

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΘ' - ΤΕΥΧΟΣ 5 - ΜΑΪΟΣ 2012
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας Ἀμαρουσίου καί Ὠρωποῦ κ. Κύριλλος

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΔΟΚΙΜΙΩΝ: Κωνσταντῖνος Χολέβας, Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Βασίλειος Τζέροπος, Δρ Θ.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Χρ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 - 115 21 Ἀθήνα. Τηλ.: 210-7272.356 - Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ. Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
<http://www.ecclesia.gr> e-mail: periodika@ecclesia.gr

Γιά τήν ἀποστολή ἀνακοινώσεων καί εἰδήσεων ἀπευθύνεσθε:

- γιά τό περιοδικό ΕΚΚΛΗΣΙΑ: periodika@ecclesia.gr
- γιά τό περιοδικό ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ: efimerios@ecclesia.gr
- γιά τό περιοδικό ΘΕΟΛΟΓΙΑ: theologia@ecclesia.gr

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ	260
ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ	
<i>Τοῦ Γεωργίου Μπαμπινιώτη,</i> Γλωσσολογική προσέγγιση τῆς γλώσσας τῆς λατρείας	261
<i>Τοῦ Ἀρχιμ. Θεοδοσίου Μαρτζούχου,</i> Γιατί χρειαζόμαστε μεταφράσεις καί σήμερα	266
<i>Τῆς Ἄννας Κόλτσιου - Νικήτα,</i> Δεδομένα καί Προβληματισμοί ἀπό τήν Ἱστορία τῆς «Χριστιανικῆς» Μετάφρασης	275
<i>Τοῦ Φωτίου Σχοινᾶ,</i> Φιλολογικά σχόλια καί μεταφραστικά προβλήματα στή Θεία Λειτουργία.....	290
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	302
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ.....	311
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	312
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ	318

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Μαΐου τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ συνεχίζουμε τή δημοσίευση τῶν Εἰσηγήσεων πού παρουσιάσθηκαν στό ΙΓ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, τό ὁποῖο διοργάνωσε ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ κ. Δανιήλ (Τήνος, 19-21 Σεπτεμβρίου 2011). Θά διαβάσετε τίς σχετικές ὁμιλίες τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη, τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Θεοδοσίου Μαρτζούχου, τῆς Καθηγητριάς κ. Ἄννας Κόλτσιου-Νικήτα καί τοῦ Δρος Φιλοσοφίας κ. Φωτίου Σχοινᾶ.

Ἡ δημοσίευση τῶν εἰσηγήσεων θά συνεχισθεῖ καί σέ ἐπόμενα τεύχη.

Ἡ ὕλη τοῦ τεύχους συμπληρώνεται ἀπό τά συνήθη ὑπηρεσιακά κείμενα τῶν Κανονισμῶν καί τῶν Προκηρύξεων, καθώς καί ἀπό τίς εἰδησεογραφικές στήλες τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χρονικῶν καί τῶν Διορθοδόξων-Διαχριστιανικῶν.

Γλωσσολογική προσέγγιση τῆς γλώσσας τῆς λατρείας

Τοῦ Γεωργίου Μπαμπινιώτη, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Γλωσσολογίας
καί τ. Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

(Εἰσήγηση στό II΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς
Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, Τῆνος, 19-21 Σεπτεμβρίου 2011)

Θά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ξεκινήσω μέ μία προσωπική μου θέση: Θεωρῶ παράτολμο ἕως προκλητικό τό νά ἐπιχειρήσει κανεῖς νά ἀλλάξει τή γλωσσική μορφή τῶν κειμένων τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς λατρείας πού ἀριθμεῖ ζωή πάνω ἀπό 16 αἰῶνες, κειμένων τά ὁποῖα συντάχθηκαν στό μεγαλύτερο μέρος τους ἀπό μεγάλες μορφές τῆς Ἐκκλησίας, τόν Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο καί τόν Μέγα Βασίλειο, τή γλωσσική μορφή κειμένων, μέ τά ὁποῖα γαλουχήθηκαν διαχρονικά στήν ὀρθόδοξη λατρεία ἑκατομμύρια πιστῶν.

Ἄν ἓνα ἀπό τά κύρια γνωρίσματα καί καιρία πλεονεκτήματα τῆς Ὄρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ἡ προσήλωσή της στήν παράδοση καί ἡ ἀξιοποίηση αὐτῆς τῆς παράδοσης στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, τότε δέν καταλαβαίνω πῶς μπορεῖ κανεῖς νά ἀπεμπολήσει ἀπό τήν ὀρθόδοξη λατρεία τό πιό ἐμφανές καί ἄμεσα αἰσθητό χαρακτηριστικό αὐτῆς τῆς παράδοσης, τή γλωσσική παράδοση τῶν κειμένων τῆς λατρείας· νά ἀπεμπολήσει μία ἀδιάσπαστη γλωσσική συνέχεια 1.600 χρόνων. Ποιός ἔχει τό δικαίωμα νά πάρει τόσο –μεγάλες ἱστορικῆς πραγματικά σημασίας– ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖες ἀλλάζουν ἄρδην τήν ἐκκλησιαστική παράδοση καί ἀλλοιώνουν τόν τελετουργικό χαρακτήρα τῆς λατρείας, ἀποφάσεις οἱ ὁποῖες βασίζονται σέ μία χρηστική ἀντίληψη, πού ἂν ἐπικρατοῦσε ποτέ ὡς κριτήριο τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, θά ἔκανε τήν Ἐκκλησία μᾶς κυριολεκτικά ἀγνώριστη. Γιατί ἡ γλωσσική μορφή τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας ἔχει τουλάχιστον τήν ἴδια –ἂν ὄχι μεγαλύτερη– βαρύτητα μέ τήν παράδοση πού διασώζουν ἄλλα στοιχεῖα τῆς λατρείας, ὅπως τά ἄμφια τῶν ἱερέων ἢ ἡ εἰκαστική παράδοση τῶν εἰκόνων. Γιά τόν Ἑλληνα Ὄρθόδοξο Χριστιανό ἢ ἑλληνική

γλώσσα τῆς λατρείας δέν ἔχει καμία σύγκριση μέ τή λατινική γλώσσα τῆς Θ. Λειτουργίας γιά τόν Γάλλο χριστιανό ἢ τόν Ἰσπανό ἢ τόν Γερμανό. Ἡ ἑλληνική τῆς λατρείας, λόγω καί τῆς ἱστορικῆς συνέχειας ἀρχαίας καί νέας ἑλληνικῆς (τῶν «παλαιότερων Ἑλληνικῶν» μας πού ἔλεγε ὁ Σεφέρης), καθόλου δέν ἐνοχλεῖ τοὺς πιστοὺς. Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ὅσο χρήσιμη καί οὐσιαστική μπορεῖ νά ἀποδειχθεῖ μία συνεχῶς προβληματιζόμενη ὀρθόδοξη θεολογική σκέψη πού καλεῖται νά στηρίξει τήν πίστη μας ἀντιμετωπίζοντας σύγχρονα προβλήματα, ἄλλο τόσο ἀναγκαῖα –ἀλλά συγχρόνως καί διαφορετική στήν κατεύθυνση της– εἶναι ἡ διαφύλαξη τῆς γλωσσικῆς λατρευτικῆς μας παράδοσης. Ἐδῶ, κάθε κατ' οὐσίαν ἀχρεῖαστη, δηθεν νεωτερική καί ἐπιφανειακά ἐκσυγχρονιστική προσπάθεια μεταβολῆς τῆς γλωσσικῆς παράδοσης στή Θ. Λειτουργία δέν θά ἐνοχλήσει ἀπλῶς, ἀλλά ἴσως ἀποτελέσει πρόκληση γιά τοὺς πιστοὺς, δοθέντος ὅτι ἡ συγκεκριμένη γλωσσική μορφή –ὅπως ἐλπίζω νά δεიχθεῖ καί ἀπό τή γλωσσολογική προσέγγιση πού θά ἐπιχειρήσουμε– εἶναι ἀδιάσπαστο στοιχεῖο τῆς λατρείας. Βεβαίως –ἄς διευκρινισθεῖ κι αὐτό–, ἀναφερόμαστε στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί ὄχι στίς ὀρθόδοξες ἐκκλησίες τῆς Ἀφρικῆς ἢ τῆς Κορέας ἢ σέ ἄλλες μὴ ἑλληνόγλωσσες κοινότητες, τῶν ὁποίων οἱ πιστοὶ δέν ἔχουν καμία σχέση μέ τήν ἑλληνική γλώσσα, ἄρα καί μέ τή γλώσσα τῆς λατρείας.

Στή γλωσσολογία καί μάλιστα στήν κειμενογλωσσολογία λέμε πῶς δέν ὑπάρχει στήν πράξη κείμενο ἀλλά κείμενα, ἐννοώντας πῶς, στήν πραγματικότητα, ὑπάρχουν διάφορα εἶδη, διαφοροὶ τύποι κειμένων ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενο καί κυρίως μέ τοὺς σκοποὺς τῆς ἐπικοινωνίας.

Ένα δημοσιογραφικό κείμενο (ρεπορτάζ) λ.χ. έχει έντονα πληροφοριακό χαρακτήρα· ένα επισημονικό έχει γνωστικό - πληροφοριακό αλλά και έντονα αποδεικτικό χαρακτήρα, απευθυνόμενο στη λογική του αναγνώστη· ένα διαφημιστικό, πέρα του πληροφοριακού του χαρακτήρα, αποσκοπεί στο να οδηγήσει τον αναγνώστη - ακροατή στην αγορά κάποιου προϊόντος· ένα λογοτεχνικό κείμενο δέν αποβλέπει στην παροχή πληροφοριών αλλά στη συγκίνηση και την αισθητική απόλαυση ή και τον προβληματισμό του αναγνώστη. Έρχομενοι στο λατρευτικό κείμενο, πρέπει να εξετάσουμε ποιό σκοπό εξυπηρετεί, ώστε να κρίνουμε και ποιά πρέπει να είναι η γλωσσική του μορφή κι αν χρειάζεται μετάφραση ή όχι.

Ένα λατρευτικό κείμενο, λοιπόν, έχει εγγενώς τελετουργικό χαρακτήρα, υπηρετεί την τέλεση των μυστηρίων της Έκκλησίας και δη και του ύψιστου μυστηρίου της Θ. Ευχαριστίας. Ως εκ τούτου απαιτεί μία γλωσσική μορφή με διαφορετικό ύφος, ανάλογο προς το περιεχόμενο και τον νοητό αποδέκτη προς τον όποιον απευθυνόμαστε, εν προκειμένω ανάλογο του λατρευόμενου Τριαδικού Θεού. Δέν είναι τυχαίο λ.χ. ότι το γλωσσικό ύφος των ευχών στη Θ. Λειτουργία του Ιωάννου του Χρυσοστόμου διαφέρει από το ύφος των κηρυγμάτων του καθώς και των θεολογικών έργων του. Το γλωσσικό ύφος της λατρειας έχει ένα άλλο ήθος, αυτό που ταιριάζει σ' ένα τελετουργικό κείμενο, οδηγώντας σε πνευματική ανάταση και περισυλλογή, σε προσευχή και κατάνυξη, σε έκφραση ευχαριστιών και σε δοξολογία και, πάνω απ' όλα, οδηγώντας σε ψυχική προετοιμασία για τη συμμετοχή στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας που είναι ο αρχικός και ο τελικός σκοπός της Θ. Λειτουργίας. Αυτός ο λατρευτικός, τελετουργικός και συνάμα μυστικός και μυστηριακός χαρακτήρας της Θ. Λειτουργίας θέλει και μία άλλη γλώσσα να τον εκφράζει. Μία γλωσσική μορφή που να απομακρύνεται από την καθημερινότητα· μία γλώσσα με υψηλό ύφος, με εξάρσεις, με λεπτές έννοιολογικές αποχρώσεις που απαιτούν οι δογματικές αναφορές, με «άχραντες» σημασιολογικά και «άφθαρτες» επικοινωνιακά λέξεις που να συνεπαίρνουν, να ανεβάζουν και, προπάντων, να μη παραπέμπουν στην καθημερινότητα εκχυ-

δαίζοντας μέσα από αναπόφευκτους γλωσσικούς συνειρμούς τόν λατρευτικό λόγο.

Ένα παράδειγμα. Σε μία καιρία στιγμή του μυστηρίου της Θ. Ευχαριστίας ο ιερέας εκφωνεί «Τά σά εκ των σών Σοί προσφέρομεν, κατά πάντα και διά πάντα». Έρωτάται: Μία προσεκτική, πιστή όπως επιβάλλεται για τέτοια κείμενα μετάφραση του τύπου «Τά δικά σου από τά δικά σου, Σοῦ προσφέρουμε, σέ όλα και για όλα», τί περισσότερο θα προσέδιδε στην κατανόηση της εσχής, πόσο θα την διευκόλυνε και, κυρίως, με ποιές απώλειες στη συνολική πρόσληψή της. Η σύνδεσή της με την τύρβη της καθημερινής γλώσσας και αυτόματους συνειρμούς («τά δικά σου δικά μου» κ.τ.ο.) καθώς και η απομάκρυνση από την ποιητικότητα που εξασφαλίζει η ρυθμική επανάληψη («παρρηλιτισμός», τόν έχει πει ο Roman Jakobson) μονοσύλλαβων και παρηχούντων τύπων σά - σών - σοί, τά (σά) - (εκ) των (σών) - (πάν)τα - (πάν)τα, φαινόμενο πολύ γνωστό στον τελετουργικό λόγο της λατρειας, όπως και στην ποίηση με την οποία έχει σχέση, αυτή η εκκοσμίκευση του λατρευτικού λόγου που ταιριάζει σε συνήθη πληροφοριακά κείμενα αλλοιώνει τελικά το ύφος του και τόν κατεβάσει στα όρια μίας τετριμμένης καθημερινότητας. Αποτέλεσμα: αντί να διευκολύνει την κατανόηση του λατρευτικού λόγου, διαστρέφει και καταστρέφει το κλίμα πρόσληψής του, όταν δέν προκαλεί απώθηση και αγανάκτηση.

Πάλι από την Άγια Αναφορά, ως πάρουμε μίαν άλλη καιρία ιεροτελεστική στιγμή και εσχή: «και ποίησον τόν μέν Άρτον τούτον, τίμιον Σώμα του Χριστού σου, τό δέ εν τῷ Ποτηρίῳ τούτω τίμιον Αἷμα του Χριστού σου, μεταβαλών τῷ Πνεύματι Σου τῷ Ἁγίῳ». Δέν έχω καμία πρόθεση να προκαλέσω. Μιλῶ για πραγματικά προβλήματα που θα ανακύψουν αν επιχειρηθεῖ μετάφραση της γλώσσας της Θ. Λειτουργίας για λειτουργική χρήση. Ένδεχόμενη απόδοση του ποίησον με τό νεοελληνικό κάνε(!) και του Άρτον με τή λέξη ψωμί (!) αν επιδιωχθεῖ γλωσσική συνέπεια θα εκχυδαίσουν τόν λατρευτικό λόγο, ενώ η απόδοση του τίμιον είτε ως «έντιμο» είτε ως «πολύτιμο» δέν θα αποδώσουν ποτέ τό βάθος και τίς αποχρώσεις της ιδιότητας που αποδίδεται στο Σώμα και στο Αἷμα του Χριστού με τόν χαρακτηρισμό «τίμιον».

Ἐδῶ εἶναι ἀναγκαία μία διεκρίνηση. Ὅλα αὐτά τὰ προβλήματα δέν ἔχουν νά κάνουν μέ ἀδυναμία τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας νά ἀποδώσει μέ αὐτόν ἢ ἐκεῖνο τόν τρόπο, καλύτερα ἢ λιγότερο καλά, μέ ἀναλυτικό περισσότερο καί περιφραστικό παρά μέ συνθετικό καί μονολεκτικό τρόπο τῆς γλώσσας τοῦ κειμένου τῆς Θ. Λειτουργίας. Δέν πρέπει νά παρασυρθοῦμε σ' ἓνα ἄλλου εἴδους «γλωσσικό ζήτημα», διαμάχης ἀρχαίας γλώσσας καί μετάφρασης. Ὅσα συζητοῦμε σχετίζονται μέ τόν τύπο τοῦ λατρευτικοῦ κειμένου πού δέν παρέχει ἀπλῶς πληροφορίες προσφερόμενες ἀζημίως γιά μετάφραση, ἀλλά συνιστᾶ ἓνα τελετουργικό, ἱεροτελεστικό καί ἱεροπρεπές κείμενο, τοῦ ὁποίου ἡ ἱερότητα καί ὁ μυστηριακός τελεστικός χαρακτήρας συνδέεται ἄμεσα μέ τή γλωσσική μορφή μέ τήν ὁποία μᾶς ἔχει παραδοθεῖ. Εἶναι, ἀπό τή φύση καί τή χρήση του, ἄλλο τό ἄκουσμα καί ἡ δομή καί ἡ ὑφή καί τό λεξιλόγιο ἑνός τέτοιου κειμένου ἀπό ἐκεῖνο μίας μετάφρασης, ἔστω καί πολύ προσεκτικά ἐκπονημένης. Ἡ μετάφραση ἐξυπηρετεῖ τή μεταβίβαση πληροφοριῶν ἀπό τή μία γλώσσα στήν ἄλλη («διαγλωσσική») ἢ καί μέσα στήν ἴδια γλώσσα ἀπό μία μορφή τῆς σέ μίαν ἄλλη («ἐνδογλωσσική»). Ἐπίσης, καταχρηστικά ἐξ ἀνάγκης καί μόνο ἐξυπηρετεῖ καί τή μεταβίβαση κάποιου μέρους τοῦ βιωματικοῦ - σχολιαστικοῦ λόγου ἑνός λογοτεχνικοῦ ἔργου σέ μίαν ἄλλη γλώσσα. Ἡ μετάφραση δέν μπορεῖ νά ἀντικαταστήσει τό πρωτότυπο λατρευτικό κείμενο μέ ἓνα ἄλλο. Οὕτως ἢ ἄλλως στή μετάφραση αὐτό πού περνάει ἀπό τό πρωτότυπο στό μεταφρασμένο κείμενο εἶναι, στήν πραγματικότητα, πολύ περιορισμένο. Τό ἔχει ἐπισημάνει (γιά τήν ποίηση, ἀλλά ἰσχύει γενικότερα) ὁ Ἑλύτης στόν λόγο του στή Στοκχόλμη, παραλαμβάνοντας τό βραβεῖο Νόμπελ: «οἱ φραγμαῖο τῶν γλωσσῶν ὀρθώνονται ἀξεπέραστοι. Σᾶς γνωρίζουμε καί μᾶς γνωρίζετε ἀπό τό 20 ἢ ἔστω τό 30% πού ἀπομένει ὕστερα ἀπό τήν μεταγλώττιση».

Σέ μεγάλης σημασίας καί ἑκτασης χρήσεως κείμενα, ὅπως αὐτό τῆς Θ. Λειτουργίας, μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου δημιουργεῖται γιά τίς λέξεις καί τίς φράσεις ἓνα ἰδιαίτερο σημασιολογικό καί ὑφολογικό φορτίο. Γύρω ἀπό κάθε τέτοια λέξη δημιουργεῖται μία ἄλως, ἓνα σημασιολογικό φωτο-

στέφανο, πού δέν μεταδίδεται στή μετάφραση. Μία μεταφραστική ἀπόδοση ὅπως «Λυτήσου μας, Κύριε» ἢ «Σπλαχνίσου μας, Κύριε» ἢ «Συμπόνεσέ μας, Κύριε» ἢ «Δεῖξε μας τόν οἶκτο σου, Κύριε» δέν θά ἀπέδιδε ποτέ τήν ἄλω πού περιβάλλει τήν πασίγνωστη λιτή εὐχή «Κύριε, ἐλέησον». Καί φράσεις ἀπό τόν Τρισάγιο Ὑμνο καί τή γραφίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μέ ὄλο τό δογματικό καί βιωματικό φορτίο τοῦ ἀπαράμιλλου αὐτοῦ χειριστῆ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ὅπως «ὁ ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγών τά σύμπαντα· ὁ κτίσας τόν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καί ὁμοίωσιν, καί παντί σου χαρίσματι κατακοσμήσας» πόσο πιστά καί ποιοτικά μποροῦν νά μεταφραστοῦν; Ἡ θά τηρηθεῖ ἡ πονηρὴ τακτικὴ τοῦ «ἀμετάφραστου» στίς περιπτώσεις –καί εἶναι πάμπολλες– πού δυσκολευόμαστε; Καί τί θά κάνουμε μέ τή λεκτικὴ πυκνότητα καί τή δομικὴ εὐχέρεια τῆς ἑλληνικῆς σέ σύνθετα; Θά μεταφράσουμε ἢ ὄχι τά Θεοτόκος, ἀειπάρθενος, ὑπερευλογημένη, πανάχραντος καί πανάμωμος ἀκόμη καί τό ἴδιο τό Παναγία ἢ τό μονογενῆς Υἱός, ὁ ἀναρχος Πατήρ, τό πανάγιον καί ζωοποιόν Πνεῦμα, πρᾶγμα πού θά ὑπαγόρευε μία μεταφραστικὴ συνέπεια ἂν πρόκειται νά τηρηθεῖ. Γιά νά κατανοήσουμε πού μπορεῖ νά ὀδηγηθοῦμε, ἄς δοῦμε πῶς μεταφέρονται τέτοιοι οἰκεῖοι γιά μᾶς ὄροι στήν ἐπίσημη ἀγγλικὴ μετάφραση τῆς Θ. Λειτουργίας: Θεοτόκος = Mother of God, ἀειπάρθενος = Ever-Virgin, ὑπερευλογημένη = most blessed, Παναγία = all-holy, μονογενῆς Υἱός = only-begotten Son, Πανάγιον καί ζωοποιόν Πνεῦμα = all-holy and life-giving Spirit καί ἀναρχος Πατήρ = Father who is without beginning. Ἀνάλογες λεκτικὲς κατασκευές θά ἐμφανιστοῦν κατ' ἀνάγκην καί στόν ἀναλυτικό λόγο μᾶς νεοελληνικῆς μετάφρασης, ὅταν ἔχει νά ἀντιμετωπίσει εἴτε σύνθετες λέξεις εἴτε τόν συνθετικό λόγο τῶν μετοχῶν τῆς ἑλληνικῆς: ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν ὁ εὐλογῶν τους εὐλογοῦντας σέ, Κύριε, καί ἀγιάζων τούς ἐπὶ σοί πεποιθότας· οἱ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καί τῆ ζωοποιῶ Τριάδι τόν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες· ὁ Θεός ὁ Ἅγιος, ὁ ἐν ἀγίοις ἀναπανόμενος, ὁ...ἀνυμνούμενος καί ...δοξολογούμενος καί ... προσκυνούμενος, ὁ διδούς αἰτοῦντι ...καί μὴ παρορῶν ἁμαρτάνοντα, ἀλλά θέμενος... μετάνοι-

αν, ὁ καταξιώσας... Καί θά διανοηθεῖ κανεῖς νά μεταφράσει καί νά ψάλλουμε σέ μετάφραση τό «Χριστός Ἀνέστη...» (ἐπειδή δέν ἀναγνωρίζει ἀμέσως τή δοτική «ἐν τοῖς μνήμασι»), ἢ τήν «Κυριακή Προσευχή» (ἐπειδή δυσκολεύεται μέ τό ρύσαι») ἢ τό δογματικό «Πιστεύω» μας (ἐπειδή ἔχει κάποια, θεολογική κυρίως, δυσκολία νά καταλάβει τό «ὁμοούσιον»); Κάτι ἀκόμη πού θά ἦταν παράλειψη νά μή τονισθεῖ δεόντως: τό κείμενο τῆς Θ. Λειτουργίας ἔχει ὑψηλό βαθμό διακειμενικότητας, ἀναφορῶν δηλ. σέ συναφῆ κείμενα (στήν Καινή Διαθήκη, στήν Παλαιά Διαθήκη, κατεξοχήν στούς Ψαλμούς, καθώς καί σέ δογματικά καί ἄλλα κείμενα). Αὐτή ἡ διακειμενικότητα εἶναι ἕνα ἄλλο στοιχεῖο πού πρέπει νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν σέ κάθε ἀπόπειρα μετάφρασης.

Προκειμένου γιά ὄρους δογματικούς (ὁμοούσιος, μονογενής, Θεοτόκος κ.λπ.), προσευχές, ψαλλόμενες δεήσεις κ.ἄ. θά μπορούσε νά πει κανεῖς ὅτι δέν θά τά μεταφράσει. Θά τά διατηρήσει ὡς ἔχουν. Ἐν τοιαύτῃ, ὅμως, περιπτώσει τί καί πόσα θά μεταφράσει; Μήπως τελικά γίνεται πολύς λόγος γιά τό τίποτα; Ἄν πρόκειται νά ἔχουμε ἕνα μείγμα μεταφρασμένων καί ἀμετάφραστων (γιά διαφόρους λόγους) κειμενικῶν κομματιῶν, τότε στήν οὐσία καί στήν πράξη παρακάμπτουμε τεχνήντως τό μεῖζον θέμα τῆς ἀντικατάστασης τοῦ πρωτοτύπου ἀπό μετάφραση καί περνᾶμε σέ (ἀνεπίτρεπτες κατά τή δική μου ἐκτίμηση) «διαπραγματεύσεις» ποιά καί πόσα ἀποσπάσματα τῆς Θ. Λειτουργίας θά ἀντικαταστήσουμε μέ μετάφραση. Ἀλλά τότε καταρρέει καί ἡ ὅλη βάση μίας τέτοιας συζήτησης.

Μετά ἀπό ὅσα εἶπαμε ἄς ἔλθουμε καί σέ μίαν ἄλλη, καίρια πλευρά τοῦ θέματος: εἶναι ἄραγε τόσο πιεστική ἡ ἀνάγκη μετάφρασης τοῦ κειμένου τῆς Θ. Λειτουργίας μέ τό σκεπτικό ὅτι εἶναι ἀκατανόητη ἀπό τοὺς πιστούς; Ἀληθεύει αὐτό; Ἡ προσωπική μου ἐκτίμηση ἀπό μία εἰδική σχέση πού εἶναι φυσικό νά ἔχω μέ τή γλώσσα, εἶναι ὅτι εἶναι ἐλάχιστα τά σημεῖα (κάποιες λέξεις καί κάποιοι γραμματικοί τύποι) πού δέν καταλαβαίνει στή γλώσσα τῆς λατρείας ὁ ἐκκλησιαζόμενος, ὅταν ἡ λατρευτική γλώσσα ἐκφέρεται σωστά καί νοηματικά ἀπό τοὺς τελοῦντες τή Θ. Λειτουργία, ἱερεῖς καί ψάλτες. Γιατί τό ζητούμενο κατά τή συμ-

μετοχή στή λατρεία εἶναι νά ἀντιλαμβάνεται ὁ πιστός τό γενικότερο νόημα τῶν λεγομένων καί τῶν πρᾶττων, ὥστε νά συγκινεῖται ἀπό τό τελούμενο μυστήριο καί νά συμμετέχει βιωματικά, ὄχι νά ἔχει πλήρη (σχεδόν φιλολογική) γνώση τῆς λατρευτικῆς γλώσσας! Καί εἶναι ἡ ἀδιαμφισβήτητη συνέχεια στήν ἱστορία καί στήν παράδοση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας πού, περισσότερο ἢ λιγότερο, τό ἐξασφαλίζει αὐτό, ἀνάλογα καί μέ τόν βαθμό συμμετοχῆς, τό ἐνδιαφέρον, τήν προσοχή, τή δεκτικότητα τῶν πιστῶν καί τή σχέση τους μέ τήν Ἐκκλησία.

Ἐπισημαίνοντας τίς ἐνδεικτικές αὐτές δυσκολίες δέν ὑποστηρίζω –τό ἐπαναλαμβάνω– ὅτι δέν μπορεῖ κανεῖς νά μεταφράσει στή νέα ἑλληνική τό κείμενο τῆς Θ. Λειτουργίας. Αὐτό πού ἀμφισβητῶ εἶναι ἡ λειτουργικότητα καί ἡ ποιότητα μίας τέτοιας μετάφρασης καί πάνω ἀπ' ὅλα, ὅπως ἐξήγησα, ὁ ἴδιος ὁ λόγος ὑπαρξῆς μίας ἀντικατάστασης τοῦ παραδεδομένου κειμένου ἀπό μετάφραση α) λόγω τῆς φύσεως τοῦ λατρευτικοῦ κειμένου καί β) λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπό τή συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας τό κείμενο εἶναι γλωσσικά οἰκεῖο καί νοηματικά κατανοητό στή μεγαλύτερή του ἔκταση. Γιατί τό θέμα δέν εἶναι νά συντάξεις μία μετάφραση, ἀλλά νά μή διακινδυνεύσεις νά ἐκθέσεις τό πρωτότυπο κείμενο μέ διάφορα μεταφραστικά τεχνάσματα καί ἐπινοήματα. Τέτοιο δικαίωμα δέν τό ἔχει κανεῖς. Ἄλλο, βεβαίως, ζήτημα εἶναι τό νά ἔχεις μία ἐπεξηγηματική παράφραση πού *χωρίς νά ἀντικαθιστᾷ τό πρωτότυπο κείμενο* –τό τονίζω αὐτό– νά προσφέρει μία γλωσσοερμηνευτική προσέγγιση σέ ὅσους αἰσθάνονται μία τέτοια ἀνάγκη. Αὐτό μάλιστα θά ἐξυπηρετοῦσε ἴσως καί τήν ὅλη πρόσληψη καί παρακολούθηση τῆς Θ. Λειτουργίας, τό νά ἔχει δηλ. κανεῖς ἀπό τή μία πλευρά τό πρωτότυπο κείμενο γιά νά παρακολουθεῖ τή διαδικασία τῆς Λειτουργίας καί κυρίως τίς εὐχές κι ἀπό τήν ἄλλη πλευρά (ὅπως γίνεται ἄλλωστε ἤδη μέ ὀρισμένα ἐγκόλπια τῆς Θ. Λειτουργίας) νά μπορεῖ –ὅπου καί ὅσο χρειάζεται– νά ἀνατρέχει σέ κάποια λέξη πού δέν καταλαβαίνει (μολονότι σ' ἕνα κείμενο τό νόημα προκύπτει ἀπό τό σύνολο καί ὄχι ἀπό μεμονωμένες λέξεις) ἢ νά συμβουλευετῆ κάποιο ὑποβοηθητικό σχόλιο. Αὐτό, ὅμως, ἐπαναλαμβάνω εἶναι ἄλλο ἀπό τό νά

διεξάγεται ολόκληρη ή Θ. Λειτουργία σε μετάφραση, πού είναι και τό θέμα πού συζητούμε! Όπως άλλο θέμα είναι –δέν έχει σχέση μέ τή γλώσσα τής λατρείας– ότι έχουμε, πράγματι, μία έγκυρη και αξιόπιστη απόδοση στή νέα έλληνική του κειμένου τής Κ. Διαθήκης από τή Βιβλική Έταιρεία, από έγκριτους θεολόγους πού προσέφεραν, κατά κοινή όμολογία, ένα πολύ χρήσιμο έργο. Άλλά ή Καινή Διαθήκη δέν είναι λατρευτικό κείμενο!

Συμπέρασμα. Η επιστημονική θέση πού υποστηρίζω είναι ότι από κειμενογλωσσολογικής απόψεως τά κείμενα λατρείας υπάγονται σ' έναν τύπο κειμένων πού έχουν καθαρώς τελετουργικό και μυστηριακό χαρακτήρα μέ ύφος και ήθος πού δέν συνάδουν μέ τήν τετριμμένη χρηστική γλώσσα τής καθημερινότητας, ή όποία θά χρησιμοποιούνταν στή μετάφραση. Συγχρόνως, από γλωσσολογικής απόψεως, τά κείμενα τής λατρείας τής Όρθόδοξης Έκκλησίας συνεχίζουν μία γλωσσική παράδοση αιώνων ή όποία δέν μπορεί νά άγνοηθεί στό όνομα μίας χρηστικής αντίληψης πού θά αντικαθιστούσε τό πρωτότυπο κείμενο τής Θ. Λειτουργίας μέ μία μετάφρασή του. Πολύ περισσότερο –θά προσθέσουμε– πού αντίθετα πρὸς ὅ,τι συμβαίνει μέ άλλες γλώσσες (τή λατινική λ.χ. σέ σχέση μέ τή γαλλική, τήν ισπανική, τήν άγγλική ή τή Γερμανική), γιά λόγους πού συνδέονται μέ τήν ιστορία τής έλληνικής γλώσσας (αδιάσπαστη συνέχεια χρήσεως, επιβίωση και αναβίωση του λεξιλογίου), ή σχέση του σύγχρονου Έλληνα μέ τά παλαιότερα Έλληνικά μας είναι διαφορετική και ως εκ τούτου ή γλώσσα του κειμένου είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό κατανοητή.

Η Έκκλησία, ιδιαίτερα ή Όρθόδοξη Έκκλησία, ως θεματοφύλακας τής όρθόδοξης παράδοσης, είναι από τή φύση της *συντηρητικός θεσμός* μέ τήν έννοια ὄχι μίας έμμονης προσκόλλησης αλλά μίας συνειδητής διαφύλαξης των συστατικών της όρθόδοξης παράδοσης, ιδιαίτερα στον καιριο χώρο τής Θ. Λειτουργίας. Και δέν νοείται όρθόδοξη παράδοση στον χώρο τής λατρείας ερήμην της γλώσσας στην όποία έχει διατυπωθεί και στην όποία εκφράζεται επί αιώνες ερήμην τής ελληνικής γλώσσας, τής γλώσσας του Ευαγγελίου, τής γλώσσας των Πατέρων τής Έκκλησίας, τής γλώσσας τής εκκλησιαστικής ύμνογραφίας.

Θά πῶ κι αυτό: έχοντας τήν επιστημονική ευθύνη ενός συλλογικού τόμου (618 σελίδων) μέ τίτλο «Τό γλωσσικό ζήτημα. Σύγχρονες προσεγγίσεις» πού εκδόθηκε τον Ιούλιο από τό Ίδρυμα τής Βουλής (μέ συμμετοχή 25 μελετητών), τρομάζω στή σκέψη ότι στα προβλήματα τής χώρας μας και στις άρχές του 21ου αιώνα θά μπορούσε νά ανακύψει και νά προστεθεί κι ένα «εκκλησιαστικό γλωσσικό ζήτημα» πρωτοτύπου - μετάφρασης, καθαρεύουσας - δημοτικής, πολυτονικού - μονοτονικού κ.λπ. σέ σχέση μέ τή γλώσσα τής Θ. Λειτουργίας!... Πραγματικά τρομάζω.

Θά τελειώσω μέ μία θέση του π. Αλεξάνδρου Σμέμαν στο βιβλίο του «Εύχαριστία» πού μέ εκφράζει απόλυτα: «Εμείς οι Όρθόδοξοι πιστοί πρέπει νά βρούμε τήν έσωτερική δύναμη νά βυθιστούμε *στην εύχαριστιακή ανανέωση τής Έκκλησίας*. Δέν χρειάζονται τόσο μεταρρυθμίσεις, ρυθμίσεις και εκσυγχρονισμός όσο *έπιστροφή σ' αυτό τό όραμα και τήν έμπειρία πού έξαρχής συνέστησε τή ζωή τής Έκκλησίας*».

Γιατί χρειαζόμαστε μεταφράσεις και σήμερα

Τοῦ Ἀρχιμ. Θεοδοσίου Μαρτζούχου,
Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως καί Πρεβέζης

(Εἰσήγηση στό ἸΓ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, Τήνος, 19-21 Σεπτεμβρίου 2011)

«... πάντων ἀκούση πανταχοῦ
τά ἀπό τῆς Γραφῆς φιλοσοφούντων,
φωνῆ μέν ἑτέρω, πίστει δέ οὐχ ἑτέρω καί
γλώσση μέν διαφόρῳ, διανοία δέ συμφώνῳ.
Ὁ μέν γάρ φθόγγος τῆς γλώσσης ἐνήλλακται,
ὁ δέ τρόπος τῆς εὐσεβείας οὐκ ἐνήλλακται·
καί βαρβαρίζουσι μέν τῆ γλώττῃ, φιλοσοφοῦσι
δέ τῆ γνώμῃ· καί σολοικίζουσι μέν τῷ φθόγγῳ,
εὐσεβοῦσι δέ τῷ τρόπῳ»

Ἄγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, Λόγος
«Ὅτι χρήσιμος ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις...»,
P.G. 51, 87-88

...Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεδοκίμασε καί ἀνεθεμάτισεν οὐχί ἅπαξ πᾶσαν οἰανδήποτε μετάφρασιν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου εἰς ἀπλουστέραν γλώσσαν διά τε Συνοδικῶν ὄρων καί διά Πατριαρχικῶν καί Συνοδικῶν ἀποφάσεων καί ἐγκυκλίων. Παρά ταῦτα ὅμως πάντα, τολμῶνται καί μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μεταφράσεις τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὑπαγορευόμεναι ἐκ σφαλερᾶς ἴσως προαιρέσεως τοῦ καταστήσαι αὐτό προσιτώτερον καί εὐνοητότερον τῷ λαῷ. Οἱ τοιαῦτα ἐπιχειροῦντες ἀντιστρατεύονται τοῖς θεσμίσι καί ταῖς διαταγαῖς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις, ἐπί πᾶσι τοῖς ἡδη λεχθεῖσιν, οὐδέποτε ἐν τῇ σχεδόν δισχιλιετῇ αὐτῆς πείρᾳ συνοῖδεν ὡς ἀναγκαῖον ἐπικουρικόν μέσον πρὸς πληρεστέραν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου κατανόησιν τὴν εἰς ἀπλουστέραν γλώσσαν μετάφρασιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπεδοκίμασε καί ἀνεθεμάτισεν αὐτήν.

Ἐγκύκλιος Δ.Ι.Σ. 10.11.1901

Δύο κείμενα διαμετρικῶς ἀντίθετα! Δύο κείμενα συγκρουόμενα! Τό πρῶτο ἐνός ἀγίου μέ ἀγωνία ποιμαντική καί τοποθέτηση σωστή ἐλεύθερη καί ἀγία. Τό δεύτερο ἓνα κείμενο μέ παραποίηση τῆς

ἀλήθειας (οὐδέποτε ἐν τῇ σχεδόν δισχιλιετῇ αὐτῆς πείρᾳ...!) μέ ...ἔθνικες ἀγωνίες καί ἀμαρτωλές σκοπιμότητες!

Ἡ σύγκριση κάνει κατάδηλο τό σωστό καί τὴν ἀλήθεια καί φυσικά κάνει τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο ἀκόμα μία φορά οἰκουμενικό διδάσκαλο, ὄχι μόνο στὴν ἀρμοδιότητα, ἀλλὰ καί στὰ θέματα.

Σεβασμιώτατοι
Σεβαστοὶ πατέρες
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καί ἀδελφές

Εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη καί τὴν τιμὴ πρὸς τό πρόσωπό μου, τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, πού μοῦ ἀνέθεσε αὐτὴν τὴν εἰσήγηση πρὸς τὴν σεβαστὴ καί ἐκλεκτὴ ὁμήγουρη ἱερέων-ἀντιπροσώπων σχεδόν ὄλων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ζητῶ τὴν ὑπομονὴ καί τὴν κατανόησή Σας νὰ παρουσιάσω, μέσα στὸν λίγο χρόνο πού μοῦ δίδεται, κάποιες πτυχές ἐνός τόσο μεγάλου θέματος.

Ὁ τίτλος τῆς εἰσηγήσεώς μου ἐξυπονοεῖ ὅτι στό παρελθόν χρειαζόντουσαν καί ἦταν τρόπος τῆς Ἐκκλησίας, οἱ μεταφράσεις, ἀφοῦ τό ὅλο θέμα ἀντιμετωπιζόταν ὄχι φιλολογικά, ἀλλὰ ποιμαντικά. Ὅχι μέ τὴν ἀγωνία τῆς γλωσσικῆς ὠραιότητος, ἀλλὰ μέ τὴν εὐθύνη τῆς ποιμαντικῆς βοήθειας. Ἄς δοῦμε ἂν αὐτό ἀληθεύει καί ἂν καί σήμερα χρειάζονται μεταφράσεις.

Θὰ ἐξετάσουμε τό θέμα μας σέ τρεῖς ἐνότητες χρονικά γιὰ νὰ δοῦμε ποιά εἶναι τὰ κριτήρια μέ τὰ ὁποῖα βλέπει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τό θέμα αὐτό καί νὰ ὀδηγηθοῦμε σέ λύση, ὄχι στοχασμό, ἀλλὰ μαρτυρία.

Α. Πώς έβλεπε τό θέμα τῶν μεταφράσεων ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Τό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι προαιώνιο. Σῶζονται μέσα σ' αὐτήν (-αὐτό), οἱ πάντες, ἀπό τοῦ Ἀδάμ (τοῦ καθενός ὑπαρκτοῦ προσώπου δηλαδή) μέχρι καί αὐτῶν πού θά ὑπάρξουν μόλις πρὶν τὴν δευτέρα «ἐμφάνεια» τοῦ Χριστοῦ.

Θά ξεκινήσουμε λοιπόν κάνοντας ὑποχρεωτικά, μία θεολογικο-ιστορική ἀναδρομή.

1. Διαβάζουμε στὸν Παράδεισο τῆς θείας Κωμωδίας τοῦ Δάντη νά ἀπαντᾷ ὁ Ἀδάμ γιὰ τὴν γλώσσα πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός καί ἄρα κατὰ τὴν γνώμη κάποιων ἦταν... θεϊκή!

“Ξεχάστηκε ὅλη ἡ γλώσσα πού μιλοῦσα, προτοῦ οἱ ἄνθρωποι τῆς Νεμρώδ ν' ἀρχίσουν, τό ἔργο πού δέν τελείωσε ποτέ του

.....
Εἶναι ἔργο φυσικό ἢ μιλιὰ τοῦ ἀνθρώπου
κι ἔτσι κι ἄλλιῶς ἐπιτρεπτό σᾶς εἶναι
καθένας νά ἐνεργεῖ ὅπως τοῦ ταιριάζει”.

Θεία Κωμωδία Παράδεισος,
ἔσμα XXVI 124-132

Ἐδῶ ὁ Δάντης (1265-1321), τόσο ὄψιμα, ἐκφράζει τὴν σωστή θεολογικά ἀντίρρηση του, στὴν ἱεροποίηση καί καθιέρωση συγκεκριμένης γλώσσας γιὰ τὴν σχέση μέ τὸν Θεό! Αὐτός βέβαια ἔχει πίσω του τοὺς τριγλωσσίτες, δηλαδή αὐτοὺς πού θεωροῦσαν ὅτι ὑπάρχουν μόνο τρεῖς ἐπιτρεπόμενες γλώσσες γιὰ τὴν λατρεία, οἱ γλώσσες τοῦ Σταυροῦ, ἑβραϊκά, λατινικά, ἑλληνικά. Γιὰ μᾶς τέτοιου εἶδους διλήμματα καί διχασμοί οὔτε ὑπῆρξαν οὔτε ἦταν νοητά.

Σέ μᾶς ἤδη ἀπὸ τὸν τέταρτο αἰῶνα ὁ ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης, στό λόγο του “πρὸς Εὐνόμιον”, εἶχε διευκρινίσει:

«οὔτε τὰ ἑβραϊκά εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ Θεοῦ, οὔτε κάποιον ἄλλο γλωσσικό ἰδίωμα. Τὰ λόγια του Θεοῦ πού γράφτηκαν ἀπὸ τὸν Μωυσῆ ἢ τοὺς προφήτες, δέν εἶναι παρὰ φανέρωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ...».

Μετά τό «ἀρχετυπικό» συμβάν τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ τό ὅποιο ὑπονοεῖ ὁ Δάντης στό ἀπόσπασμα πού διαβάσαμε, πολλές φορές ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ (Συναγωγή καί Χριστιανική λατρεία)

χρειάστηκε νά τροποποιήσει τό γλωσσικό της ὄργανο. Καί τό ἔκανε χωρίς δισταγμό!

2. Κατ' ἀρχὴν, τὴν ἐποχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Νεμίου τό 433 π.Χ. (Ἔσδρας Κεφ 8, 1-12) φαίνεται ἡ πρώτη χρῆση μεταφράσεως.

Κεφ. 8:

.....
⁵ Ἔτσι ὅπως στεκόταν ὁ Ἔσδρας ψηλότερα ἀπ' ὅλο τό λαό, ἄνοιξε τό βιβλίον μπροστά τους· κι ὅταν τό ἄνοιξε, σηκώθηκαν ὅλοι ὄρθιοι. ⁶ Τότε ὁ Ἔσδρας δόξασε τὸν Κύριο, τὸν μεγάλο θεό, καί ὅλος ὁ λαός ἀπάντησε «ἀμήν, ἀμήν!» ὑψώνοντας τὰ χέρια. Ἔστερα ἔσκυψαν τὰ κεφάλια τους καί προσκύνησαν τὸν Κύριο μέ τό πρόσωπο στή γῆ. ⁷ Μετά σηκώθηκαν, καί οἱ λευῖτες Ἰησοῦς, Βανί, Σερεβίας, Ἰαμείν, Ἀκκούβ, Σαββεθαί, Ὀδίας, Μαασείας, Κελιτά, Ἀζαρίας, Ἰωζαβὰδ, Ἀνανίας καί Πελαΐας καί τοὺς ἐξηγοῦσαν τό νόμον. Κανένας δέν κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του.

⁸ Τοὺς ἔκαναν προφορική μετάφραση τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καί τοὺς τὸν ἐξηγοῦσαν, γιὰ νά καταλαβαίνει ὅλος ὁ λαός τί τοὺς διάβαζαν.

Καί πανηγύρισαν τὴ μεγάλη γιορτή, γιατί εἶχαν καταλάβει τὰ λόγια πού τοὺς ἐξήγησαν.

Τό ὅλο κείμενο ὑπογραμμίζει ἔντονα τὴν ἀνάγκη κατανόησης τῆς διδασκαλίας τῆς πίστεως γιὰ νά ὑπάρξει ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς. Στό ὑπόλοιπο κείμενο τοῦ κεφαλαίου ἐπισημαίνεται ὅτι ὅταν ὁ Νεεμίας ἔφυγε στήν Βαβυλῶνα γιὰ λίγο, οἱ Ἰουδαῖοι ξεχνώντας τὸν Νόμον, ἀφοῦ δέν μποροῦσαν νά τὸν διαβάσουν, ἐπέστρεψαν στήν εἰδωλολατρία.

Ἡ ποιμαντική βοήθεια γιὰ συνειδητοποίηση τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ, ἦταν ἡ ἀγωνία τοῦ ἁγίου ἱερέως Ἔσδρα καί ἡ μετάφραση τοῦ Νόμου σ' αὐτό ἀποσκοποῦσε. Ἦθελε οἱ Ἰουδαῖοι νά γνωρίσουν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ γιὰ νά τὸν τηρήσουν. Πῶς νά ὑλοποιηθεῖ ἀλλιῶτικα ἢ προτροπὴ «δέν θά λείπει ποτέ ἀπὸ τὰ χέρια σου τό βιβλίον τοῦ Νόμου»; Δέν τοὺς ἔδινε... φυλαχτό ὁ Θεός, ἀλλὰ φῶς.

3. Ἐκατὸν πενήντα χρόνια ἀργότερα ἢ διασπορά τῶν Ἑβραίων στὸν ἑλληνορωμαϊκό χῶρον ἔφερε καί τὴν πλήρη ἄγνοια ἑβραϊκῶν καί ἁραμαϊκῶν (Ἐπιστολὴ Ἀριστέα). Τότε ἑβδομήντα δύο σοφοί (ἔξι ἀπὸ κάθε φυλὴ) ἐντὸς 72 ἡμερῶν μετέφρασαν τὸν Νόμον, τοὺς προφήτες καί τὰ ἄλλα βιβλία στὰ ἑλληνικά πού μιλιόντουσαν στήν Ἀνατο-

λή. Τό γεγονός (πέραν από τίς ὅποιες ἀμφισβητήσεις τοῦ ἱστορικοῦ πλαισίου) ἦταν τόσο μεγάλη πνευματική προσφορά στήν πίστη τους, ὥστε ἀπό τόν Φίλωνα τόν Ἰουδαῖο περιγράφεται χαρακτηριστικά ἡ εὐεργεσία καί τό μέγα γεγονός τῆς μεταφράσεως τῆς Γραφῆς ἀπό τούς Ο΄ ὡς ἑξῆς: “... μέχρι καί τώρα κάθε χρονιά γίνεται πανηγύρι στή νῆσο Φάρος τῆς Ἀλεξάνδρειας ὅπου Ἰουδαῖοι ἀλλά καί πολλοί ἄλλοι μαζεύονται γιά νά τιμήσουν τόν τόπο ὅπου ἀκούστηκε γιά πρώτη φορά ἡ μετάφραση καί προκειμένου νά εὐχαριστήσουν τόν Θεό γιά μία παλαιά εὐεργεσία, πού εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρη καί χρήσιμη...”.

Filon d' Alexandrie, *Derita Mosis*.

Λόγος Δεύτερος, § 41-43, ed. du CERF, Paris, 1967

Συνέχιση καί γλωσσική διόρθωση τῆς μεταφράσεως τῶν Ο΄ ἔγινε ἀπό τους: Ἀκύλα, Σύμμαχο καί Θεοδοτίωνα, μετάφραση τοῦ ὁποίου στόν Πρ. Δανιήλ, ἀντικατέστησε ἐκείνη τῶν Ο΄. Γιά τέτοιες ἐνέργειες κριτήριο ἦταν ἡ πρόσφορη γλωσσική μορφή γιά τήν σωστή λατρεία. Καί φυσικά σωστή λατρεία εἶναι αὐτή στήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυνατότητα συμμετοχῆς «ψυχῆ καί διανοία». Ὅχι συναισθηματικά μόνον, ἀλλά καί λογικά. Ὅχι μέ τήν ἀτμόσφαιρα, ἀλλά μέ τά νοήματα.

4. Στόν ἑλληνορωμαϊκό κόσμο μετά τήν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀμέσως σχεδόν ξεκινᾷ ἡ προσπάθεια μετάφρασης τῶν κειμένων στά λατινικά. Ἔχουμε πολλές μεταφραστικές προσπάθειες (Itala, Vetus Latina) μέ κατάληξη τήν γνωστή Vulgata (λαϊκή μετάφραση) οἱ ὁποῖες φυσικά ἦταν σέ λειτουργική ὅπως λέμε χρήση, ἀφοῦ αὐτονόητα ὁ «κανόνας πίστεως εἶναι κανόνας προσευχῆς».

Ἡ μετάφραση τῶν βιβλικῶν κειμένων εἶχε αὐτονόητη χρήση τήν χρησιμοποίησή τους στήν λατρεία. Ἀλλοιώτικα δέν εἶχε νόημα συζήτηση περί μεταφράσεως, ἀφοῦ κανεῖς σχεδόν δέν μποροῦσε νά ἔχει στά χέρια του, ὅπως λέμε, ἕνα βιβλικό κείμενο. Μόνο νά τό ἀκούει μποροῦσε στήν ἀκολουθία. Ἡ «διένεξις» λοιπόν αὐτό συζητοῦσε καί σ' αὐτό στόχευε. Lex credendi, Lex orandi. Προσευχόμαστε αὐτό πού πιστεύουμε στήν γλώσσα πού καταλαβαίνουμε;

Γιά τούς Ἕλληνες τότε, ἡ ἔστω ἀδόκιμη γλωσσικά ἑλληνιστική κοινή ἦταν κατανοητή καί δέν ἔθε-

τε θέμα ἀνάγκης μεταφράσεως, ἐνῶ προέκυψε ἡ ἀνάγκη μετάφρασης στίς γλώσσες τῶν ἱεραποστολῶν (Χαλδαῖοι, Φοίνικες, Κόπτες). Μία τέτοια ἀνάγκη γίνεται πιεστική ἀργότερα στήν περίπτωση τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σλάβων, ἐνός πολυάριθμου φυλετικά συνόλου λαῶν. Ἡ χρονική ὁμως συγκυρία, ὅσον ἀφορᾷ στά θεολογικά γράμματα, στήν περίπτωση τῶν Σλάβων, ἔχει νά ἀντιμετωπίσει στόν δυτικό κόσμο ὀλόκληρη γραμματεία γιά τίς τρεῖς ἱερές γλώσσες τοῦ Σταυροῦ (ἑβραϊκά, λατινικά, ἑλληνικά) καί ἡ προσπάθεια τῶν ἁγίων φωτιστῶν Κυρίλλου καί Μεθοδίου συναντᾷ στό Δυτικό Πατριαρχεῖο ἀντιρροήσεις καί ἀντιδράσεις.

Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ Πάπες Νικόλαος Α΄ (858-867) καί Ἀδριανός Β΄ (867-872), μέ ἀπόλυτη ἐπίγνωση, καί δείχνοντάς το ἔμπρακτα καί δυναμικά, ὅτι γιά τήν Ἐκκλησία προτεραιότητα δέν εἶναι κάποιες ψευτοφιλοτιμίες σοφῶν καί λογίων, ἀλλά τό ποιμαντικό της πρόβλημα, παραμερίζοντας ἀντίθετες ἀπόψεις, ἀνθρώπους καί ιδέες, ἐνέκριναν τίς μεταφράσεις τῶν ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου καί τίμησαν τά ἱερά πρόσωπά τους.

Οἱ ἅγιοι ἐκείνοι πάπες καί μαζί τους ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πιστεύει ὅτι ἡ γνώση τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ καί ἡ «ὅλη ψυχῆ καί διανοία» λατρεία Του, εἶναι τά δύο πόδια τῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου πρός τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἡ γλώσσα ἦταν ἀκατανόητη στούς Σλάβους, ὅση διάθεση καί εὐλάβεια καί ἄν διέθεταν, ἡ μονοτονία τῆς ἀνίας θά τοῦς ἔκανε νά τεληματωθοῦν πνευματικά σέ μία μαγική σχέση ἀκατανόητη ἢ (αὐτό πού συμβαίνει σήμερα) νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τήν Ἐκκλησία.

Ἄς δοῦμε ἀπό τόν βίο τους τήν ὑπόθεση:

.....

IV. ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΜΗΝ

Πληροφορηθεῖς ὁ ἀποστολικός πατήρ Νικόλαος περί τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, προσεκάλεσεν αὐτούς νά ἔλθωσιν, ἐπιθυμῶν νά ἴδῃ αὐτούς ὡς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ. Ἠύλόγησε τήν διδασκαλίαν αὐτῶν, ἐτοποθέτησε τό σλαβικόν Εὐαγγέλιον ἐπί τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου καί ἔχειροτόνησεν ἱερέα τόν μακάριον Μεθόδιον.

.....

Ὁ πάπας παρέλαβε τά σλαβικά βιβλία, τά ἠλόγησε καί ἀπέθεσεν αὐτά εἰς τόν ναόν τῆς Ἁγίας Μαρίας, τόν ὀνομαζόμενον Φάτην καί ἐτέλεσεν ἐξ αὐτῶν τήν λειτουργίαν. Τότε ὁ πάπας διέταξε δύο

ἐπισκόπους, τόν Φορμόζον και τόν Γκόντριχον νά χειροτονήσουν τούς σλάβους μαθητάς. Μετά τήν χειροτονίαν ἐτέλεσαν οὔτοι τήν λειτουργίαν εἰς σλαβικήν γλῶσσαν εἰς τόν ναόν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τήν δευτέραν ἡμέραν εἰς τόν ναόν τῆς Ἁγίας Πετρονίλλης και τήν τρίτην ἡμέραν εἰς τόν ναόν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Κατόπιν ἐτέλεσαν σλαβιστί τήν λειτουργίαν τήν νύκτα ἐπί τοῦ ἁγίου τάφου εἰς τόν ναόν τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῶν ἐθνῶν Ἀποστόλου Παύλου.

Ἄς δοῦμε και τήν ἐπιστολή τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ πρὸς τούς Σλάβους.

Καί ἡμεῖς ἐχάρημεν σφόδρα και διασκεφθέντες ἐπί τῆς καταστάσεως, ἀπεφασίσαμεν ν' ἀποστείλωμεν εἰς τὰς χώρας ὑμῶν τόν Μεθόδιον, τόν χειροτονηθέντα ὑφ' ἡμῶν, τόν υἱόν ἡμῶν, τέλειον ἐν τῷ πνεύματι και ὀρθόδοξον ἄνδρα, ἵνα διδάξῃ ὑμᾶς, ὡς παρεκαλέσατε ἤδη, και ἵνα μεταφράσῃ τὰ βιβλία εἰς τήν γλῶσσαν ὑμῶν κατά τήν πλήρη ἐκκλησιαστικήν τάξιν, πλήρως μετά τῆς ἱεραῆς λειτουργίας -δηλονότι μετά τῆς λειτουργίας- και μετά τοῦ βαπτίσματος, ὡς ὁ Φιλόσοφος Κωνσταντῖνος εἶχεν ἤδη ἀρχίσει διὰ τῆς βοήθειας τῆς θείας χάριτος και τῆς ἐπικλήσεως τῆς μεσιτείας τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος. Ἐάν δέ και ἄλλος τις δύναται ἀξίως και ὀρθόδοξως νά ἐρμηνεύσῃ τήν Γραφήν, τοῦτο θά εἶναι εὐλογημένον παρά τοῦ Θεοῦ και ἡμῶν και παρά πάσης τῆς καθολικῆς και ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἵνα και ὑμεῖς μανθάνετε εὐκόλως τὰς θείας ἐντολάς.

Ἄλλ' ἐάν τις ἐκ τῶν διδασκάλων τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς προέρχεται ἐξ ἐκείνων οἵτινες κνήθουσι μόνον τὰ ὄψα και ἀποστρέφουσιν ὑμᾶς ἀπό τῆς ἀληθείας εἰς τήν πλάνην, και ἀρχίζει ὁ αὐθάδης ἄλλα νά διδάσκῃ και παραπλανᾷ, περιφρονῶν τὰς βίβλους τὰς γεγραμμένας εἰς τήν γλῶσσαν ὑμῶν, οὔτος πρέπει ν' ἀποκλεισθῇ ὄχι μόνον ἐκ τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἐπίσης και ἐκ τῆς ἐκκλησίας, μέχρις ὅτου διορθωθῇ.

Βίος Κωνσταντίνου-Κυρίλλου
Βίος Μεθοδίου-Βίος Κλήμεντος Ἀχρίδος
ὑπό Ἰωάννου Ε. Ἀναστασίου
Ἐπιστημονική Ἐπετηρίς Θεολογικῆς
Σχολῆς Α.Π.Θ., τ. 12ος, Θεσσαλονίκη 1967

Καί ὅταν ἀργότερα φυλακίσθηκε ὁ ἅγιος Μεθόδιος γιά νά πεισθεῖ νά τελεῖ τήν Λειτουργία στά

λατινικά και τό κήρυγμα στά σλαβονικά, ἀπάντησε στόν πάπα Ἰωάννη Η', ὅτι στήν ἴδια κατανοητή γλῶσσα πρέπει νά γίνεται και ἡ διακονία τοῦ λόγου και ἡ διακονία τῶν μυστηρίων, ἀφοῦ ἡ οὐσιαστική κατήχηση τοῦ λαοῦ γίνεται διὰ τῶν μυστηρίων και τῶν λόγων τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας. "Ὅταν ἡ ἄγνωστη γλῶσσα καθιστᾷ ἀκατανόητα τά μυστήρια και δέν ὑπάρχει δυνατότητα οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς και μετοχῆς, τότε τό ὅποιο κήρυγμα, ἀδυνατεῖ νά ἀντισταθμίσει αὐτή τήν ἔλλειψη. Ἡ ἀναλογία χρόνου κηρύγματος - λατρείας κάνει κατάδηλο τό θέμα!" Ἔτσι και ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η' (872-882) ἀντελήφθη τό ἀναγκαῖο και σωστό του θέματος και τήν ἀδήριτη ἀνάγκη νά καταλαβαίνουν τά «παιδιά» -χριστιανοί τί λένε στόν Πατέρα τους, γιά νά ὑπάρξει οὐσιαστική σχέση και εὐλόγησε τίς μεταφράσεις και τήν χρήση τῶν Σλαβονικῶν και στήν Θεῆ Λειτουργία. "Καί ἔτσι τό θέμα ἔληξε μέ ὀλοκληρωτικό θρίαμβο τοῦ ἁγίου Μεθοδίου".

A. Fliche - V. Martin Histoire de l'Église,
τ. 6 L'Époque Carolingienne, σ.σ. 458-460

B. Ἡ περίοδος τῆς Τουρκοκρατίας.

Εἶναι γνωστή ἡ ἔνσταση κατά τῶν μεταφράσεων μέ δικαιολογητικό τήν κατάσταση τῆς Τουρκοκρατίας! Πολλοί λένε: δέν χρειάστηκαν τότε μεταφράσεις, χρειάζονται σήμερα; Μία τέτοια τοποθέτηση εἶναι ἐσφαλμένη και ἀνιστόρητη.

1. Τό 1536, μόλις ἑκατόν χρόνια ἀπό τήν ἀνακάλυψη τῆς τυπογραφίας (1454) ἐκδίδει στήν δημόδη γλῶσσα στήν Βενετία ὁ Ἰωαννίκιος Καρτάνος ἕνα συμπίλημα Γραφικό ἀναμειγμένο και μέ ἄλλες διηγήσεις μέ τίτλο: "Παλαιά τε και Νέα Διαθήκη ἤτοι τό ἄνθος και τό ἀναγκαῖον αὐτῆς", πού μέσα σέ τριάντα χρόνια μέχρι τό 1567 κάνει ἕνδεκα ἐκδόσεις. Δωδέκατη ἐκδοση δημοσιεύθηκε τό 2000 στήν Θεσσαλονίκη ἀπό τό Κέντρο Ἑλληνικῆς Γλώσσας.

2. Κατόπιν τό 1638 στήν Γενεῦη ὁ Μάξιμος Καλλιουπολίτης μέ εὐλογία τοῦ Πατριαρχείου ἐκδίδει τήν «Καينὴ Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» εἰς ἀπλήν διάλεκτον. "Ὅπως γράφει στόν πρόλογο τό κάνει αὐτό γιατί: «...εἶμαι χρεώστης εἰς ὅλους τους ἀδελφούς και περισσότερον εἰς

τούς ασθενείς και άμαθεις, οι όποιοι δέν δύνανται νά γρικήσουν τήν θείαν Γραφήν, ούτε καθεαυτούς άναγνώσκοντες ούτε άκούοντες εις τήν Έκκλησίαν και τό κοινόν της Έκκλησίας πάγει όλίγον κατ' όλίγον φθειρόμενον...».

3. Στά 1827 ό άρχιεπίσκοπος Εύβοίας Γρηγόριος εκδίδει στήν Κέρκυρα τό Εύαγγέλιο «Ή Καινή Διαθήκη του Κυρίου και Σωτήρος ήμών Ήησοϋ Χριστου, Δίγλωττος τουτέστι Γραικική και Άλβανητική, Κορφοί 1827», σελίδες 830. “Όλο στά άρβανίτικα μέ έλληνικούς χαρακτήρες [Γιαν. Γίκα: Οί άρβανίτες και τό άρβανίτικο τραγουδι στήν Έλλάδα. Χ.Ε. (έρευνα στήν νότια Εύβοια)].

Παράλληλως από έτών εκδιδόντουσαν βιβλία λειτουργικά στά τουρκικά και τά καραμανλίδικα (τουρκικά γραμμένα μέ έλληνικούς χαρακτήρες), ένω τρεις ναοί στήν Κωνσταντινούπολη και πολλοί στήν Άνατολή τελούσαν τίς άκολουθίες και τήν Εύχαριστία στά τουρκικά!

4. Και έρχόμαστε μέσα από τήν... “μισογάγκεια” αντίληψων και ιδεολογικών ρευμάτων του δευτέρου μισού του 19ου αιώνα στήν πολυθρύλητη υπόθεση των Εύαγγελικών. Μία υπόθεση για τους εκκλησιαστικούς ένός ιερού ταμποϋ, και για τους άδιάφορους μία άπόδειξη, ότι οι υπεύθυνοι της Έκκλησίας ζούν στον κόσμο τους! “Άς τήν δοϋμε δι' όλίγον.

Ή ευσεβέστατη βασίλισσα Όλγα έπισκεπτόμενη τους τραυματίες του άποτυχόντος πολέμου του 1897, όταν τους πρόσφερε τό Εύαγγέλιο δεχόταν μονίμως τήν αντίρρηση: δέν καταλαβαίνω τήν γλώσσα! Άνέθεσε λοιπόν στήν Ίουλία Σωμάκη νά μεταφράσει τό Εύαγγέλιο για τέτοιου είδους άνάγκες και ζήτησε από τον άρχιεπίσκοπο Προκόπιο τήν έγκριση της μεταφράσεως. Τό θέμα παρεπέμφθη στήν Ίερά Σύνοδο. “Όμως εκ παράλληλου ήδη από τίς 9 Σεπτεμβρίου 1901 ή έφημερίδα Άκρόπολις άρχισε νά δημοσιεύει σε συνέχειες μετάφραση των Εύαγγελίων καμωμένη από τον λογοτέχνη Άλεξ. Πάλλη. Τήν μετάφραση του Άλεξ. Πάλλη άποδοκίμασε τό Οικουμενικό Πατριαρχείο μέ συνοδικό έγγραφο (8.10.1901) του Ίωακείμ του Γ'. “Ό Άλέξ. Πάλλης, (σαν νά γνώριζε τήν άπόκριση του άγ. Μάρκου Εύγενικοϋ προς τον Πάπα)¹ άπάντησε στον Πατριάρχη τό αυτο-

νόητο: “Υποδείξτε μου τήν αίρεση και τήν άμαρτία για νά δεχθώ τήν άπόρριψη και τό έπιτίμιο!

Άπαντώντας έγγραφε στον Πατριάρχη αυτός ό δημοτικιστής: «...ού γάρ δήπου Σέ λανθάνει, Παναγιώτατε, Πατέρα γε των Όρθοδόξων όντα, ότι ουχ όιον λαιδορείν κοινή προσήκει, άλλ' ουδ' επιτιμάν τοίς Σοίς έν Χριστῶ τέκνοις, ει μή ει προνουθετήσας δήλον τ' έποίησας, ών ήδίκησας περί. Άξιῶ Σέ τοίνυν, Παναγιώτατε, διασαφήσαι μοί τήν έμήν άμαρτίαν, ή γούν τήν εις έμέ έπιτίμησιν κοινή άνελείν, επειδή και κοινή έπετίμησας...”.

Αυτά, τά, επεικῶς, κομικοτραγικά!

Ύπάρχει άραγε σήμερα κανείς, πού πιστεύει, ότι δέν θα ήταν καλύτερα τά εκκλησιαστικά μας πράγματα, άν όλοι οι στρατιώτες έπαιρναν στά χέρια τους ένα Εύαγγέλιο (όπως επιθυμούσε ή βασίλισσα) σε κατανοητή γι' αυτούς γλώσσα;

Τά πολιτικά πάθη όμως και ή θεολογική ευαισθησία... σε έντικά θέματα (!) δημιούργησαν κοινωνική άναστάτωση της όποίας κατάληξη ήταν 8 νεκροί και 70 τραυματίες. Ή κυβέρνηση Γ. Θεοτόκη έπεσε και ό άρχιεπίσκοπος Προκόπιος παραιτήθηκε.

Δύο χρόνια άργότερα τό 1903 ό ποιητής Κωστής Παλαμάς γράφει δύο άρθρα στον «Νουμά» μέ τίτλο: «Μεταφράζετε τους άρχαίους» στά όποια μεταξύ άλλων γράφει: “... Τολμῶ νά πῶ πῶς κάθε φροντισμένη μετάφραση φέροντας πίο σιμά σε μάς μιá μακρουσμένη ζωή,... μπορεί νά της δώσει μιá όψη γνωριμότερη και πλέον συμπαθητική, μιá όψη πού νά είναι τό ταίριασμα μαζί μιās άχτίδας από τήν υπερκαλή μορφή του πρωτοτύπου, και μιās λάμψης μέσα από τήν γύρω μας ψυχή». Τελιώνοντας τά άρθρα λέει ότι μιá τέτοια προσπάθεια μετάφρασης: «...είναι ένα κέρασμα του πίο πολυτιμου ποτου μέσα στο πίο άκριβό ποτηρι: τήν άρχαία μας ποίηση μέσα στή νέα μας γλώσσα»!

Αυτά όμως για τήν τότε Έκκλησία ήταν... ψιλá γράμματα.

Ό εικοστός αιώνας πέρασε μέσα σε γλωσσικά σκαμπανεβάσματα. Ξεκίνησε μέ τήν αυταπάτη των αντίληψων του Συνοδικου έγγραφου για τά Εύαγγελικά επεισόδια, (έπί της έποχής του άρχιεπισκόπου Προκοπίου) στο όποιο γράφεται ότι: «...της έντικης δ' ήμῶν γλώσσης όσημέραι προαγόμενης, και βραδέως μέν ίσως, άλλ' άσφαλῶς και

αίσίως χωρούσης προς τήν πάλαι αὐτῆς ἀκμήν και τό μεγαλεῖον, οὐδεμία κατά μείζονα λόγον ὑφίσταται τανύν ἀνάγκη, ἔνεκα ἐλαχίστων και σχεδόν ἤδη ἀνεπαίσθητων διαφορῶν, νά ἀλλοιωθῆ ὁ ἀπ' αἰῶνων παραδεδόμενος ἡμῖν τύπος τῶν ὑψηλῶν και θεοπνευστῶν ἐπῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ἀπό δι-σχιλίων ἐτῶν βαθύτατα ἐγκολαφθεῖς εἷς τε τόν νοῦν και τās καρδίας ἡμῶν και εἰς πάσας τās ἐκδηλώσεις τοῦ θρησκευτικοῦ ἡμῶν βίου». Συνε-χίσθηκε, μέ τίς ὑποθέσεις τοῦ Διδασκαλείου τοῦ Βόλου (Δελμοῦζος 1907-1911). Πέρασε, στήν δη-μοτική τῆς γενιᾶς τοῦ 30. Ὁδηγήθηκε, στήν ἀναζω-πύρηση τῆς χουντικῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀστείας και ξύ-λινης καθαρεύουσας, γιά νά καταλήξει στήν νομο-θετική ρύθμιση-ἐπιβολή, ἀπό ἐλεύθερη δημοκρα-τική Βουλή, τῆς δημοτικῆς ὡς τῆς ἐθνικῆς γλώσ-σας, μέ μετάπτωση μετά ἀπό λίγα χρόνια (ἐπιβολή κατά κυριολεξίαν) στήν μονοτονική γραφή.

Γ. Τό πρόβλημα σίς ἡμέρες μας.

Ἔχουν περάσει ἀπό τότε τριάντα πέντε ὁλόκλη-ρα χρόνια. Τά σχολεῖα πλέον στήν πραγματικότη-τα δέν διδάσκουν ἀρχαῖα. Ἡ γλώσσα τῆς Ἐκκλη-σίας ποιητική και μέ ἀπαιτήσεις ἔγινε παντελῶς ἀκατανόητη στους νεοέλληνες. Οἱ ὄντως γνωρίζο-ντες ἀρχαῖα ἑλληνικά εἶναι ἐλαχιστότατοι. Κάθε μέρα πού περνᾶ κάνει τά πράγματα χειρότερα.

1. Ἡ πραγματικότητα αὐτή καταγράφεται ὀδυ-νηρά σέ διπλωματική ἐργασία γιά master στήν Θεολογική Σχολή τοῦ Α.Π.Θ. (Ἡ ὁμιλητική διά-σταση τοῦ Πεντηκοσταρίου - Νεκ. Θάνος, 2008). Ἐκεῖ σέ ἔρευνα μέ 438 μαθητές σχολικῶν βαθμί-δων Γυμνασίου-Λυκείου, σέ ἐπαρχιακή πόλη, συ-ναντᾶμε τά ἑξῆς δεδομένα:

Συχνότητα ἐκκλησιασμοῦ 12,6% καθόλου
67,6% σπάνια
19,9% συχνά

Αὐτοί λοιπόν οἱ μαθητές ρωτήθηκαν, μέ ἔντυπο κείμενο τό ὁποῖο τούς δόθηκε, νά ἀποδώσουν στή δημοτική ἐγγράφως τούς τρεῖς ἀναγραφόμενους ὕμνους: α) Ἀναστάσεως ἡμέρα... β) Τήν ὑπέρ ἡμῶν πληρώσας... και γ) Ὅτε καταβάς...

Οἱ ἀπαντήσεις ἦταν: 27,2% «λευκή κόλλα»· 49,0% παράφραση· 21,7% κατά προσέγγιση· 2,1% ἀπόδοση.

Τά ἱλαροτραγικά τῆς μεταφραστικῆς προσπάθει-ας ἦταν ἀπερίγραπτα, μέ ἀποθέωση τήν ἀπόδοση τῆς φράσης «τό πανάγιον πνεῦμα» ὡς... τό πνεῦμα τῆς Παναγίας!!! Ἀκόμη μεγαλύτερη δυσκολία συ-ναντήθηκε στήν ἀπόδοση τῆς φράσης «και βοῶν τοῖς ἀγαπῶσι σε». Ἐδῶ πολλές προσπάθειες ἀπό-δοσης ἄγγιξαν τό ὄριο τῆς φαιδρότητας, ἀφοῦ ἡ μετοχή «βοῶν» ταυτίστηκε μέ τή γενική πληθυντι-κοῦ τοῦ οὐσιαστικοῦ «βοῦς» ἢ μέ τό οὐσιαστικό «βόας» (=φίδι)! [Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά τίς πῖο χαρακτηριστικές: «Και τά βόδια σέ ἀγαποῦν» (ἀγόρι Α' Γυμνασίου), «και ἀγαπάει και τά βό-δια» (κορίτσι Α' Γυμνασίου), «και τά βόδια τά ἀγαπῶ» (κορίτσι Β' Γυμνασίου), «ἀγαπώντας ἐσέ-να τόν βόα» (ἀγόρι Γ' Γυμνασίου), «και τό φίδι θά τόν ἀγαπήσει» (ἀγόρι Γ' Λυκείου)]. Στό τέλος τῆς ἔρευνας ἕνα ἀγόρι τρίτης Γυμνασίου γράφει μέ κε-φαλαῖα γράμματα: Ἦν και μεταφράστηκε δέν βγαίνει νόημα. Δέν καταλαβαῖνω, κάντε τα σά νέα Ἑλληνικά! (ὅπως παρ. σελ. 111).

Ἡ πείρα ὅλων μας εἶναι, ὅτι ἀπολύτως κανεῖς δέν ἔμαθε ποτέ ἀρχαῖα ἑλληνικά στό σχολεῖο. Λέ-γοντας «δέν ἔμαθε» δέν ἐννοοῦμε «δέν μάθαινε τό μάθημα», οἱ καλοί μαθητές τό μαθαίνουν! Ὅμως «ξέρω ἀρχαῖα ἑλληνικά» σημαίνει μπορῶ νά δια-βάσω ἕνα ἀρχαῖο κείμενο τόσο εὐκόλα ὅσο δια-βάζω τήν ἐφημερίδα. Τά ἄλλα εἶναι σοφιστίες και ἐκ τοῦ πονηροῦ.

2. Παρ' ὅλα αὐτά τά «παγκοίνως» γνωστά, πολ-λοὶ ἀδελφοί μας χριστιανοί, κληρικοί και λαϊκοί, αἰσθάνονται πῶς μία σύγχρονη μετάφραση δέν εἶναι μόνο ἀχρείαστη ἀλλά και ἐπιζήμια! Δέν ἀντέχουν νά βλέπουν λέξεις πού δοκιμάστηκαν στό βάθος τοῦ χρόνου, και κατ' αὐτούς καθιερώ-θηκαν ἀπό τήν χρήση, νά ἀντικαθίστανται· εἶναι ἀσέβεια λένε! Θεωροῦν ὅτι ὅλα εἶναι θέματα πί-στεως! Ἦν ἔχεις πίστη δέν χρειάζεται νά... κατα-λαβαίνεις!!

Ἡ ἱερή ἀλήθεια μοιάζει γι' αὐτούς νά χάνει τήν ἱερότητά της, ὅταν ἔχει ἀπεκδυθεῖ τήν γλωσσική γοητεία, μέ τήν ὁποία στολιζόταν ἐπί μακρόν στή διάρκεια τῆς λειτουργίας και τῶν ἀκολουθιῶν και ὅταν ἔχει φορέσει τήν «καθομιλουμένη», δηλαδή τήν γλώσσα πού μιλᾶνε οἱ ἄνθρωποι σέ ὅλες τίς ὑπόλοιπες ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς τους! Στό νηπιαγω-γεῖο, στό σχολεῖο, στήν δουλειά τους, στό μπάρ,

στό δρόμο. “Όμως ἄς εἴμαστε ἐπιτέλους εἰλικρινεῖς. Τό μόνο εἶδος ἱερότητας πού μπορεί νά χάσουν ἡ Ἁγία Γραφή καί ἡ Θεία Λειτουργία καί οἱ ἀκολουθίες μέ τό νά ἐκσυγχρονιστοῦν γλωσσικά, εἶναι ἕνα καθαρά τυχαῖο, ἀπό τά χρόνια, εἶδος ἱερότητας, πού δέν εἶχαν ποτέ· οὔτε γιά τούς συγγραφεῖς της, οὔτε γιά τούς πρώτους ἀναγνώστες της!!

Ἡ Καινή Διαθήκη στό πρωτότυπο ἑλληνικό κείμενο δέν εἶναι σέ καμία περίπτωση ἕνα λογοτεχνικό ἔργο. Δέν εἶναι γραμμένη σέ μία ἐπίσημη ἐκκλησιαστική γλώσσα ἀλλά μέ τά ἑλληνικά πού μιλοῦσαν τότε στήν Ἀνατολική Μεσόγειο, ἀφοῦ αὐτά εἶχαν ἤδη γίνει διεθνῆς γλώσσα καί, ἐπομένως, εἶχαν χάσει τήν ἀληθινή ὁμορφιά καί ἐπισιμότητά τους. Στό πρωτότυπο κείμενο βλέπουμε τά ἑλληνικά νά χρησιμοποιοῦνται ἀπό ἀνθρώπους πού δέν τρέφουν κανένα αἶσθημα θαυμασμοῦ γιά τίς ἑλληνικές λέξεις, ἀφοῦ ἡ ἑλληνική δέν ἦταν ἡ μητρική τους γλώσσα. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἅγιος Κύριλλος προσδιορίζοντας τήν ποιότητα αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν τά ὀνόμαζε «ἀγελαία γλώσσα»! Τά λόγια της Καινῆς Διαθήκης εἶναι γραμμένα σέ στοιχειώδη ἑλληνικά, σέ μία γλώσσα ξεριζωμένη, χρηστική, ἐμπορική.

Μᾶς σοκάρει αὐτό; Δέν ἔπρεπε νά μᾶς σοκάρει περισσότερο ἀπό ὅ,τι μᾶς σοκάρει ἡ Ἐνσάρκωση! Ἡ ἴδια Θεία Ταπείνωση πού καθόρισε, ὅτι ὁ Θεός θά γίνει μωρό στό στήθος μίας χωριατοπούλας καί ἀργότερα θά συλληφθεῖ ἀπό τούς Ρωμαίους στρατιῶτες σάν ἕνας πλανόδιος κήρυκας, ὅρισε ἐπίσης ὅτι τό ὄνομά Του θά γίνει γνωστό σέ μία ἀγοραία, πεζή καί ἄτεχνη γλώσσα. *Ἀφοῦ μπορούμε “νά χωνέψουμε” τό πρῶτο, τότε “θά χωνέψουμε” καί τό δεύτερο.*

“Όταν πιστεύουμε πῶς ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ ἔπρεπε νά παρουσιαστῆ στόν κόσμο μέ ὅλη τήν ὁμορφιά πού θαυμάζουμε στήν καθιερωμένη γλωσσική μορφή, ἀπέχουμε τόσο πολύ ἀπό τήν ἀλήθεια, ὅσο ἀπεῖχαν καί οἱ Ἑβραῖοι πού πίστευαν ὅτι ὁ Μεσσίας ἔπρεπε νά ἐρχόταν σάν ἕνας μεγαλοπρεπῆς ἐγκόσμιος Βασιλιάς! Ἡ ἀληθινή ἱερότητα, ἡ ἀληθινή ὁμορφιά καί τό μεγαλεῖο της *Καινῆς Διαθήκης (τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ δηλαδή) εἶναι ἄλλου εἶδους! Πολύ βαθύτερα!*

Ὁ λόγος τῆς Γραφῆς δέν εἶναι Ἀποκάλυψη! Εἶναι λόγος γιά τήν Ἀποκάλυψη-Χριστό!

Ἡ πίστη εἶναι *αὐτοπαράδοση*. Ὑπερβαίνει τήν λογική χωρίς νά ἀχρηστεύει τήν λογική.

Τό δίλημμα *Πίστη ἢ Λογική* εἶναι γιά τούς ὀρθοδόξους γελοιότητα.

Ἡ πίστη (ἐμπιστοσύνη) δέν ρυθμίζει θέματα λογικῆς καί ἡ Λογική δέν ἀπαντᾷ γιά τήν ποιότητα καί τό περιεχόμενο τοῦ τέλους τοῦ δρόμου τῆς πίστεως.

Λογικά βρῖσκεις τόν δρόμο.

Ὑπέρβαση τῆς λογικῆς γίνεται γιά τό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ὄχι γιά τίς συνθήκες.

Φυσικά ἡ πίστη δέν εἶναι *ἀγνωστικισμός*, δέν εἶναι κατάργηση τῆς σκέψης.

Ἄν δέν χρειαζόταν ἡ Λογική, δέν θά ὑπῆρχε ἡ Θεολογία!

Τό *Πίστευε* καί μή *ἐρεῦνα*, εἶναι ἡ φρίκη πού ἔχει ἀποκλείσει ἑκατομμύρια ἀνθρώπους ἀπό τήν Ἐκκλησία, γιατί αὐτονόητα ἀρνούνται νά ...βλακεύουν!

Ἡ ἐρευνα ἀπαιτεῖ λογική. Ἡ λογική εἶναι ἐπεξεργασία δεδομένων.

Τί νά ἐρευνήσεις ὅταν δέν καταλαβαίνεις; Τό ἐρώτημα τοῦ Φιλίππου στόν εὐνοῦχο τῆς Κανδάκης εἶναι συντριπτικό: *Γινώσκεις ἄ ἀναγινώσκεις;*

Πάντοτε στά θέματα πίστεως καί λατρείας ἡ πορεία ἦταν: *πρῶτον κατανόηση τῶν λεγομένων ἢ γραφομένων καί ἐν συνέχειᾳ ἐρμηνεῖα τους!* Ἄν δέν ὑπάρχει τό πρῶτο τί νά συζητήσουμε γιά τό δεύτερο;

Τό Μυστήριο τῆς Πίστεως εἶναι ἡ προσωπική βαθμίδα σχέσεως τοῦ κάθε χριστιανοῦ μέ τόν Χριστό.

Ἡ διδασκαλία τῆς Πίστεως εἶναι τό κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας γιά τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Πῶς μπορεί κανεῖς νά ἀγνοεῖ τά προβλήματα πού βρῖσκονται μπροστά στά μάτια ὄλων, ὅταν εἶναι ἱερέας;

Τό ὅλο θέμα καί ἡ ὅλη συζήτηση δέν μπορεί νά ἔχει παρά μόνο ποιμαντική βάση. Δέν ἀγωνιᾷ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μαζί μέ τόν Ἅγιο Ἰδρυτή της, παρά μόνο, γιά τήν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Δέν τήν ἀπασχολοῦν θέματα πολιτιστικά ἢ γλωσσικά. Δέν διακονεῖ ἱστορικο-φιλολογικές ἀνάγκες

καί προτεραιότητες. Δέν ἄγχεται νά σώσει γλωσσικά μορφώματα, σπουδαία καί ἐντυπωσιακά καθ' ἑαυτά, ἀλλά δυσνόητα ἢ καί ἀκατανόητα πλέον, τόσο, πού ἐμποδίζουν ἀντί νά διακονοῦν τήν σχέση μέ τόν Χριστό. Ἀκόμη χειρότερα, δέν αὐταπατάται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἐθνοφυλετικά, ὥστε νά νομίζει ὅτι ὑπάρχει γλωσσικό σχῆμα καλύτερο ἀπ' ὅλα, οὔτε ὄντολογικά, νά δέχεται νεοπλατωνικές μαγικές διδασκαλίες γιά τήν δύναμη τῶν λόγων.

Ἡ δύναμη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι τό μυστήριο τῆς ἐσωτερικῆς «παρέμβασης» τοῦ Χριστοῦ στόν φωτισμό τῆς καρδιάς κάποιου. Ὅχι καθ' ἑαυτές (σάν συγκεκριμένος ἦχος!!) δυναμοποιημένες λέξεις!!

Χωρίς κατανόηση τῆς διδασκαλίας εἶναι ἀδύνατη ἡ σχέση. Ἡ Ἐκκλησία ἀπορρίπτει μυστικιστικές ἐκδοχές καί νεο-πλατωνίζουσες ἐμπειρίες γιά ἀποδοχή τοῦ Χριστοῦ. Αἰσθάνεται ἀποτροπιασμό ὅταν κληρικοί τῆς ἰσχυρίζονται μαζί μέ τόν Ἰάμβλιχο ὅτι: «...ἡ γλώσσα τῶν ἱερῶν ἐθνῶν εἶναι εὐλόγα προτιμότερη ἀπό τίς διαλέκτους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Διότι, δέν διασώζεται ὁλόκληρο τό νόημα ὅταν μεταφράζονται τά ὀνόματα, ἀλλά ὑπάρχουν κάποια ἰδιώματα σέ κάθε ἔθνος πού εἶναι ἀδύνατο νά σημανθοῦν σέ ἄλλη γλώσσα. Καί, παρόλο πού μπορεῖς νά τά μεταφράξεις, δέν ἔχουν πλέον τήν ἴδια δύναμη ὅταν μεταφράζονται».

(Ἰάμβλιχος, *Περί τῶν Αἰγυπτίων Μυστηρίων*, 7, 5 ἔκδ. ΖΗΤΡΟΣ 2005)

Ἀρνεῖται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὅτι τό μυστήριο τοῦ Λόγου συναρτᾶται μέ τά «πτερόεντα ἔπεα». Διδάσκει μαζί μέ τούς δύο ἁγ. Γρηγορίους ὅτι «ἐάν περί τά νοήματα συμφωνήσωμεν περί τάς λέξεις οὐ διαφέρομαι». Εἶναι μυστήριο, δηλαδή ἀπροσπέλαστο, ἀκατανόητο ἀπό τήν λογική, τό γεγονός τῆς αὐτοπαράδοσης καί ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, πού ὅμως ἐν συνεχείᾳ, αὐτό τό μυστήριο, χρησιμοποιεῖ τήν λογική του ἀνθρώπου ὡς μέσο-ὑποζύγιο γιά νά πορευτεῖ στήν καθημερινότητα καί νά μεταφερθεῖ καί σέ ἄλλους. «Πῶς ἀκούσουσι χωρίς κηρύσσοντος;» (Ρωμ. 10, 14).

Λέτε νά κήρυτταν οἱ ἀπόστολοι σέ γλώσσα ἀγνωστη; Τότε γιατί τήν Πεντηκοστή «ἔκαστος ἤκουε τῆ ἰδία διαλέκτῳ»; Καί ἂν ὑπῆρχε θέμα

ἀντίθεσης ἀνάμεσα στήν λογική καί στό θαῦμα, τότε δέν ἔφτανε τό θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς;

Ἡ ἐναλλαγή (=πολυμορφία) τῶν γλωσσῶν γιά ποιόν ἔγινε; Δέν ἦταν «οἰκονομία» τῆς σωτηρίας τῶν ἀκούοντων; Δέν στόχευε στό νά γεννηθεῖ ἡ πίστη μέσα τους; Πῶς θά γινόταν αὐτό ἂν στούς ἀκούοντες ἡ γλώσσα ἦταν ἀγνωστη;

Ἡ «διανομή» τῶν γλωσσῶν καθόλου δέν ἐμπόδισε τήν ἐνότητα τῆς πίστεως στήν ὁποία καλεῖ ὁ Χριστός.

Ἡ λύση τῆς μεταφράσεως ὑπαγορεύεται ἀπό τήν ἀνάγκη οὐσιαστικῆς ἐπανασύνδεσης τῶν πιστῶν μέ τήν δημόσια καί κοινή προσευχή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἦδη γιά τά ἑλληνικά δεδομένα μεταφράζεται στήν δημοτική ὁ Παπαρρηγόπουλος καί ὁ Παπαδιαμάντης. Οἱ τραγωδίες στά ἀρχαῖα θέατρα φυσικά ἀνεβάζονται στή δημοτική γλώσσα. Ἄλλωστε σ' ὅλες τῆς τίς γλωσσικές φάσεις καί μορφές ἡ ἑλληνική παραμένει μία γλώσσα καί εἶναι ... ρατσισμός ἢ σειρά ἀξιολογικῆς διαβάθμισης τῶν ἱστορικῶν τῆς μορφῶν. Αὐτό ὁμολογοῦν ποιητές² (Ὁδ. Ἐλύτης) καί γλωσσολόγοι (Γ. Μπαμπινιώτης).

Καί ἀπό πλευρᾶς θεολογικῶν ἐκδόσεων ἤδη μέσα στό 2011 ἡ ἀδελφότητα θεολόγων «Σωτήρ» ἐξέδωσε τήν Καινή Διαθήκη τοῦ Π. Ν. Τρεμπέλα, μέ μεταγεγραμμένη στήν δημοτική τήν ἐρμηνεία τοῦ αἰοιδίμου καθηγητοῦ!! «Ἡ παρούσα μεταγλωττισμένη στή δημοτική γλώσσα ἐρμηνεία... εἶναι ἀποτέλεσμα ἀδήριτης καί ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης», γράφουν στό Προλογικό σημείωμα, στό ὁποῖο ὅμως τελειώνοντας διαβεβαιοῦν ὅτι θά συνεχίσουν νά ἐκδίδουν καί τήν καθαρεύουσα!!!

Εἶναι, λοιπόν, πλέον ἀδήριτη ἀνάγκη, ὅπως ἐπισημαίνουν καί οἱ τῆς ἀδελφότητος «Σωτήρ», καί δέν δημιουργεῖ κανένα θεολογικό ἢ λειτουργικό πρόβλημα, κάθε τέτοιου εἴδους προσπάθεια, ἀφοῦ: «Δέν νομίζομεν ὅτι τό Εὐαγγέλιον συνίσταται ἀπό τούς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλ' ἀπό τά ἐννοίας τῆς· ὄχι εἰς τήν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' εἰς τόν μυελόν τῶν ὁστέων, ὄχι ἐπί τῶν φύλλων τῶν κηρυγμάτων, ἀλλ' εἰς τάς ρίζας τῶν ἐννοιῶν» (Γ. Φλωρόφσκι, Ἁγ. Γραφή-Ἐκκλησία-Παράδοσις, σελ. 125).

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ὅτι στήν Ἐκκλησία τίποτε δέν «φυτρώνει» χωρίς ἐλευθερία! Ἀπό τότε,

πού ο Σταυρωμένος Άρχηγός της εἶπε ἐκεῖνο τό αἰώνιο: «ὅστις θέλει...» ἐρμηνεύοντας, τό τί ἐννοεῖ, μέ τήν παραβολή τοῦ πατέρα καί τῶν δύο γιῶν του, πού τούς ἔστειλε νά δουλέψουν στό «ἀμπέλι» του, καί κάνοντας ἀπαράβατη προϋπόθεση ἐλευθερίας γιά τήν σχέση μαζί Του, τήν κραυγάζουσα σιωπή καί «ἀπουσία» Του· κάθε ἐπιβολή, ἔχει «ὀσμὴν» δαιμονικῆς ἁμαρτίας.

Ἡ τοποθέτηση τοῦ Γαμαλιήλ εἶναι λυδία λίθος γιά τά ἀμφισβητούμενα θέματα, ἀρκεῖ ὅλες οἱ ἀπόψεις νά εἶναι ἐλεύθερες.

Δέν ὑπάρχει «ὑποχρεωτικό» καλό οὔτε ἀναγκαστική εὐρυθυμία. Καί οἱ Κανόνες τῶν Συνόδων καί τά ἐπιτίμια, «ὀδοδείκτες» ὁρίων καί μέσα θεραπείας ἦταν, γιά τούς ἐλεύθερα ἀποδεχομένους αὐτά.

Πολύ περισσότερο ἰσχύουν ὅλα τά παραπάνω γιά θέματα πού δέν ἀφοροῦν σέ δογματική διδασκαλία ἀλλά σέ ἦθος καί τρόπο. Ἐν προκειμένῳ, κάθε τοπική Ἐκκλησία ἄς δουλέψει τό θέμα ὅπως νομίζει, ὅτι εἶναι ποιμαντικῶς συμφέρον.

Τά «πρόβata» τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λογικά καί ἢ ἀνταπόκρισή τους θά προσδιορίσει τήν πορεία τοῦ θέματος. Δέν γίνεται νά ἔχουμε τόν λαό μας κριτήριο, ἀκόμα καί γιά θέματα διδασκαλίας πίστεως καί συγχρόνως νά θέλουμε νά τοῦ κανονίσουμε σέ τί γλώσσα θά προσεύχεται!

Ἄς ἀποφορτίσουμε τό θέμα ἀπό ἐντάσεις καί ὕβρεις καί ἀπολυτότητες. Ἄς σεβαστοῦμε τήν διαφορετική ποιμαντική ἐπιλογή τοῦ ἄλλου.

Ἄς μή ξεχνᾶμε,

πρῶτον: ὅτι «Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι περισσότερο μυστηριώδης ἀπό ὅσο γνωρίζουμε. Ἐκεῖνος ἀφήνει, στά χέρια καί στήν κρίση τῶν ἀνθρώπων, πολύ περισσότερες ἐπιλογές, ἀπ' ὅτι ἐμεῖς πιστεύουμε καί εἶναι πάντοτε παρῶν ἀκόμα καί “ἐν τῇ σιωπῇ Του”».

(Μ. Σκορτσέζε: Εἰσαγωγικό σημεῖωμα
στό βιβλίον τοῦ Σιουσακού Ἐντο: ΣΙΩΠΗ,
Ἐκδόσεις Καστανιώτης)

καί δεύτερον: Ἐξουσία καί Μυστικισμός πᾶνε στήν κηδεῖα τῆς ἐλευθερίας ἀγκαζέ!

Σᾶς εὐχαριστῶ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ...Εἶπεν οὖν ὁ πάπας λόγους πολλούς πρὸς τὸν Ἐφέσου· ἦν δέ ὁ σκοπὸς τῶν λόγων, ἵνα πεισθῇ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκολουθῆσθαι τῇ συνόδῳ καὶ στέρξῃ τὴν ἔνωσιν· εἰ δ' οὐ ποιήσει τοῦτο, πείσεται ὅπερ ἔπαθον καὶ οἱ ἐν ταῖς οἰκουμέναις συνόδοις ἀπειθοῦντες, ὅτι καθηρέθησαν καὶ ὡς αἰρετικοὶ ἀπεκηρύχθησαν. Ἐδωκε δὲ καὶ ὁ Ἐφέσου πρὸς τοὺς λόγους τοῦ πάπα ἀποκρίσεις ἰκανάς· περὶ δὲ τῆς ἀπειληθείσης αὐτῷ καταδίκης εἶπεν, ὅτι αἱ σύνοδοι κατεδίκάζον τοὺς μὴ πειθομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' εἰς δόξαν τινὰ ἐναντίαν αὐτῆς ἐνισταμένους καὶ ταύτην κηρύττοντας καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενους διὸ καὶ αἰρετικούς ἐκάλουν αὐτούς καὶ κατεδίκάζον πρῶτον τὴν αἴρεσιν, εἶτα τοὺς ἀντεχομένους αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ οὐ κηρύττω ἰδίαν μου δόξαν οὐδὲ τί ἐκαινοτόμησα, οὐδὲ ὑπὲρ ἄλλοτριου τινὸς δόγματος καὶ νόθου ἐνίσταμαι, ἀλλ' εἰς τὴν ἀκραιφνή δόξαν τηρῶ ἐμαυτὸν,...

Γρηγορίου Συρόπουλου: Ἀπομνημονεύματα
περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου
X. 22-23, σελ. 508, Roma 1971

2. Ἀξίζει νά ἔχει ὑπ' ὄψιν κανεῖς καί σχόλιο γιά τήν μορφή τῆς γλώσσας τοῦ Νομπελίστα Γ. Σεφέρη στήν μετάφραση τοῦ ἔργου τοῦ T. S. Eliot «Φονικό στήν Ἐκκλησία». Γράφει:

Πρέπει νά σημειώσω πὼς μ' ἀπασχόλησε πολὺ τό ζήτημα τοῦ γλωσσικοῦ τύπου πού θά χρησιμοποιοῦσα στή μετάφραση αὐτοῦ του μέρους ἢ καί σέ ἄλλες ἀνάλογες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῶν κειμένων. Θά ξάφναζα ἴσως λιγότερο ἂν διάλεγα μία ψευτοκαθαρεύουσα - θά ἦταν ἡ χειρότερη λύση - ἢ ἂν κατάφευγα στήν ἀπομίμηση σοβαρότερων θρησκευτικῶν κειμένων, πού δέ μᾶς λείπουν. Τοῦτο τό τελευταῖο τό ζύγισα πολὺ περισσότερο. Ἡ ἀγγλικανική ἔκφραση ἔχει, θά ἔλεγε κανεῖς, μία συμπεριφορὰ «δημοτική», εἶναι ποτισμένη ἀπό τήν μετάφραση τῶν Γραφῶν πού εἶναι τό θεμέλιο τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας. Λ.χ. μία φορὰ πού συζητοῦσα μ' ἕναν ἀνώτερο καί ἐξαιρετικά μορφωμένο ἀγγλικανό κληρικό πού μου εἶχε θέσει τοῦτο τό ἐρώτημα: «Καί πὼς ὁ λαὸς σας νιώθει τὸν λόγο τοῦ Κυρίου μας;» Ὁμολογῶ πὼς δέν μπόρεσα ν' ἀπαντήσω. Ἐτσι, προτίμησα νά μεταχειριστῶ τήν κοινὴ δημοτικὴ πού γράφω. Ὅλα τά ἄλλα μοῦ φάνηκαν σαθρὰ τεχνάσματα. (σελ. 115).

Δεδομένα και Προβληματισμοί από την Ίστορία της «Χριστιανικής» Μετάφρασης

Της Άννας Κόλτσιου - Νικήτα,
Άναπληρώτριας Καθηγήτριας Πανεπιστημίου

(Εισήγηση στο ΙΓ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο της Ειδικής Συνοδικής
Έπιτροπής Λειτουργικής Άναγεννήσεως, Τήνος, 19-21 Σεπτεμβρίου 2011)

Η άνακίνηση του προβλήματος της μετάφρασης των λειτουργικών κειμένων στά νέα ελληνικά προκάλεσε πλούσιο διάλογο και έφερε στην επιφάνεια σειρά επιχειρημάτων υπέρ ή κατά της μετάφρασης. Οί απόψεις για τή γλωσσική μορφή των λειτουργικών κειμένων προέρχονται από ποικίλους έπιστημονικούς και ιδεολογικούς χώρους και ό καθένας καλεΐται νά προσφέρει από τήν έπιστημονική του σκευή πρός τήν κατεύθυνση ένός γόνιμου διαλόγου και ίσως μίας προοπτικής.

Σταχυολογώντας τά επιχειρήματα πού έχουν διατυπωθεί στό διάλογο σχετικά μέ τή γλωσσική μορφή του λειτουργικού λόγου της όρθοδόξου έκκλησίας σήμερα¹, διαπιστώνουμε ότι –πέρα από τή θεολογική ή ιδεολογική διάσταση– ένα μέρος από αυτά έπικεντρώνεται στά προβλήματα αυτής καθαιτής της μετάφρασης ή μεταγλώττισης των κειμένων. Οί υπάρχουσες μεταφράσεις-άποδόσεις κρίνονται ως έπί τό πλεΐστον ανεπαρκείς ή έλλιπείς και «διαμαρτάνουσες» και θεωρείται ότι «προδίδουν» τό πρωτότυπο κείμενο, πού είναι αναντικατάστατο. Μεγαλύτερη είναι ή έπιφυλακτικότητα όσον άφορᾶ στά ύμνολογικά κείμενα. Αυτή ή άμφισβήτηση της «επάρκειας» της μετάφρασης συνεπάγεται έρωτήματα όπως: ποιές προϋποθέσεις πρέπει νά πληροΐ μία μετάφραση, ποιές μεταφραστικές αρχές πρέπει νά τή διέπουν, ποιός διασφαλίζει τήν όρθότητα και τήν άξιοπιστία της και ποιός θά ήταν σέ θέση νά αναλάβει τό μεταφραστικό έγχείρημα πού θά μπορούσε ίσως νά όδηγήσει σέ μία κοινή και από όλους άποδεκτή μετάφραση; Σημειωτέον ότι τά ίδια έρωτήματα άπασχολούν και όσους τίθενται υπέρ της μετάφρασης των κειμένων αυτών, έπικαλούμενοι, με-

ταξύ άλλων, τή θετική στάση της όρθοδόξου έκκλησίας έναντι της μετάφρασης από τους πρώτους αΐωνες.

Βέβαια όλα αυτά τά ζητήματα, όπως προκύπτει από μία ιστορική άναδρομή, άποτελούν μέρος της μεταφραστικής προβληματικής πού άπαντᾶται στό χώρο της χριστιανικής γραμματείας από τή στιγμή της εμφάνισής της. Άλλωστε, ή προβληματική για τή μετάφραση λειτουργικών κειμένων άποτελεΐ ένα κεφάλαιο της ευρύτερης προβληματικής όσον άφορᾶ στή μετάφραση κειμένων της χριστιανικής γραμματείας και, άκόμη παρατέρα, γενικά της μετάφρασης ένός. Έπιπλέον, τό γεγονός ότι τό corpus των κειμένων πού χρησιμοποιούνται στή λατρεία είναι πολυποίκιλο, από άποψη ειδολογική και γλωσσική, καθιστᾶ τό πρόβλημα σύνθετο και προϋποθέτει πολύπλευρη θεώρηση.

Μέ τό σκεπτικό ότι ή έμπειρία από τήν ιστορία της μετάφρασης θά μπορούσε, τηρουμένων των άναλογιών, νά άξιοποιηθεί σήμερα, θά παρουσιάσουμε, ένδεικτικά μόνο, κάποια δεδομένα από τήν ιστορία της μετάφρασης και των μεταφραστών στό χώρο της χριστιανικής γραμματείας

Ίστορία

Άνάμεσα στίς πρώτες μεταφράσεις, όχι μόνο χρονολογικά αλλά και από άποψη σημασίας και έπαναληπτικότητας, συγκαταλέγονται οί μεταφράσεις των ιερών κειμένων². Καταλυτικής σημασίας σταθμό για τήν ιστορία της γραπτής μετάφρασης άποτελεΐ ή μετάφραση της *Παλαιάς Διαθήκης* στά ελληνικά από τους Έβδομήκοντα³, μία

μετάφραση πού έκπονήθηκε πριν από τὰ μέσα τοῦ 3ου αἰώνα π.Χ.⁴ καί διαβάζεται μέχρι σήμερα στά πλαίσια τῆς λατρείας.

Μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ μεταφραστική διαδικασία καθίσταται ἀναγκαία γιά τή μετάδοση τοῦ μηνύματος τῆς νέας θρησκείας. Στήν Ἀνατολή ὁμως ἡ μεταφραστική παραγωγή ἦταν περιορισμένη λόγω γλωσσικῆς ἀνάρκειας. Μόνο μετά τό Σχίσμα καί στό πλαίσιο τοῦ διαλόγου γιά τήν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναπτύσσεται στήν Ἀνατολή τό ἐνδιαφέρον γιά μετάφραση δυτικῶν κειμένων στήν ἑλληνική. Ἀντίθετα, ἔντονη μεταφραστική δραστηριότητα ἀναπτύσσεται ἐξαρχῆς στή Δύση, διότι ἐκεῖ προέκυψε πολύ γρήγορα ἡ ἀνάγκη νά μεταφραστοῦν τὰ βιβλικά καί πατερικά κείμενα στή λατινική, προκειμένου νά γίνουν κατανοητά ἀλλά καί νά διαμορφωθεῖ ἡ λατρευτική ζωή. Ἡ ἔντονη μεταφραστική δραστηριότητα πού ἀναπτύχθηκε στή Δύση εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἀφ' ἑνός τήν ἀνάπτυξη θεωρητικῶν ἀπόψεων γιά τή μετάφραση, τίς δυσκολίες καί τὰ μεταφραστικά διλήμματα στήν πράξη καί ἀφ' ἑτέρου τήν ἐμφάνιση τῶν προβλημάτων ὅσον ἀφορᾷ στήν ἀποδοχή τῆς μετάφρασης ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Γιά τό λόγο αὐτό τὰ δεδομένα πού διαθέτουμε ἀπό τήν ἱστορία τῆς μετάφρασης προέρχονται κυρίως ἀπό τή Δύση⁵. Ἐνα μεγάλο μέρος τῶν δεδομένων αὐτῶν προέρχονται ἀπό τήν πλούσια μεταφραστική παραγωγή τοῦ Ἱερωνύμου (345-420), τοῦ «πατέρα τῶν μεταφραστῶν», ὁ ὁποῖος, ὄντας γνώστης καί τῶν τριῶν γλωσσῶν (λατινικῆς, ἑλληνικῆς καί ἑβραϊκῆς), ἀνέλαβε, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ πάπα Δάμασου Α', τήν ἀναθεώρηση τῆς μετάφρασης τῆς ἐν χρήσει λατινικῆς Βίβλου, πού ἦταν ἀποτέλεσμα ἀνώνυμων μεταφραστικῶν διεργασιῶν, μέ ἀποτέλεσμα τή δημιουργία ἐνός ἀναξιόπιστου λατινικοῦ κειμένου μέ ποικίλα ἀντιγραφικά καί μεταφραστικά λάθη.

Βέβαια ἡ μετάφραση εἶχε ἤδη μία προϊστορία καί στό χῶρο τῆς κοσμικῆς γραμματείας⁶, ἀλλά στό χῶρο τῶν χριστιανικῶν καί δῆ καί τῶν βιβλικῶν κειμένων ἡ ἀκριβῆς ἀπόδοση καί ὁ βαθμός ἰσοδυναμίας καί ἀντιστοιχίας μεταφραζόμενου καί μεταφρασθέντος κειμένου δέν εἶναι πλέον ἀπλά θέμα γλωσσικῆς καί ὑφολογικῆς ἀριότητος, ἀλλά πρωτίστως ἰδεολογικῆς καί δογματικῆς συ-

νέπειας καί πιστότητας⁷. Ἡ ἱερότητα καί τό ὑψηλό κῦρος τοῦ πρὸς μετάφραση κειμένου διευρύνουν τό εὔρος καί τή δυναμική πού καλεῖται νά «ἐκμαιεῦσαι» καί νά «ἀπελευθερώσαι» ὁ μεταφραστής καί, κατά συνέπεια, καθορίζουν τή μεταφραστική τακτική καί διαμορφώνουν τή ταυτότητα τῆς «χριστιανικῆς» μετάφρασης.

Δεδομένα

Ἦδη πρὶν ἀπό τήν ἐμφάνιση τοῦ χριστιανισμοῦ, τό θέμα τῆς μετάφρασης τῶν ἱερῶν κειμένων ἀποτελεῖ ἓνα ἰδιαίτερο κεφάλαιο, δεδομένου ὅτι στά κείμενα αὐτά προέχει ἡ μοναδικότητα καί ἡ ἀπόλυτη ἰσχὺς τοῦ πρωτοτύπου. Τὰ ἐρωτήματα πού σχετίζονται μέ τή μετάφραση τῶν κειμένων αὐτῶν εἶναι δύο: ἂν πρέπει νά μεταφραζοῦνται καί πῶς.

Στό πρῶτο ἐρώτημα διακρίνεται μία ἐπιφυλακτική στάση, ἡ ὁποία συνδέεται συχνά μέ τήν ἀντίληψη περὶ «ἱεροπρεπῶν» γλωσσῶν⁸ καί συνιστᾷ οὐσιαστικά τήν ἀποφυγή τῆς μετάφρασης: ἀκόμη καί ἂν εἶναι δυνατόν νά μεταφράσουμε τή λέξη, δέν εἶναι ἐφικτό νά διατηρηθεῖ ἡ δύναμη πού ἐμπεριέχεται στήν πρωτότυπη λέξη⁹. Ἡ μετάφραση τοῦ θεοῦ λόγου, ὅπως αὐτός ἔχει ἀποτυπωθεῖ στά ἱερά κείμενα, φαίνεται νά ὑπερβαίνει τίς ἀνθρώπινες δυνατότητες. Ἔτσι σέ κείμενο, παλαιότερο τῆς μετάφρασης τῶν Ἑβδομήκοντα, ἓνας αἰγύπτιος ἱερέας πού ἀναλαμβάνει νά μεταφράσει στά ἑλληνικά τὰ ἱερά κείμενα τῆς θρησκείας του θεωρεῖ τή μετάφραση θεῖον ἄθλον καί δηλώνει πῶς ὅ,τι κάνει τό κάνει μόνο κατ' εὐμένειαν τοῦ θεοῦ καί ὄχι κατά τή δική του φρόνησιν¹⁰.

Στό corpus τῶν Ἑρμητικῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα ἀπηχοῦν ὡς ἓνα βαθμὸ ἰδέες καί σκέψεις ὀρφικῆς, νεοπλατωνικῆς καί, κυρίως, νεοπλατωνικῆς προέλευσης¹¹ ἀπαντᾶται μία μεταφραστική τάση, ἡ ὁποία συνιστᾷ οὐσιαστικά τήν ἀποφυγή τῆς μετάφρασης: ἡ μετάφραση αὐτή, μέ τήν ἐλεύθερη καί καλλωπισμένη ἔκφραση, τελικά θά ξεθωριάσει τή σεμνότητα καί στιβαρότητα καί θά ἀποδυναμώσει τήν ἐνέργεια πού ἐμπεριέχεται στή λέξη τοῦ πρωτοτύπου: ὁ δέ λόγος τῆ πατρῴα διαλέκτου ἑρμηνευόμενος ἔχει σαφῆ τόν τῶν λόγων νοῦν... ὅσον οὔν δυνατόν ἐστί σοί, βασιλεῦ, πάντα δέ δύνασαι, τόν λόγον διατήρησον ἀνερμήνευτον, ἴνα μήτε εἰς Ἑλ-

ληνας ἔλθη τοιαῦτα μυστήρια μήτε ἢ τῶν Ἑλλήνων ὑπερήφανος φράσις καί ἐκλελυμένη καί ὥσπερ κεκαλλωπισμένη ἐξίτηλον ποιήση τό σεμνόν καί στιβαρόν καί τήν ἐνεργητικὴν τῶν ὀνομάτων φράσιν¹².

Στό δεύτερο ἐρώτημα, δηλαδή στό πῶς πρέπει νά μεταφράζονται τά ἱερά κείμενα, προβάλλεται ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀπόλυτα πιστῆς προσκόλλησης στό πρωτότυπο. Ὁ Ἰάμβλιχος¹³, νεοπλατωνικός φιλόσοφος (περ. 245- περ. 325), σημειώνει ὅτι δέν πρέπει νά ἀλλάξει κανεὶς τίποτε, οὔτε ἀφαιρώντας οὔτε προσθέτοντας κάτι: καί δεῖ τά τῶν παλαιῶν εὐχῶν, ὥσπερ ἱερά ἄστυλα, *τηρεῖσθαι κατὰ τά αὐτά καί ὡσαύτως, μήτε ἀφαιροῦντας τι ἀπ' αὐτῶν μήτε προσπιθέντας τι αὐταῖς*¹⁴. Ὁ R. Judach b. Παί, ἕνας μαθητὴς τοῦ R. Akiba, στό τέλος τοῦ δευτέρου αἰώνα, προβάλλοντας τήν ἱερότητα τοῦ πρωτοτύπου, ὑποστηρίζει πῶς ὁποῖος μεταφράζει λογοτεχνικά εἶναι ἕνας νοθευτής, ἐνῶ ὁποῖος προσθέτει κάτι εἶναι ἕνας βλάσφημος¹⁵.

Ἐναντι αὐτῆς τῆς παράδοσης, στόν χριστιανικό κόσμον ἡ μεταφραστικὴ διαδικασία θεωρήθηκε ἐξ ἀρχῆς ἀπόλυτα θεμιτὴ καί ἀπαραίτητη γιὰ τίς ἐπικοινωνιακές ἀνάγκες τῆς κοινότητος¹⁶.

Ὡστόσο, ἡ θετικὴ αὐτὴ στάση ἔναντι τῆς μετάφρασης συνοδεύεται ἀπὸ πλήρη ἐπίγνωση τῶν ὀρίων καί τῶν ἀδυναμιῶν τῆς, γεγονός πού ὀδηγεῖ γρήγορα στήν ἀμφισβήτηση τῶν μεταφράσεων. Ἡ μετάφραση τῶν *Ἑβδομήκοντα* ἔγινε ἀντικείμενο κριτικῆς πολὺ νωρὶς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Ἡ μετάφραση κατηγορήθηκε ὡς *μὴ οὕσα ἐν πειν ἀληθῆς*¹⁷ καί κριθῆκε ἀναγκαία ἢ ἐκπόνηση νέων μεταφράσεων γιὰ τίς ἀνάγκες τῶν ἑλληνόφωνων Ἰουδαίων.

Στό πλαίσιο αὐτὰ ὁ Ὠριγένης ἀναδεικνύει στά Ἑξαπλᾶ τίς ἀδυναμίες τῆς μετάφρασης τῶν Ἑβδομήκοντα¹⁸. Οἱ καππαδόκες Πατέρες, ὁ ἱερός Χρυσόστομος²⁰, ὁ πατριάρχης Φώτιος²¹, ἀποδέχονται τὴν μετάφραση, δίνοντας προτεραιότητα στό νόημα καί ὄχι στίς λέξεις, ἀλλὰ καί μέ ἐπίγνωση τῶν ὀποιων ἀδυναμιῶν τῆς. Ἡ Ἐκκλησία στάθηκε κριτικά ἀπέναντι στήν μετάφραση αὐτή, καί δέν δίστασε νά ἀντικαταστήσει τὴν μετάφραση τοῦ βιβλίου τοῦ Προφήτη Δανιὴλ ἀπὸ τοὺς Ἑβδομήκοντα μέ τὴν μεταγενέστερη μετάφραση τοῦ Θεοδοτίωνος (150), ἡ ὁποία θεωρήθηκε πιὸ πιστὴ.

Ἡ ἀμφισβήτηση αὐτὴ ὀδήγησε σὴν συνέχεια, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἄσκηση ἐντονης κριτικῆς τῶν μεταφράσεων, στήν ἀνάγκη ἀναθεώρησης ἤδη ὑπαρχουσῶν μεταφράσεων καί συχνά ἐκπόνησης νέων.

Ποῦ ὀφείλεται ὁμως αὐτὴ ἡ κοινὴ μοῖρα κάθε μετάφρασης ἀργὰ ἢ γρήγορα νά κρίνεται ἀνεπαρκῆς καί νά τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτησης;

1. Ἐνας βασικός λόγος εἶναι οἱ ἐπιφυλάξεις πού διατυπώνονται σχετικὰ μέ τὴν ἀδυναμία τῆς μετάφρασης νά εἶναι ἰσοδύναμη μέ τό πρωτότυπο. Ὁ συντάκτης τοῦ προλόγου τῆς Σοφίας Σειράχ, καταθέτει μίαν ἀπὸ τίς ἀρχαιότερες μαρτυρίες γιὰ τὴν ἔλλειψη ἰσοδυναμίας: *οὐ γὰρ ἰσοδυναμεῖ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστί λεγόμενα καί ὅταν μεταχθῆ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν*²².

Τό πρόβλημα ἔχει δύο πτυχές: μία γραμματικὴ καί μία θεολογικὴ. Ὁ Ἰερώνυμος²³ πραγματεύεται περὶ τῶν ἑβραϊκῶν λέξεων πού δέν ἔχουν μεταφραστὴν στὰ λατινικά καί ἀπαντᾷ στό ἐρώτημα γιὰ τί δέν μεταφράστηκαν καί ἀπὸ τοὺς *Ἑβδομήκοντα*²⁴. Οἱ λόγοι, κατὰ τὸν Ἰερώνυμο, ἦταν δύο: εἴτε ἡ πρῶμη ἰουδαιοχριστιανικὴ κοινότητα δέν θέλησε νά εἰσαγάγει γλωσσικούς νεωτερισμούς ἀπὸ φόβο μήπως σκανδαλίσει τοὺς πιστοὺς (*nihil ob credentium scandalum innovarent*) εἴτε οἱ μεταφραστὲς πίστευαν πῶς ὁποιαδήποτε μετάφραση θὰ ἦταν ἐν τέλει ἀνακριβὴς καί ἔτσι προτίμησαν νά ἀφήσουν τοὺς ὄρους αὐτοὺς ἀμετάφραστους, ἀντὶ νά μειώσουν τὴ δύναμή τους. Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι σαφές ὅτι ἐντάσσεται στό θεωρητικὸ πλαίσιο τῶν γλωσσικῶν ἐπιβαλλόμενων ὀρίων τῆς μετάφρασης. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰερώνυμος, μεταφράζοντας τὸν Ἰεζεκιήλ, ἐπισημαίνει πῶς δέν μεταφράζονται τά πάντα: *ὑπάρχουν ἀλήθειες πού δέν μπορεῖ νά συλλάβει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καί θὰ ἦταν ἱερόσυλο καί ἀνακριβές νά τίς διασκεύασει κανεὶς ἢ νά τίς μεταφράσει*²⁵.

Ὅσον ἀφορᾷ σ' αὐτὴ τὴν γραμματικὴν πτυχὴν τῆς προβληματικῆς, ἡ ὁποία συνδέεται μέ τὴν μορφολογικὴ καί νοηματικὴ ἀπώλεια πού συνεπάγεται μία μετάφραση καί τὴν ἀναγνώριση τῶν μεταφραστικῶν ὀρίων, οἱ πολυπληθεῖς καί συχνά ἀντιφατικὲς μεταφράσεις ὀδήγησαν τοὺς μεταφραστὲς σὴν συνειδητοποίηση τῆς ἰδιαιτερότητας καί τῆς σημασίας τῆς γλώσσας ἀπὸ τὴν ὁποία μεταφράζεται τό κείμενο, καθὼς καί τά ὄρια τῶν ἐκφραστικῶν δυ-

ναοτήτων της γλώσσας στην οποία μεταφράζεται. Γιατί τις ἀτέλειες καί τις ἐλλείψεις τῶν μεταφράσεων προβάλλεται μεταξύ ἄλλων ἡ ἰδιαιτερότητα (*proprietas*) τῆς κάθε γλώσσας. Σ' αὐτή ἀνήκουν τά λογοπαίγνια, οἱ παρονομασίες καί οἱ ιδιωματούχες μεταφορές, οἱ ὁποῖες προϋποθέτουν ἕνα καθορισμένο πλαίσιο εἰκόνων γιά νά γίνουν κατανοητές²⁶.

Ἡ θεολογική πτυχὴ τοῦ θέματος ἀπαντᾶται στόν Αὐγουστίνου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται συχνά στό θέμα τῶν μὴ μεταφράσιμων λέξεων καί κάνει λόγο γιά λέξεις πού διατηρήθηκαν ἀμετάφραστες – ἂν καί μποροῦσαν νά μεταφραστοῦν – *propter sanctiorem auctoritatem*²⁷. Τὴν ἴδια ἐποχὴ στήν Ἀνατολή, ὁ Μέγας Βασίλειος, σχολιάζοντας τὴ διατήρηση ἀμετάφραστων ἑβραϊκῶν λέξεων, ἐπισημαίνει πὼς πρόκειται γιά συνειδητὴ μεταφραστική ἐπιλογή τῶν «ἐξ ἀρχῆς» μεταφραστῶν τῆς ἑβραϊκῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: ὅταν αὐτοὶ μετέφεραν τὸ ἑβραϊκὸ κείμενο στήν ἑλληνικὴ γλῶσσα, δὲν ἀποτόλμησαν τὴν ἐρμηνεία κάποιων ὀνομάτων, ἀλλὰ τὰ μετεκόμισαν αὐτούσια· πρόκειται γιά ὀνόματα θεῖα (ὅπως *Σαβαώθ*, *Ἄδωναι*, *Ἐλωι*) ἀλλὰ καί ὀνόματα ἄλλων κατηγοριῶν. Ὁ Μέγας Βασίλειος καταλήγει πὼς κίνητρο τῶν μεταφραστῶν ἦταν ἡ *εὐλάβεια*²⁸.

Ὁ μεταφραστὴς τῆς Βίβλου Ἰερώνυμος, μετὰ ἀπὸ ἕνα μεταφραστικὸ ἀγῶνα πολύμοχθο καί πολὺπλευρο, μοιάζει σὲ κάποιες στιγμὲς νά ἔχει μίαν μοναδικὴ ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας νά συλλάβει καί νά ἐρμηνεύσει κανεὶς σ' ὅλο τὸ εὖρος τοῦ κείμενου καί ὁμολογεῖ: *τό νόημα τοῦ ἱεροῦ κειμένου δὲν μπορεῖ νά ἐξαντληθεῖ, εἶναι σάν τὸν ὠκεανό*.

2. Δεύτερος λόγος εἶναι ἡ σύνδεση τῆς μετάφρασης μὲ φαινόμενα ἰδεολογικῆς ἀντιπαράθεσης καί αἰρετικῶν παρεμβάσεων καί ἀλλοιώσεων, συχνά συνειδητῶν, κάποτε ὁμως καί ἀσυνειδητῶν²⁹. Ἐνα κλασικὸ παράδειγμα μετάφρασης πού μετατράπηκε σὲ πεδίο ἰδεολογικῆς ἀντιπαράθεσης εἶναι ἡ μετάφραση τοῦ ἔργου τοῦ Ὁριγένη *Περὶ ἀρχῶν*. Δύο φίλοι καί διακεκριμένοι μεταφραστὲς τοῦ 4ου αἰ., ὁ Ρουφῖνος καί ὁ Ἰερώνυμος, εἶχαν μεταφράσει ἀρκετὰ ἔργα τοῦ Ὁριγένη. Μετὰ τὴ δογματικὴ καταδίκη του ὁμως, ὁ μὲν Ρουφῖνος ἀποπειροῦναι νά συγκαλύψει μὲσφ τῆς μετάφρασης τοῦ ἔργου

αὐτοῦ τὰ φερόμενα ὡς αἰρετικὰ σημεῖα, ἐνῶ ὁ Ἰερώνυμος ἐκπονεῖ μίαν ἀντιμετάφραση τοῦ ἴδιου ἔργου, μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια, ἐπιχειρῶντας νά ἀποκαλύψει, νά «προδώσει», ὅπως λέει ὁ ἴδιος, τὰ αἰρετικά του σημεῖα³⁰.

Ἐνα ἄλλο παράδειγμα, στήν Ἀνατολή, ἀποτελεῖ ἡ μεταφραστικὴ ἀπόδοση ὄρων σχετικῶν μὲ τὴν ἐκπόρευση τοῦ ἁγίου πνεύματος στά λατινικά³¹.

Ὁ Γεννάδιος Σχολάριος ἀσκεῖ αὐστηρὴ κριτικὴ στόν μεταφραστὴ τοῦ ἔργου τοῦ Αὐγουστίνου *De trinitate*, τὸν Μάξιμο Πλανούδη, γιά τὸ σοβαρὸ μεταφραστικὸ του ὀλισθημα νά ἀποδώσει παντοῦ τὸ λατινικὸ ρῆμα προκέδερε (= *procedere*) μὲ τὸν ἑλληνικὸ ὄρο ἐκπορεύεσθαι: *Ὅττω δὲ καὶ τὸν σοφὸν ἐκεῖνον Πλανούδην τοὺς περὶ Τριάδος λόγους ἐρμηνεύειν ἐχρῆν. ὁ δὲ, τὸ προκέδερε ἀεὶ πρὸς τὸ ἐκπορεύεσθαι μεταβεβληκῶς, ἢ τῆς καθ' ἡμᾶς θεολογίας ἄπειρος ἦν, καὶ διὰ τοῦτο τῇ λέξει μόνῃ τοῦ διδασκάλου προσεῖχεν, ἢ τὰ Λατίνων φρονῶν ἐκακούργει τὴν ἐρμηνείαν, οἰόμενος πάντας τοῖς Αὐγουστίνου λόγοις ἐνδώσειν, ἐπειδᾶν ἀκούωσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἐκπορεύεσθαι λέγοντα*³². Ἡ πρώτη ἐκδοχὴ, δηλαδή ἡ ἄγνοια τῆς ἀνατολικῆς θεολογίας πού μὲσφ τῆς κατὰ λέξη ἀπόδοσης ὀδήγησε στήν παραποίηση τοῦ Αὐγουστίνου, συνιστᾶ μικρότερη ἐνοχὴ ἀπὸ τὴ δεύτερη, δηλαδή τὴ λατινοφροσύνη καί τὸ συνειδητὸ μεταφραστικὸ κακούρημα³³.

3. Τρίτη αἰτία εἶναι ἡ σύνδεση τῆς μετάφρασης μὲ τὴν ἐρμηνεία.

Ἡ ἐρμηνεία δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς προϋπόθεση μίας μετάφρασης, ἀλλὰ ἐπηρεάζει καί τίς ἴδιες τίς μεταφραστικὲς ἀρχές τίς ὁποῖες θά ἐφαρμόσει ἐν τέλει ὁ μεταφραστὴς³⁴. Ἡ μετάφραση καί ἡ ἐρμηνεία εἶναι δύο δρόμοι χωριστοὶ πού βρίσκονται σὲ διαρκῆ ἀλληλεπίδραση: προκειμένου νά μεταφράσουμε ἕνα ἔργο, πρέπει ὡς ἕνα βαθμὸ νά τὸ ἔχουμε ἐρμηνεύσει μὲσα μας³⁵, προϋπόθεση μὲ ἄλλα λόγια τῆς μετάφρασης εἶναι ἡ ἐρμηνεία. Ἄν κάτι τέτοιο ἰσχύει γιά τὴ θύραθεν γραμματεία, τὸ ἴδιο ἰσχύει ἀσφαλῶς καί γιά τὴ χριστιανικὴ γραμματεία: στά κείμενά της ἰσχύουν γιά τὴν μετάφραση οἱ ἴδιες θεολογικὲς προϋποθέσεις πού ἰσχύουν καί γιά τὴν ἐρμηνεία³⁶.

Αὐτὴ ἡ σύζευξη ἐρμηνευτῆ καί μεταφραστῆ ἐκφράζεται εὐγλωττα ἀπὸ τὸν Ἰερώνυμο μὲσφ

μίας παραστατικής παρομοίωσης του *interpres* με γιατρό: ὅπως ὁ ἔμπειρος γιατρός στό κρεβάτι τοῦ ἀρρώστου πρέπει γιά τή σωστή διάγνωση νά συνυπολογίσει τήν ὄλη κατάσταση τοῦ πάσχοντος, προκειμένου νά ἀποφύγει τά σοβαρά λάθη, ἔτσι καί ὁ κάθε μεταφραστής-ἐρμηνευτής πρέπει καταρχήν νά διαβάσει ὁλόκληρο τό ἔργο στήν πρωτότυπη γλώσσα, νά συλλάβει πλήρως τό πνεῦμα τοῦ κειμένου καί μόνο στή συνέχεια νά προχωρήσει στήν πιστή καί ὀρθή ἀπόδοσή του στήν ἄλλη γλώσσα³⁷. Ἡ σημασία αὐτῆς τῆς προσέγγισης γίνεται ἐμφανής, ἂν ἀναλογισθεῖ κανεῖς ὅτι ἡ ἀποσπασματική μετάφραση πατερικῶν χωρίων στό πλαίσιο τοῦ διαλόγου τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὀδήγησε στό σημεῖο τά ἴδια χωρία νά χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐρεῖσματα ὑπέρ καί κατά τοῦ *filioque*³⁸.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τῆς σύζευξης ἐρμηνευτικῆς καί μεταφραστικῆς ἀντίληψης ἀποτελεῖ ἡ ἀπόλυτα κατά λέξη πιστή μετάφραση τοῦ ἐβραϊκοῦ πρωτοτύπου πού ἐκπόνησε ὁ Ἀκύλας καί ἡ ὁποία ὀδήγησε σέ ἕνα ἑλληνικό κείμενο κατάμεστο σολοικισμῶν. Τό μεταφραστικό αὐτό ἀποτέλεσμα δέν ὀφείλεται σέ ἐλλιπῆ γνώση τῆς ἑλληνικῆς ἐκ μέρους τοῦ μεταφραστή, ἀλλά στήν ἐπίδραση πού ἄσκησε στόν Ἀκύλα ὁ δάσκαλός του ραββί Ἀκίμπα³⁹, ἕνας ἀκραιφνῆς ὀπαδός τῆς ραββινικῆς ἀντίληψης γιά τήν κατά γράμμα, μέχρι κεραίας, θεοπνευστία τοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀντίληψης πού ἀναβίωσε κυρίως μετά τή Σύνοδο τῆς Ἰάμνειας (περὶ τό 100). Αὐτή ἡ ἐρμηνευτική ἀρχή τῆς «ἀπόλυτης προσκολλησεως σέ κάθε ψηφίον», ὅπως σημειώνει ὁ A. Rahlfs⁴⁰, ἦταν ἕνας ἀπό τούς λόγους πού ὀδήγησαν σέ μία νέα μετάφραση τῆς *Παλαιᾶς Διαθήκης*, ἀφοῦ ἡ μετάφραση τῶν *Ἑβδομήκοντα* ἦταν ἀρκετά ἐλεύθερη καί δέν ἀπέδιδε κατά γράμμα τό ἐβραϊκό πρωτότυπο.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στίς δύο βασικές μεταφραστικές ἀρχές, τῆς κατά λέξη ἢ πιστῆς ἢ κατά γράμμα *ad verbum* καί κατ' ἔννοια ἢ ἐλεύθερης *ad sensum* μετάφρασης⁴¹, πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι στήν πραγματικότητα οἱ δύο αὐτοί μεταφραστικοί δρόμοι συνυπάρχουν στήν ἱστορία τῆς μετάφρασης καί ἀλληλοπεριχωροῦνται, ἀνάλογα κάθε φορά μέ τό ὑπό μετάφραση κείμενο, τόν ἐπιδιωκόμενο σκοπό, τούς ἀποδέκτες ἢ ἀκόμη καί τόν πιθανό

ἐντολοδότη. Καί στό χώρο τῆς χριστιανικῆς γραμματείας δοκιμάστηκαν καί οἱ δύο αὐτές ἀρχές. Στά βιβλικά κείμενα καί στά συνοδικά, πού ἀπαιτοῦν δογματική ἀκρίβεια, διαχρονικά ἐπιβάλλεται ἡ ἀκρίβεια καί ἡ πιστή προσκόλλησις στό πρωτότυπο. Σέ κείμενα, πού ὑπηρετοῦν στόχους ἐποικοδομητικούς καί ψυχοφελεῖς, ἡ μετάφραση συνήθως εἶναι πιό ἐλεύθερη. Σέ κείμενα ὑψηλῆς λογοτεχνικῆς ἀξίας ἐξίσου σημαντική μέ τό περιεχόμενο εἶναι ἡ ἀπόδοση τοῦ ὕφους καί τῆς πλαστικότητος τοῦ πρωτοτύπου. Μία ἀπόλυτα πιστή λατινική μετάφραση τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου δέν ἔγινε ἀποδεκτή στή Δύση, γιατί ἦταν τόσο πιστή ὥστε δέν διατήρησε τίποτα ἀπό τήν ὁμορφιά τοῦ πρωτοτύπου⁴².

Ὅπως εἶναι φυσικό κατά καιρούς καταβλήθηκαν προσπάθειες προκειμένου νά βρεθοῦν ἀσφαλίστικες δικλίδες πού νά ἐγγυῶνται τήν ἀξιοπιστία καί τήν ἀποδοχή τῆς μετάφρασης.

Διαχρονικά ἀποδεικνύεται ὅτι, μεταξύ ἄλλων, σημαντικός παράγοντας εἶναι ἡ συλλογικότητα καί ἡ ἐπιλογή τῶν πλέον ἔμπειρων καί ἱκανῶν μεταφραστῶν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα. Ἡ μετάφραση ἀνατίθεται κατόπιν ἐπιλογῆς σέ ἄνδρες ἐμπειρίαν ἔχοντας τοῦ νόμου καί δυνατούς ἐρμηνεύσαι⁴³. Ὁ συλλογικός χαρακτήρας τῆς μετάφρασης διασφαλίζει τρόπον τινά ἕναν ἔλεγχο τῆς ὀρθότητος καί ἀντικειμενικότητος τῆς μεταφραστικῆς διαδικασίας, ἐφόσον ἀνατίθεται σ' αὐτούς ἀπό κοινού νά φροντίσουν ὥστε *ἐκ τῶν πλειόνων τό σύμφωνον εὔρεθῆ, διά τό περί μειζόνων εἶναι τήν σκέψιν*⁴⁴. Ὡστόσο, ἡ συλλογικότητα, πού εἶναι ἀσφαλῶς καί ἕνας τρόπος προστασίας τοῦ μεμονωμένου μεταφραστή, δέν αἰρεῖ τήν ἀτομική εὐθύνη, ἀφοῦ οἱ μεταφραστῆς κατονομάζονται ἕνας πρὸς ἕναν καί κατά φυλή. Τό κείμενο τῆς μετάφρασης κοινοποιεῖται μέ δημόσια ἀνάγνωση, ἐγκρίνεται καί δεσμεύονται ὅλοι οἱ παρόντες νά τό διαφυλάξουν ἀκέραιο καί ἀλώβητο: καθὼς δέ ἀνεγνώσθη, τά τείχη στάντες οἱ ἱερεῖς καί τῶν ἐρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι... εἶπον: Ἐπεὶ καλῶς καί ὀσίως διερμηνεύεται καί κατά πᾶν ἠκριβωμένως, καλῶς ἔχον ἐστίν ἵνα διαμεῖνη ταῦθ' οὕτως ἔχοντα, καί μὴ γένηται μηδεμία διασκευή⁴⁵. Μάλιστα, σύμφωνα μέ ὑπάρχουσα συνήθεια, ἐπικυρώ-

νουν τή δέσμευση αυτή και καταρῶνται ὅποιον τολμήσει νά παρέμβει, προσθέτοντας ἢ ἀφαιρώντας ἢ μεταλλάσσοντας κάποιο σημεῖο τοῦ κειμένου: Πάντων δ' ἐπιφωνησάντων τοῖς εἰρημένοις, ἐκέλευσαν διαράσασθαι, καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστίν, εἴ τις διασκευάσει προστιθεῖς ἢ μεταφέρων τι τὸ σύνολον τῶν γεγραμμένων ἢ ποιούμενος ἀφαίρεσιν, καλῶς τοῦτο πράσσοντες, ἵνα διὰ παντός ἀέναα καὶ μένοντα φυλάσσηται⁴⁶.

Τό πόσο σημαντικό ἐχέγγυο θεωρεῖται ἡ συλλογικότητα προκύπτει καί ἀπό τὸ χαρακτηριστικό γεγονός ὅτι, ὅταν ἀνέλαβε ὁ Ἰερώνυμος τή μετάφραση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ Αὐγουστίνος δέν διατάζει νά τόν προειδοποιήσει πὼς δέν εἶχε οὔτε μία εὐκαιρία νά πετύχει ἕνα καλύτερο μεταφραστικό ἀποτέλεσμα ἔναντι τῶν Ἑβδομήκοντα, τή στιγμή πού αὐτός ἦταν μόνος, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἦταν ἑβδομήκοντα.

Ὡστόσο, ὅσα ἐνδεικτικά ἀναφέρθηκαν, καί πολλά ἄλλα, δέν στάθηκαν ἱκανά νά ἀποκαταστήσουν ποτέ πλήρως τὸ κῦρος μίας μετάφρασης. Τό πρωτότυπο κατὰ κοινή ἀποδοχὴ παραμένει ἀναντικατάστατο, γεγονός πού ὀδηγεῖ στὰ πολυάριθμα δίγλωσσα χειρογράφα του Μεσαίωνα, ὅπου ἡ μετάφραση συνοδεύεται, σέ διπλανή στήλη, ἀπὸ τὸ πρωτότυπο κείμενο.

Τέλος, ἀπὸ τὴν ἱστορία προκύπτει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποδοχὴ τῆς μετάφρασης βασικὴ δυσκολία εἶναι ἡ «συνήθεια», ἢ *consuetudo*, δηλ. αὐτὸ πού ἔχει συνηθίσει νά ἀκούει τὸ αὐτὸ τοῦ πιστοῦ.

Γιὰ τὸ πόσο σημαντικό ρόλο παίζει ἡ *συνήθεια* ἰδιαίτερα στὰ λατρευτικά κείμενα ἀρκεῖ νά ἀναφέρουμε τὸ ἔξῃς:

Γιὰ τὸ βιβλίον τῶν *Ψαλμῶν*, τὸ πιὸ πολυμεταφρασμένο βιβλικὸ κείμενο, διαθέτουμε τρεῖς μεταφραστικές ἀποδόσεις ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἰερώνυμο⁴⁷. Ἡ πρώτη καὶ πιὸ συντηρητικὴ παραλλαγὴ, τὸ *Psalterium Romanum*, προέκυψε ἀπὸ παραβολὴ τοῦ λατινικοῦ προϋπάρχοντος κειμένου μέ τὸ ἑλληνικὸ στὴ Ρώμη γύρω στὸ 383· διατηρήθηκε ἡ παλαιότερη γλωσσικὴ μορφή καὶ ἔγιναν παρεμβάσεις μόνον ὅπου τὸ ἀπαιτοῦσε τὸ περιεχόμενο καὶ εἶναι τὸ κείμενο πού καθιερώθηκε στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία γιὰ λατρευτικὴ χρῆση. Ἡ δευτέρη ἐπεξεργασία, πού ἄρχισε μετὰ τὸ ἔτος 385 καὶ ἐνῶ ὁ Ἰερώνυμος βρισκόταν στὴν Καισάρεια τῆς Παλαι-

στίνης, τὸ *Psalterium Gallicanum*, ἔγινε μέ βάση κυρίως τὰ Ἑξαπλᾶ τοῦ Ὠριγένη καὶ εἶναι τὸ κείμενο πού συμπεριελήφθη στὴ συνέχεια στὴ *Vulgata*. Ἡ τρίτη τέλος ἐπεξεργασία, τὸ *Psalterium iuxta Hebraeos*, ἀποτελεῖ μία πιστὴ μετάφραση ἀπὸ τὸ ἑβραϊκὸ πρωτότυπο⁴⁸, ἀλλά, παρὰ τὴν πιστότητά της εἶναι αὐτὴ πού διαβάστηκε ἐλάχιστα. Τὸ ἀξιοσημείωτο λοιπὸν εἶναι ὅτι στὴ λατρευτικὴ πράξη υἱοθετεῖται ἡ συντηρητικότερη ἐκδοχή, αὐτὴ πού εἶχαν συνηθίσει νά ἀκούνε οἱ πιστοί, καὶ ὄχι τὸ ἐπίσημο κείμενο πού προορίζεται γιὰ μελέτη, ἐνῶ τὸ πλέον «πιστό» κείμενο παραθεωρεῖται.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ Ἰερώνυμος, στὴν ἀναθεώρηση τῆς Βίβλου, διατήρησε κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ὑπάρχουσα μορφή σέ χωρία πού μνημονεύονταν συχνά καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦταν πολὺ γνωστά. Στάθηκε μέ σεβασμὸ ἀπέναντι στοῦ ἑλληνικὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλά καὶ ὑπολόγισε σοβαρὰ τὴν *consuetudo* τῶν Γραφῶν πού ἐπικρατοῦσε στὸν κόσμον. Πολὺ συχνά ἐπαναλαμβάνει πὼς ἔκανε ὅ,τι καλύτερο μποροῦσε γιὰ νά διαφυλάξει τὸ αἶσθημα τῆς χριστιανικῆς κοινότητας: ὅπου ἦταν τὸ ἴδιο νόημα δέν θελήσαμε νά μεταβάλλουμε τὴ συνήθεια τῶν ἀρχαίων μεταφραστῶν γιὰ νά μὴν διαταράξουμε τὴ μελέτη τοῦ ἀναγνώστη εἰσάγοντας ὑπερβολικά καινοφανῆ πράγματα⁴⁹.

Ἀξίζει ἐδῶ νά θυμίσουμε ὅτι ἡ ἀναθεωρημένη μετάφραση τοῦ Ἰερωνύμου, παρὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς λόγῳ τῆς τεράστιας ποικιλίας καὶ ἀναξιπιστίας τῶν ὑπάρχουσῶν μεταφράσεων, ἔγινε ἐπίσημα ἀποδεκτὴ μόνον πολλοὺς αἰῶνες μετὰ, στὴ Σύνοδο τῆς Τριδέντου⁵⁰.

Τὴ σημασία τῆς *συνήθειας* καὶ τοὺς κινδύνους πού περικλείει ἡ ἀντικατάσταση τῆς παραδεδομένης μετάφρασης ἀπὸ μία καινούργια ἐπισημαίνει μέ ἐντυπωσιακὸ τρόπο καὶ ὁ Αὐγουστίνος. Ἡ χριστιανικὴ κοινότητα, σημειώνει, ἔχει συνηθίσει τόσο πολὺ σέ κάποιες ἐκφράσεις, σέ κάποια ἐντυπωσιακά μοτίβα καὶ σέ κάποιες ἐποικοδομητικὲς ἱστορίες⁵¹, ὥστε κάθε μεταβολὴ ἦταν ἐπόμενο νά δημιουργήσει ταραχὴ καὶ νά προκαλέσει ἀντίδραση. Ὅταν στὴν Ἐκκλησία τῆς Οὐᾶ, στὴ Βόρεια Ἀφρική, ἀναγνώστηκε ἡ περικοπὴ τοῦ Ἰωνᾶ στὴ νέα μετάφραση τοῦ Ἰερωνύμου, στὴν ὁποία ἡ «κολοκυθία» εἶχε ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ «κισσό», προ-

κλήθηκε τέτοια ἀναταραχή, ὥστε ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάστηκε νά διορθώσει ἐσπευσμένα τό κείμενο γιά νά μήν μείνει ἡ ἐκκλησία δίχως κόσμος⁵². Ἡ ἐντύπωση ὅτι δῆθεν εἰσάγεται κάτι καινοφανές πού πλήττει τό κῦρος τῶν Ἑβδομήκοντα θά προκαλοῦσε μέγα σκάνδαλο καί θά τάρασσε τό λαό τοῦ Χριστοῦ: *ne contra septuaginta auctoritatem tamquam novum aliquid proferentes magno scandalo perturbemus plebes Christi!*⁵³

Λειτουργικά Κείμενα

Τά δεδομένα πού ἀφοροῦν εἰδικά στή μετάφραση λειτουργικῶν κειμένων εἶναι συγκριτικά πολύ περιορισμένα. Οἱ τοπικές ἐκκλησίες εἶχαν διαμορφώσει τή δική τους λατρευτική παράδοση, ἐνῶ ὅπου προέκυψε ἡ ἀνάγκη διαγλωσσικῆς μετάφρασης, ἡ Ἐκκλησία ἀναποκρίθηκε θετικά. Γενικά, ἡ ἀκουστική ἐξοικείωση τοῦ πιστοῦ μέ τά κείμενα τῆς λατρείας, μαζί μέ τήν πολυπλοκότητα καί πολυμορφία τῶν κειμένων αὐτῶν ὅσον ἀφορᾶ στό θεολογικό-δογματικό, ἱστορικό, λογοτεχνικό καί πολιτισμικό φορτίο, τό ὅποιο καλεῖται νά διαχειριστεῖ ὁ μεταφραστής, στή διαχρονία καί συγχρονία του, καθιστοῦν τό μεταφραστικό ἐγχείρημα ἰδιαίτερα σύνθετο καί περίπλοκο. Οἱ δυσκολίες αὐτές συνεπάγονται μία πιά συντηρητική γενικά στάση στό θέμα τῆς μετάφρασης τῶν κειμένων τῆς λατρείας, ἡ ὅποια ὅσον ἀφορᾶ ἰδιαίτερα στά ὑμνολογικά κείμενα, στά ὅποια τό μουσικό μέλος δημιουργεῖ διαφορετικούς τρόπους πρόσληψης, συχνά ἀγγίζει τά ὅρια τῆς ἄρνησης⁵⁴.

Θά ἀναφερθοῦμε σέ δύο χαρακτηριστικά στοιχεία, πού, μεταξύ ἄλλων, φαίνεται νά μεγαλώνουν τή δυσκολία ἀποδοχῆς μίας μεταγλωττισμένης μορφῆς ἐνός λειτουργικοῦ κειμένου:

I. Τό πρῶτο ἀφορᾶ στό μέλος καί στό ρυθμό πού συνοδεύει τά κείμενα καί πού συντελεῖ στή δημιουργία καί μίας ἀκουστικῆς συνήθειας, ἀναπόσπαστα δεμένης μέ τό λόγο. Ἄν ἦταν τόσο δύσκολο νά διαφοροποιηθοῦν τά βιβλικά κείμενα, ἀντιλαμβανεται κανεῖς πόσο δυσκολότερο ἦταν κάτι τέτοιο γιά τά λειτουργικά ὑμνολογικά ἀκούσματα, ἐκεῖ ὅπου συνυπάρχει τό μέλος.

Γιά τήν καταλυτική ἐπίδραση πού ἀσκεῖ διαχρονικά τό ἀκουστικό μέρος τῆς ὑμνολογίας θά ἀναφέρουμε δύο παραδείγματα. Τό ἕνα προέρχεται ἀπό

μαρτυρία τοῦ 4ου αἰ., σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ἑλληνική γλῶσσα, ὡς ἡ πρωταρχική γλῶσσα τῆς θείας Λειτουργίας, ἀσκοῦσε τόση γοητεία ἀκουστικά στους Λατίνους ὥστε, «οἱ Λατῖνοι νά ψάλλουν στήν ἑλληνική γλῶσσα, γιατί τούς ἔτερεπε ὁ ἦχος τῶν λέξεων, ἄν καί ἀγνοοῦσαν τό περιεχόμενο τῶν λόγων τους»⁵⁵. Καμιά ἐπίκληση φαίνεται νά μήν τούς ἄγγιξε τόσο βαθιά ὅσο τό λειτουργικό *Κύριε ἐλέησον*, πού μαζί μέ τό *Τρισάγιο* ἀποτελοῦν τά πιά ἀγαπητά ἑλληνικά στοιχεία στίς δυτικές λειτουργίες, ἐνῶ ἑλληνολατινικά ἀναγνώσματα ἀπό τήν Καινή καί Παλαιά Διαθήκη εἶχαν εἰσχωρήσει στό ρωμαϊκό τυπικό καί στίς πανηγυρικές παπικές λειτουργίες.

Μία ἄλλη μαρτυρία γιά τήν καθοριστική συμβολή τοῦ μουσικοῦ μέλους στήν πρόσληψη τοῦ περιεχομένου τῶν λειτουργικῶν κειμένων ἀκόμη καί ἀπό τούς ἀγραμμάτους, ἀλλά καί τό ρόλο τῆς ἀκοῆς, τοποθετεῖται αἰῶνες μετά καί τήν ἀντλοῦμε ἀπό τόν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη: «*Διά τῆς πατροπαράδοτου ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὄχι μόνον τά ἱερά ἄσματα ἐγίναν προσφιλή καί οἰκεία εἰς τήν ἀκοήν, καί ἡ γλῶσσα, εἰς ἣν ταῦτα εἶναι γεγραμμένα καταληπτή, ὡς ἔγγιστα, καί εἰς τούς ἀγραμμάτους, ἀλλά καί αὐτά τῶν θείων Εὐαγγελίων τά ῥήματα ...κατέστησαν οἰκειότερα εἰς τήν ἀκοήν καί βαθυτέρον ... εἰσδύουσιν εἰς τῶν ἀκροατῶν τάς καρδίας*»⁵⁶.

Ἐνα ἐπιπλέον ζητούμενο στή μετάφραση τῶν ποιητικῶν ἰδιαίτερα κειμένων πού περιλαμβάνονται στή λειτουργική πράξη ἀποτελεῖ ὁ ρυθμός τῶν κειμένων αὐτῶν, κάτι πού ἐπαυξάνει τό βαθμό δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος. Σέ μετάφραση τοῦ Ψαλτηρίου πού ἐπιχειρεῖ ὁ Αἰμίλιος Πόρτος, ἕλληνας λόγιος τοῦ 16ου αἰώνα, σημειώνει ὅτι τολμᾷ νά δοκιμάσει νά μεταφράσει ἐκ νέου τό κείμενο αὐτό, γιατί, παρᾶ τό γεγονός ὅτι ἔχει μεταφραστεῖ *ὑπό διαφόρων ἀνδρῶν ἑλληνικοῖς μέλεσιν ἐν τούτοις, σημειώνει, οὐδέ τοῖς αὐτοῖς μετροῖς πάντας κερῆσθαι*⁵⁷.

II. Τό δεύτερο στοιχεῖο σχετίζεται μέ τό ὅτι ἐν προκειμένῳ ἔχουμε μία ἐνδογλωσσική μετάφραση καί ὄχι μία μετάφραση ἀπό μία τελείως ἀγνωστή ξένη γλῶσσα, τήν ὁποία εἶναι δεδομένο ὅτι δέν εἶμαστε σέ θέση νά κατανοήσουμε, γεγονός πού καθιστᾷ τήν ἀναγκαιότητα τῆς μετάφρασης ἀαντίρροπη.

Ειδικότερα ο βαθμός αποδοχής της ενδογλωσσικής μετάφρασης⁵⁸ από τα αρχαία στα νέα ελληνικά, στην οποία ανήκει και η μετάφραση των λειτουργικών κειμένων, συναρτάται γενικότερα και με το γλωσσικό μας ζήτημα και τη στάση έναντι της αρχαιότητας, με ακραίες κάποτε εκφάνσεις και αφορὰ όχι μόνο στα εκκλησιαστικά κείμενα αλλά και στα κείμενα της κλασικής γραμματείας. Αυτή η διάσταση οδήγησε κατά καιρούς σε ὄξυνση τοῦ προβλήματος.

Από την ιστορία της μετάφρασης προκύπτει ὅτι ἡ χρήση της ἀπλῆς ἐλληνικῆς γλώσσας στὸν πεζὸ λόγο πού γενικεύεται ἀπὸ τὸν 16ο αἰῶνα, ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ τὴ μετάφραση καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων, μία κίνηση πού μεγαλώνει κατὰ τὸν 17ο αἰῶνα⁶⁰. Ἡ μετάφραση ὅμως τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἰδιαίτερα τῶν λειτουργικῶν κειμένων ἦταν περιορισμένη, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ δυσκολία κατανόησης τῶν κειμένων αὐτῶν εἶναι δεδομένη. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ μάλιστα ἐκπονοῦνται μία σειρά ὑπομνηματιστικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα προφανῶς στοχεύουν στὸ νὰ βοηθήσουν τοὺς πιστοὺς νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ περιεχόμενο αὐτῶν τῶν κειμένων⁶¹. Ἡ στροφή στα ὑπομνηματιστικά ἔργα ὑποδηλώνει παράλληλα καὶ τὴ συνειδητοποίηση μίας ἄλλης βασικῆς προϋπόθεσης γιὰ τὴν κατανόηση ἑνὸς κειμένου, γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐρμηνεία. Διαφορετικὲς ἐρμηνευτικὲς προσεγγίσεις ὁδηγοῦν καὶ σὲ διαφορετικὲς μεταφραστικὲς ἀποδόσεις καθὼς καὶ σὲ ἀμφισβήτηση τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ ἀνάγκη ἀναθεώρησής τους ἢ ἐκπόνησης νέων μεταφραστικῶν προσεγγίσεων. Στὸ πλαίσιο αὐτὰ ὁ Αἰμίλιος Πόρτος, στὸν ὁποῖο ἀναφερθήκαμε λίγο πρὶν, προσθέτει ὅτι ἡ ἀνάγκη μίας νέας μετάφρασης τῶν Ψαλμῶν προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ προγενέστεροι οὐδ' ἐν τῇ αὐτῇ τῇ ἐρμηνεύσει ὁμοφρονεῖν⁶².

Ἄξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ἡ ἀνάγκη κατανόησης τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων δέν ἀφορὰ μόνο τοὺς λαϊκοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερωμένους, στοὺς ὁποίους ὡς ἕνα μεγάλο βαθμὸ ἀπευθύνονται τὰ ὑπομνηματιστικά ἔργα. Ἡ δυνατότητα πρόσβασης τῶν ἱερωμένων στὸ νόημα τοῦ κειμένων τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκονται ἢ ἐκφωνοῦνται κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν εἶναι τὸ ἀπαραίτητο ἐφόδιο γιὰ τὴ μετάδοσή τους ἐν συνέχειᾳ στὸ ποίμνιο⁶³.

Ὅσοσο, παρὰ τὴν ἀναγνώριση τῆς δυσκολίας κατανόησης καὶ ἐρμηνείας τῶν κειμένων, ἰδιαίτερα τῆς λειτουργικῆς πράξης, καὶ παρὰ τὸν «θησκευτικὸ οὐμανισμό»⁶⁴ ἢ ἐκκλησιαστικὸ δημοτικισμό⁶⁵ πού ἐμφανίζεται τὸν 17ο αἰ καὶ στρέφεται σὲ μεταφράσεις κειμένων τῆς Γραφῆς στὴν ὀμιλούμενη γλώσσα, ἡ ἀποδοχὴ τῆς μετάφρασης τῶν κειμένων αὐτῶν στὴν νέα ἐλληνικὴ δέν ἦταν ποτέ δεδομένη, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ «Εὐαγγελι(α)κά», δηλ. τὴν ἀντίδραση πού συνάντησε ἡ ἔκδοση τῆς μετάφρασης τῆς *Καινῆς Διαθήκης* (1901) ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Πάλλη. Μία παρόμοια ἀντίδραση ὅμως ἐπαναλήφθηκε δύο χρόνια ἀργότερα, με ἀφορμὴ τώρα θεατρικὴ παράσταση σὲ μετάφραση ἑνὸς κλασικοῦ κειμένου τῆς *Ὁρσειας* τοῦ Αἰσχύλου⁶⁶, γνωστὴ ὡς «Ὁρσειακά», γεγονός πού ἀποδεικνύει ὅτι τὸ θέμα, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, δέν εἶναι μόνο ἐκκλησιαστικὸ.

Σύμφωνα με ἄλλες ἐκτιμήσεις, ἡ ἀρνητικὴ στάση τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στὴ μεταγλώττιση τῶν κειμένων σὲ ἀπλὴ γλώσσα τὸ πιθανότερο εἶναι νὰ ἀποτελεῖ ἐπίσης ἕνα εἶδος ἀντίδρασης στὸ γεγονός ὅτι ἡ λαϊκὴ γλώσσα χρησιμοποιεῖται αὐτὴ τὴν ἐποχὴ στα πλαίσια τῆς προπαγάνδας καὶ νὰ μὴν εἶναι ἀποτέλεσμα κάποιας ἰδεολογικῆς ἢ θεωρητικῆς ἀντιληψῆς⁶⁷. Ἡ στάση ὅμως αὐτὴ δέν διακρίνεται γιὰ τὴ συνέπειά της, δεδομένου ὅτι πρὸς τὸν ἴδιο σκοπὸ ἀποβλέπουν καὶ ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ ἐφαρμόσουν τὴν ἀντίθετη λογικὴ: με τὴ χρήση τῆς ἀπλῆς γλώσσας προσπαθοῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν με τὸ ποίμνιο τους καὶ νὰ τὸ διαφωτίσουν, προκειμένου νὰ ἀντισταθεῖ στὴν προπαγάνδα τῆς καθολικῆς ἢ προτεσταντικῆς ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δέν ἀπουσιάζουν καὶ ἀντιμεταφραστικὰ ἐπιχειρήματα, πού ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ κατανόηση δέν εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ γιὰ τὸν ἁγιασμό τῶν πιστῶν⁶⁸.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ θεωρητικὴ σκοπιά, ὅσον ἀφορὰ σ' αὐτὴ καθαυτὴν τὴ μεταφραστικὴ προσέγγιση, στὴν ἐνδογλωσσικὴ μετάφραση πού γίνεται ἀπὸ τὰ αρχαία στα νέα ελληνικά, διακρίνεται μία ἔνταση καὶ «ἀντίσταση» μεγαλύτερη ἀπὸ ἐκείνη πού παρατηρεῖται σὲ μία διαγλωσσικὴ μετάφραση, λόγω τῆς ἀνταγωνιστικῆς σχέσης τῆς μεταφραστικῆς πρὸς τὴ μεταφραζόμενη γλώσσα. Ἔτσι, ἡ συχνὴ ἀμφισβήτηση τῆς ἐπάρκειας τῆς νέας

έλληνικῆς ἔναντι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας συνεπάγεται τό πρόβλημα τῆς ἰσοδυναμίας, γιά τό ὅποιο κάναμε λόγο, καί τό ὅποιο φέρνει στήν ἐπιφάνεια ἀπό μία ἄλλη σκοπιά τό πρόβλημα τῆς μεταφρασιμότητας.

Οἱ μεταφραστῆς συχνά ἀπολογοῦνται γιά τό μεταφραστικό τους ἐγχείρημα καί διατυπώνουν τήν ἀμηχανία τους, ὅσον ἀφορᾷ στό μεταφραστικό ἀποτέλεσμα. Εἶναι γεγονός ὅμως ὅτι, ἀναγνωρίζοντας τή δυσκολία τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων νά κατανοήσουν τό πρωτότυπο κείμενο, ἐπιχειροῦν νά μεταφέρουν ἐκκλησιαστικά κείμενα σέ ἀπλούστερη γλωσσική μορφή καί, προκειμένου νά προλάβουν κάποιες ἀντιδράσεις, ἐπικαλοῦνται προγενέστερες μεταφραστικές ἀπόπειρες καί τονίζουν πώς ἀναλαμβάνουν τή μεταγλώττιση τῶν κειμένων αὐτῶν γιά τήν ὠφέλεια τοῦ ποιμνίου. Ὁ Ἰωάννης Ναθαναήλ, στό ἔργο του *Ἡ θεία Λειτουργία μετά ἐξηγήσεων διαφόρων διδασκάλων*, σημειώνει: «μηδεῖς μου κατηγορεῖτω τοῦ τά ἐν ἀκριβεῖ πάλα φράσει ἑλληνικῶς χαραχθέντα εἰς ἀπλήν λέξιν μετοχτευσασμένου, αὐτοί γάρ οἶδατε καλῶς πρό ἡμῶν ἄλλους τό ὅμοιον πεποιηκότας»⁶⁹.

Αὐτή ἡ ἀπολογητική διάθεση τῶν μεταφραστῶν καί ἡ ὁμολογία τῆς ἀδυναμίας τους νά δημιουργήσουν ἕνα ἀπόλυτα ἰσοδύναμο ἔργο μέ τό πρωτότυπο τούς ὀδηγεῖ σέ δίγλωσσες ἐκδόσεις, ἀντίστοιχες μέ τά δίγλωσσα χειρόγραφα τοῦ Μεσαίωνα. Ἡ μετάφραση τυπώνεται ἀντίκρου στό πρωτότυπο γιά νά μπορεῖ ὁ καθένας νά ἐλέγχει τήν πιστότητα τῆς ἀπόδοσης. Ἐνδεικτικά εἶναι ὅσα διαβάζουμε στή δίγλωσση ἐκδοση τοῦ *Εὐαγγελίου εἰς τήν Ἑλληνοβλαχικήν*: «ἵνα ἂν τύχη τίποτα σφάλμα ἢ ἀμφιβολία εἰς τό Εὐαγγέλιον ὅπου εἶναι ἐρμηνευμένον εἰς τήν γλῶσσάν των, διαλύηται ἡ ἀμφιβολία καί διορθοῦται ὡσάν ὅπου ἡ νέα Διαθήκη συνεγράφη παρά τῶν ἀποστόλων εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικήν»⁷⁰.

Μία ἄλλης μορφῆς μεταφραστική δυσκολία ἦ, μᾶλλον, ἀμηχανία συναρτᾶται μέ τό γεγονός ὅτι, καθώς ἔχουμε μία ἐνδογλωσσική μετάφραση-μεταγλώττιση, οἱ μεταφραστῆς ἔρχονται ἀντιμέτωποι μέ τήν προβληματική πού ἀφορᾷ σέ λέξεις, φράσεις, ὅρους καί δομές πού συχνά κρίνεται σκόπιμο νά παραμείνουν ἀμετάφραστα, συνήθως γιάτί θεωροῦν ὅτι δέν βρῖσκουν ἱκανοποιητικές καί ἰσοδύναμες ἀποδόσεις στά νέα ἑλληνικά.

Ἀκόμη καί ἐπώνυμοι τεχνῖτες τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου στέκουν μέ δέος μπροστά στόν ἀρχαῖο ἑλληνικό λόγο. Ὁ Γιώργος Σεφέρης, πού χαρακτηρίζει μέ τόν ὄρο «μεταγραφή» τό μεταφραστικό του ἐγχείρημα, στό προλόγισμα στό *Ἑσμία Ἀσμάτων* σημειώνει: «Μέ τ' ἀρχαῖα κείμενα, ἐννοῶ τά ἑλληνικά, μοῦ συμβαίνει τοῦτο τό ἰδιότροπο: ὅσες φορές –καί δέν εἶναι λίγες– δοκιμάζω νά τά μεταφράσω, σταματῶ πάντα σέ κάποιο σημείο μέ τή σκέψη: Μά τοῦτο εἶναι τόσο ὠραῖο, γιάτί νά τ' ἀλλάξει κανεῖς;»⁷¹. Εἶναι μία ἐρώτηση πού ἀκούγεται καί σήμερα ἀπό ὅσους ἀντιτίθενται στή μεταγλώττιση τῶν κειμένων τῆς λατρείας. Ὁ ἴδιος ποιητής, στήν εἰσαγωγή του στή μετάφραση τῆς *Ἀποκάλυψης* τοῦ Ἰωάννη, δείχνει ἕναν ἀπόλυτο σεβασμό ἔναντί του πρωτοτύπου, στάση πού δέν φαίνεται νά εἶναι μακριά ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ἱερωνύμου: «Προσπάθησα νά μείνω ὅσο μποροῦσα πιό κοντά στό παλαιό κείμενο κρατώντας, ἂν μου τό συγχωροῦσε ἡ γλώσσα μας, τή δομή καί τίς λέξεις τοῦ πρωτοτύπου». Ἔτσι, μέ ἐκδηλη ἐπιφυλακτικότητα, θίγει τό θέμα τῆς ἀναγκαιότητας τῆς μετάφρασης καί ταυτόχρονα τῆς προσκόλλησης στό πνεῦμα τοῦ κειμένου, στηλιτεύοντας τίς ὅποιες παραφράσεις καί ἀνεύθυνες ἀποδόσεις τῶν κειμένων αὐτῶν: «Κι ἐγώ ὁ ἴδιος δέ θά δοκίμαζα τούτη τήν ἀπόπειρα ἂν δέν ἔβλεπα μέ λύπη μεγάλη πόσο χειροτερεύουν οἱ μεταφράσεις καί παραφράσεις τῶν Γραφῶν πού ὡστόσο κυκλοφοροῦν πλατιά. Ἀπό αὐτήν τήν ἄποψη ἡ θέση μας εἶναι πολύ χειρότερη παρά στόν καιρό τῆς Τουρκοκρατίας». Ἀκόμη καί τό θέμα τῶν δογματικῶν ἀποκλίσεων δέν ἀφήνει νά περάσει ἀπαρατήρητο στό πλαίσιο τῆς μεταφραστικῆς του προβληματικῆς ὁ Σεφέρης: «Ἐχω ἀκούσει τήν ἄποψη ὅτι ἡ μετάφραση τῶν Γραφῶν μπορεῖ νά προκαλέσει δυσχέρειες δογματικές. Ἀλλά ποτέ δέν ὑποστήριξα, οὔτε τό διανοήθηκα ποτέ, ὅτι εἶναι δυνατό ἡ μετάφραση ν' ἀντικαταστήσει τό πρωτότυπο, εἴτε ὅταν πρόκειται γιά τό δόγμα, εἴτε ὅταν πρόκειται γιά τή λατρεία. Αὐτά τά θέματα ἀνήκουν ἀποκλειστικά στήν Ἐκκλησία καί δέν πέφτει κανένας λόγος σ' ἐμᾶς τοῦς λαϊκοῦς». Μέ ἀπόλυτο σεβασμό στό πρωτότυπο κείμενο, καταλήγει: «Ἄλλωστε δημοσιεύω, πλάι στή μεταγραφή μου, καί τό πρωτότυπο, τονίζοντας ὅσο μπορῶ, πώς αὐτό εἶναι τό μόνο ἔγκυρο γιά τό

δόγμα καί τή λατρεία»⁷². Σημειώτεον ὅτι πίσω ἀπό τή φράση «τό μόνο ἔγκυρο γιά τή λατρεία», θά μπορούσε ἴσως νά διακρίνει ὁ ἀναγνώστης μία συντηρητικότερη στάση ὅσον ἀφορᾷ εἰδικότερα στή μεταγλώττιση κειμένων πού ἀνήκουν στή λατρευτική πράξη.

Ἄλλά καί ὁ Ὀδυσσεύς Ἑλύτης, στή μετάφραση τῆς *Ἀποκάλυψης*, γιά τήν ὁποία προτιμᾷ τόν χαρακτηρισμό «μορφή στά νέα ἑλληνικά», προχωρώντας παραπέρα, σημειώνει: «*Μερικές λέξεις ἢ ὄρους, κάποτε καί φράσεις ὀλόκληρες, προτίμησα νά τίς ἀφήσω μέ τή μορφή πού ἔχουν στό πρωτότυπο, ἔτσι ὥστε νά μήν ἀλλοιωθεῖ ὁ μυστικός καί ὑπερβατικός χαρακτήρας τοῦ κειμένου*»⁷³.

Σκέψεις - Προτάσεις

Ἡ ἐνδεικτική παρουσίαση δεδομένων πού προηγήθηκε, στό περιορισμένο πλαίσιο μίας ἀνακοίνωσης, μᾶς ἐπιτρέπει κάποιες σκέψεις πάνω στό θέμα τῆς διαμόρφωσης τοῦ λειτουργικοῦ λόγου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σήμερα:

1. Τό πρώτο βῆμα θά μπορούσε νά εἶναι ἡ καλλιέργεια μεταφραστικῆς παιδείας⁷⁴ καί ἡ ἐκπόνηση ἐπιμελημένων μεταφράσεων πού νά πληροῦν ὅσο τό δυνατόν περισσότερες προϋποθέσεις εὐρύτερης ἀποδοχῆς, ὅπως ἐπίγνωση τῶν ὀρίων καί τῶν προβλημάτων μίας μεταφραστικῆς ἐργασίας, ἀξιοποίηση ὅλων τῶν ὑπαρχόντων μεταφρασμάτων μέ κριτικό πνεῦμα, αὐτοκριτική καί αὐτεπί-

γνωση, πού διακρίνει ὅλους σχεδόν τούς μεταφραστές καί ὀδηγεῖ συχνά σέ ἀπολογία γιά τήν ἀδυναμία τους νά ἀποδώσουν μέ ἀπόλυτη πιστότητα τό πρωτότυπο. Αὐτή ἡ ἐπίγνωση συνεπάγεται ἐν τέλει τήν ὁμολογία καί τήν παραδοχή ὅτι τό πρωτότυπο πάντα μπορεῖ νά ἀφήνει περιθώρια γιά μία νέα, βελτιωμένη ἢ, ἔστω, διαφορετική μεταφραστική προσέγγιση. Τελικός στόχος θά εἶναι μία κοινή μετάφραση γιά τά κοινά λατρευτικά κείμενα, πού θά συνυπολογίσει σοβαρά τούς ἀποδέκτες.

2. Παράλληλα ἀπαιτεῖται ἴσως ἡ σταδιακή ἐξοικείωση τοῦ πιστοῦ μέ τό μεταφρασμένο κείμενο, δίχως ὅμως νά στερηθεῖ τή μοναδική αἴσθηση τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ ποιμαντική μέριμνα γιά κυκλοφορία τῶν κειμένων αὐτῶν ἀρχικά στήν πρωτότυπη καί μεταφρασμένη παράλληλα μορφή, μέ ταυτόχρονη ἐνημέρωση τοῦ ποιμνίου γιά τά ὄρια κάθε μετάφρασης ἀλλά καί τό σκοπό πού αὐτή καλεῖται νά ὑπηρετήσῃ, θά μπορούσε, πιθανόν, μέ βάση ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τῆς μετάφρασης, νά ἀνοίξει ἕναν δρόμο γιά εὐρύτερη ἀποδοχή τῆς, ὄχι μέ διάθεση «κατακτητική», ὅπως συνέβαινε στή μεταφραστική πράξη τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, ἀλλά μέ διάθεση ἀγαπητική, ὅπως ἀρμόζει στό πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ⁷⁵. Στήν ὑπηρεσία μίας τέτοιας προοπτικῆς καλεῖται νά τεθεῖ καί κάθε ἀξιοπιστος καί τεκμηριωμένος διάλογος γιά τό ζήτημα τῆς λειτουργικῆς γλώσσας σήμερα.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἡ σχετική βιβλιογραφία εἶναι πολύ πλούσια καί ἐνδιαφέρουσα. Ἐνδεικτικά μόνο παραθέτω: Στέλιου Ράμφου, *Τέχνη ἀχειροποίητη, λόγος ἀμετάφραστος, Σύναξη*, τεῦχος 20, Ὀκτ.-Δεκ. 1986, σελ. 33-37, π. Βασιλείου Θεομοῦ: *Ὁ λόγος ὡς προσωπεῖο: Περί τῆς ἀμυντικῆς λειτουργίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας*, Σύναξη, τεῦχος 66, Ἀπρ. - Ἰοῦν. 1998, σελ. 26-32, Καίτης Χιωτελλῆ: *Τό περί τήν μετάφρασιν δίλημμα*, Σύναξη τεῦχος 72, Ὀκτ. - Δέκ. 1999, σελ. 1519, π. Νικολάου Λουδοβίκου: *Περί τήν μετάφραση τῶν Λειτουργικῶν μας κειμένων καί τά προβλήματά της* Σύναξη, τεῦχος 72, Ὀκτ. - Δεκ. 1999, σελ. 8-12, Παν. Παπαθεοδώρου: *Λόγος ἀμετάφραστος, Ἐφημέριος* 46 (1997) 24. Εἰδικά γιά τά ὑμνολογικά κείμενα ἐνδιαφέρουσα ἡ μελέτη τοῦ Π. Σινόπουλου: *Ἡ ἀντιμεταφραστική παράδοση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων. Αἷτια καί προτάσεις* στό *Πρωτότυπο καί μετάφραση*, (Πρακτικά Συνεδρίου, Ἀθήνα 11-15 Δεκεμβρίου 1978), Ἀθήνα 1980, 233-259· στή μελέτη θίγεται τό θέμα τῆς μετάφρασης τῶν ὕμνων - ὡς πρός τό περιεχόμενο καί ὡς πρός τό μέτρο- καί μάλιστα στό πλαίσιο τῆς ἐνδογλωσσικῆς, ἀλλά καί τῆς διαγλωσσικῆς μετάφρασης.
2. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι μέχρι καί τά μέσα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα ἡ μετάφραση δέν ὑπῆρξε πρωτεῦον ἀντικείμενο στήν ἱστορία καί τή θεωρία τῆς λογοτεχνίας, μέ ἐξάιρεση τῆς μετάφρασης τῆς Βίβλου. Ἐνδεικτική εἶναι ἡ περιγραφή τοῦ Βαλερύ Λαρμπώ γιά τόν μεταφραστή ὡς παραγκωνισμένου ἐπαίτη («Le traducteur est meconnu;

- il est assis a la dernière place; il ne vit pour ainsi dire que d' amores»), βλ. G. Steiner, *Μετά τή Βαβέλ*, (μετάφρ. Γρ. Κονδύλης), Ἀθήνα 2004, σελ. 456.
3. Μία ἐνδιαφέρουσα πληροφορία γιά τήν ἀναγκαιότητα τῆς προφορικῆς μετάφρασης ἐντοπίζουμε ἤδη στό βιβλίο τοῦ Νεεμία 8,1-8 (γύρω στό δεύτερο μισό του πέμπτου αἰώνα π.Χ.). Ὁ Ἔσδρας, ἱερέας καί γνώστης τοῦ Νόμου, ἀναλαμβάνει τήν ἀνάγνωση καί ἐξήγηση τοῦ Νόμου μπροστά στό λαό πού εἶχε συγκεντρωθεῖ στήν πύλη τῶν Ὑδάτων. Ὅρισμένοι λευίτες, πού ἀναφέρονται ὀνομαστικά, ἐξηγοῦσαν τό νόμο ἀφοῦ πρῶτα μετέφραζαν προφορικά. Ἡ μετάφραση ἦταν ἀναγκαία, ἐφόσον τό βιβλίο τοῦ Νόμου ἦταν γραμμένο στά ἐβραϊκά, ἀλλά ὁ λαός εἶχε μάθει στή Βαβυλώνα τήν ἀραμαϊκή γιά τήν καθημερινή χρήση καί δέν ἦταν σέ θέση νά τόν κατανοήσει., βλ. Nida, *Toward a Science of Translating*, ὁ.π., σελ. 11 καί *Ἡ Ἁγία Γραφή (Παλαιά καί Καινή Διαθήκη), Μετάφραση ἀπό τά πρωτότυπα κείμενα*, Ἑλληνική Βιβλική Ἐταιρεία, Ἀθήνα 2003, σελ. 634 σημ. κε.
 4. Γιά τίς ἀπόψεις πού ἔχουν διατυπωθεῖ ὅσον ἀφορᾷ στό χρόνο ἐκπόνησης τῆς μετάφρασης, βλ. Στ. Καλαντζάκης: *Εἰσαγωγή στήν Παλαιά Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 189-191.
 5. Ἀναλυτική παρουσίαση τῆς μεταφραστικῆς παραγωγῆς καί τῆς σχετικῆς προβληματικῆς βλ. Ἄννας Κόλτσιου-Νικίτα: *Μεταφραστικά ζητήματα τῆς ἑλληνόφωνης καί λατινόφωνης χριστιανικῆς γραμματείας. Ἀπό τοῦς Ἐβδομήκοντα ὡς τόν Νικόλαο Σεκουνδινό*, Θεσσαλονίκη 2009.
 6. Βλ. γενικά S. Brock, *Ἡ μετάφραση στήν ἀρχαιότητα* (μετάφρ. Ἰ. Βλαχόπουλος), στό: Α.-Φ. Χριστίδης (ἐπιμ.), *Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς Γλώσσας. Ἀπό τίς ἀρχές ὡς τήν Ὑστερή Ἀρχαιότητα*, Θεσσαλονίκη 2001, σσ. 649-661, καί τοῦ ἰδίου *Μεταφραστικές πρακτικές στήν ἀρχαιότητα*, στό: Α.-Φ. Χριστίδης, ὁ.π., σελ. 647 ἐξ.
 7. Ἡ ἀντικειμενικότητα πού ἀπαιτεῖται γενικά ἀπό τόν κάθε μεταφραστή –καί ἰδιαίτερα ἐνός θεολογικοῦ βέβαια κείμενου– προϋποθέτει μία μετάφραση πού δέν πρέπει νά δώσει οὔτε σάν μορφή οὔτε σάν περιεχόμενο τίποτε περισσότερο ἢ λιγότερο ἀπό αὐτό πού δίνει τό πρωτότυπο. Μέ ἄλλα λόγια ὁ μεταφραστής πρέπει «τό μόνο πού κοιτάζει νά εἶναι νά ἐξαφανιστεῖ πίσω ἀπό τό συγγραφέα», βλ. Ἰ. Θ. Κακριδής: *Τό μεταφραστικό πρόβλημα* (Βιβλιοθήκη τοῦ Φιλολόγου 7), Ἀθήνα 1966, σ. 11. Ἡ προσκόλληση στήν κατά λέξη ἀπόδοση ἀπό τή μία γλώσσα στήν ἄλλη ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος προστασίας ἐναντία σ' ὀποιαδήποτε ἀλλαγῆ, καθῶς καί στήν εἰσαγωγή ψευδῶν ἢ αἰρετικῶν ἀπόψεων σ' ἕνα θεολογικό κείμενο. Μία κατά λέξη μετάφραση ἀπαλλάσσει κατά κανόνα τόν μεταφραστή ἀπό ὀποιαδήποτε εὐθύνη γιά τίς ἀπόψεις πού διατυπώνονται στό κείμενο καί ἡ εὐθύνη ἀνήκει στό συντάκτη τοῦ πρωτότυπου κείμενου, βλ. W. Schwarz, *The Meaning of Fides Interpres in Medieval Translation*, *JThS* 45 (1944), σ. 76. Ἀπό τήν ἄλλη, ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ γλωσσολόγοι, οἱ λέξεις εἶναι μοναδικές σέ κάθε γλώσσα. Δέν ὑπάρχουν στή γλώσσα, σέ ὀποιαδήποτε φυσική γλώσσα, ἔστω καί δύο λέξεις πού νά εἶναι ἀπολύτως ὅμοιες, βλ. Γ. Μπαμπινιώτης: *Ἡ μοναδικότης τῆς λέξεως (Συμβολή στήν θεωρία τοῦ γλωσσικοῦ σημείου)*, *Σπείρα* 5, 1976, 11-12.
 8. Περὶ τῶν Αἰγυπτίων μυστηρίων 7,4: *πρῶτος καί παλαιότερος ἐστὶν ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς φωνῆς.*
 - 9 *οὐδέ γάρ πάντως τήν αὐτὴν διασώζειν διάνοιαν μεθερμηνευόμενα τά ὀνόματα, ἀλλ' ἔστι νά καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδιώματα, ἀδύνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διὰ φωνῆς σημαίνεσθαι. ἔπειτα κἂν εἰ οἷόν τε αὐτά μεθερμηνεύειν, ἀλλά τήν γε δύναμιν οὐκέτι φυλάττει τήν αὐτήν, Περὶ τῶν Αἰγυπτίων μυστηρίων 7,5.*
 10. Μάλιστα ἐπισημαίνει: *ἐγὼ δέ πολλάκις τῆς αὐτῆς βίβλου τήν ἐρμηνείαν ἀρξάμενος Ἑλληνίδι γλώσση... καί ἐν μέσῃ ρεῦσιν τῆ γραφῆ ἐπεσχέθη τήν προθυμίαν τῶ τῆς ἱστορίας μεγέθει, διότι ἔξω ἔλειν ἔμελλον αὐτήν· θεοὶς γάρ μόνοις ἀλλ οὐ θνητοῖς ἐφικτόν τὰς θεῶν διηγήσασθαι δυνάμεις*, Oxyrh. Pap. 11,1381, πρβλ. J. Leipoldt, *Von Übersetzungen und Übersetzen*, στό: S. Morenz (ἐπιμ.), *Aus Antike und Orient* (FS Schubart), Λειψία 1950, σελ. 56-63.
 11. Πρόκειται γιά κείμενα πού δημιουργήθηκαν ἀπό τόν 2ο αἰώνα μ.Χ. καί περιέχουν τή διδασκαλία γιά μία ἀνώτερη θεϊκὴ τριάδα (πατέρας - νοῦς - μία θηλυκὴ ζωτικὴ δύναμη), καθῶς καί ὑποδείξεις γιά μαγικὲς πρακτικὲς, βλ. A. J. Festugière, *La révélation d' Hermès Trismégiste*, Paris 1944-45.
 12. *Corpus Hermeticum*, ἐκδ. A. D. Nock καί A. J. Festugière 2, 231, 13-232, 15.
 13. Γιά τόν Ἰάμβλιχο βλ. G. O' Daly, "Jamblich", *RAC* 16 (1994) 1243-1259. Γιά τίς ὁμοιότητες ἀνάμεσα στήν ἐρμηνευτικὴ του καί τήν ἐξηγητικὴ φιλολογία τῆς Ἀντιόχειας, βλ. B. D. Larsen, *Jamblique de Chalcis exegete et philosophe* (Aarhus 1972), σελ. 449-453.
 14. Ἰάμβλιχος, *Περὶ Μυστηρίων* 7,5. Πρβλ. W. C. Van Unnik, *De la règle μήτε προσθεῖναι μήτε ἀφελεῖν dans l'histoire du Canon*, *VChr* 3 (1949) 1-36. Στό ἴδιο πνεῦμα καί ὁ Μάξιμος Καλλιουπολίτης, μεταφράζοντας τήν Καινὴ Διαθήκη τόν 17ο αἰώνα σημειώνει: «εἰς τοῦτο τό ἔργον ἔχομεν μάρτυρα τόν Θεόν ὅτι οὐδέν ἐπροσθέσαμεν, οὐδέ ἐβγάλομεν», *BH*, 17ος αἰ., τ. 1, σελ. 369.

15. Βλ. S. Brock, *Aspects of Translation Technique in Antiquity*, GRBS 20,1 (1979) 77, σήμ. 19.
16. Είναι χαρακτηριστικό μάλιστα ότι ο πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιος χαρακτήρισε τή μετάφραση τόν 7ο αἰ. «οἰκονομία» τῆς Ἐκκλησίας. G. Dargon, "La règle et l' expertise. Analyse de la notion d' économie, στο *Religiose Devianz, Untersuchungen zu sozialen, rächtlichen und theologischen Reaktionen auf religiöse Abweichung im westlichen und ostlichen Mittelalter*, D. Simon, Frankfurt am M. 1990, σελ. 4-5.
17. Πρόκειται γιά τήν πρώτη μαρτυρία σχετικά μέ τήν ἀποδοκιμασία τῆς μετάφρασης τῶν Ἑβδομήκοντα ἀπό τούς Ἰουδαίους καί προέρχεται ἀπό τόν ἀπολογητή καί μάρτυρα Ἰουστίνου, *Πρός Τρύφωνα Ἰουδαῖον Διάλογος*, 68,7. Σέ ἐπιγραφές πού χρονολογοῦνται ἤδη στόν πρῶτο καί δεύτερο αἰώνα σέ ἰουδαϊκή κατακόμβη τῆς Ρώμης ἀπαντῶνται βιβλικά χωρία πού δέν προέρχονται ἀπό τή μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα Βλ. Π. Ἰ. Μπρατσιώτης: *Εἰσαγωγή εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Ἀθήνα 1937, σελ. 560, σήμ. 4. [Ἡ πληροφορία γιά τίς ἐπιγραφές, σύμφωνα μέ τόν Μπρατσιώτη, ἀπό τόν N. Müller - N. Bees, *Die Inschriften der Jüd. Katakombe am Monteverde zu Rom* (1919)]. Ἡ αἴσθηση πού προκαλεσε ἡ ἀμφισβήτηση τῆς ἐγκυρότητας καί ἀξιοπιστίας τοῦ μεταφραστικοῦ ἐγχειρήματος τῶν Ἑβδομήκοντα προκύπτει ἀπό τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀποτυπώθηκε στήν παράδοση: Ἡ ἐροτή καί πανήγυρις μέ τήν ὁποία τιμοῦσαν τό γεγονός τῆς μετάφρασης, μετατράπηκε σέ ἡμέρα πένθους καί νηστείας. Βλ. Π.Ι. Μπρατσιώτης: *Εἰσαγωγή εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην*, ὁ.π., σελ. 560, σήμ. 3 καί A. Pelletier, *Lettre d' Aristée a Philocrate. Introduction, texte critique, traduction et notes, index complet des mots grecs*, Paris 1962 (SC 89), σελ. 234.
18. Μάλιστα ὁ Ὁριγένης, μέσα ἀπό τή συνειδητοποίηση τῆς διαφορᾶς τῆς μετάφρασης ἀπό τό ἐβραϊκό πρωτότυπο, ὀδηγεῖται σέ μία διαφορετική ἀντίληψη γιά τή γλώσσα καί ἀντιμετωπίζει κριτικά κάθε μετάφραση.
19. Γιά τίς μεταφραστικές ἀπόψεις καί τήν κριτική τῶν Καππαδοκῶν βλ. ἀναλυτικά Ἄννας Κόλτσιου-Νικήτα: *Φιλολόγως Ζητοῦντες. Γλωσσικές ὀψεις καί ἀπόψεις στά κείμενα τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων*, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 329-377.
20. *Οὐχί τῇ ἐγγωρίῳ φωνῇ ἔχομεν τήν Παλαιάν Διαθήκην παρ' ἡμῶν γεγραμμένην ... Ὅταν δέ γλῶττα ἐρμηνευθῇ εἰς ἑτέραν γλῶτταν, πολλήν ἔχει τήν δυσκολίαν. Καί ἴσασιν ἀκριβῶς, ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν εἰσιν ἔμπειροι, πῶς οὐ δυνατόν πᾶσαν τήν σαφήνειαν τῆς φωνῆς τῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει κειμένης μετενεγκεῖν εἰς τήν ἑτέραν μεταβάλλοντας γλῶσσαν. Τοῦτο οὖν αἴτιον τῆς δυσκολίας τῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ γέγονε», *Περί ἀσαφείας τῶν προφητειῶν*, PG 56,178,4-16.*
21. Ὁ Μ. Φώτιος ἀπαριθμεῖ δέκα προβλήματα πού καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει ὁ μεταφραστής τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου, ἀνάμεσα στά ὁποῖα οἱ συνώνυμες ἐβραϊκές λέξεις, ἡ ἀδυναμία μεταφράσεως κάποιων λέξεων, ἡ ὑπαρξη λέξεων πού ἔχουν ἔννοια ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ἡ ἀντίστροφη χρήση τοῦ γένους τῶν ὀνομάτων, ἡ παράλειψη ὄρων πρότασης κ.λπ. (*Λόγοι ἀσαφείας τῆς Γραφῆς, Ἀμφιλόχεια* PNB, 238-239), πρβλ. Ἡ. Οἰκονόμου: *Ἡ ἐβραϊκή γλώσσα καί οἱ Ἕλληνες Πατέρες*, ΔΒΜ 13 (1994) 33.
22. Πρόλογος 19-21, ἐκδ. A. Rahlfs
23. Οἱ μεταφραστικές ἀπόψεις τοῦ Ἱερωνύμου συμπεριλήφθηκαν στήν περίφημη Ἐπιστολή ὑπ' ἄρ. 57 (*Ad Pammachium de optimo genere interpretandi*). Αὐτός ὁ μεταφραστικός ὀδηγός τοῦ Ἱερωνύμου γιά τήν ἐπίτευξη τῆς ἀριστης μετάφρασης ἔχει μία ιδιαίτερη ἀξία γιά τή μεταφραστική θεωρία στό χωρο τῆς χριστιανικῆς γραμματείας, ιδιαίτερα γιατί ὁ ἴδιος ὁ Ἱερώνυμος ἐκπόνησε ἕνα μεγάλο ἀριθμό μεταφράσεων καί φυσικά πρωτίστως τή μετάφραση τοῦ βιβλικοῦ κειμένου, βλ. G. J. M. Baderlink, Hieronymus: *Liber de optimo genere interpretandi (Epistula 57)*. *Ein Kommentar*, Leiden 1980.
24. Σέ ἐπιστολή του στή Μαρκέλλα, *Epist.* 26, ἔτος 384.
25. *Alioquin et multa alia quae ineffabilia sunt, et humanus animus non potest comprehendere, hac licentia delebuntur*, *Comment. In Ezechielem* 1,1.
26. Μία ιδιαίτερη πτυχή τοῦ μεταφραστικοῦ προβλήματος ἀποτελεῖ καί ἡ μετάφραση τῶν ποιητικῶν κειμένων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, βλ. ἐνδεικτικά R. Aproberts, *Old Testament Poetry: The Translatable Structure*, στο *PMLA*, 92.5 (1977), σελ. 987-1004.
27. Ἀφ' ἐνός ὑπάρχουν κάποιες λέξεις ὀρισμένων γλωσσῶν, λέει ὁ Αὐγουστίνος, οἱ ὁποῖες δέν μποροῦν νά περάσουν μέσω τῆς μετάφρασης στή χρήση μίας ἄλλης γλώσσας: *sunt enim quaedam verba certarum linguarum quae in usum alterius linguae per interpretationem transire non possint*. Ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχουν ἐβραϊκές λέξεις οἱ ὁποῖες, ἀκόμη καί ἂν μποροῦσαν νά μεταφραστοῦν, δέν μεταφράστηκαν καί διατηρήθηκε ἡ πρωτότυπη μορφή τους. Τέτοιες λέξεις εἶναι τό ἀμήν, τό ἀλληλουῖα, τό ὠσαννά καί ἄλλα. Οἱ λέξεις αὐτές δέν μεταφράστηκαν ἐν μέρει λόγω τοῦ ὑψηλοῦ ἱεροῦ κύρους τους: *partim propter sanctiorem auctoritatem, quamvis interpretari potuissent*, *Doctr. Christ.* 2,11,16.

28. Ἐνατρεπικός, 29,585, 1-11 *Εἰ γὰρ οἱ ἐξ ἀρχῆς τὴν Ἑβραίων διάλεκτον εἰς τὴν Ἑλλάδα γλώσσαν μεταβαλό- ντες τινῶν ὀνομάτων τῆς ἑρμηνείας οὐ κατετόλμησαν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν Ἑβραϊκὴν φωνὴν μετεκόμισαν· ὡς τὸ Σα- βαώθ, καὶ τὸ Ἄδωναί, καὶ τὸ Ἐλωί, καὶ εἰ τί τοιοῦτον, οὐκ ἐπὶ τῶν θεῶν ὀνομάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων πλείονων τὴν εὐλάβειαν ταύτην ἐπιδεικνύμενοι· πόσον τινὰ προσῆκεν ἡμᾶς περὶ τῶν τοῦ Κυρίου ὀνομάτων τὸν φόβον ἔχειν; Καίτοι πότε ἂν ἐκεῖνο [ἐκεῖνα] παρ' ἑαυτῶν τινὰ πλάσαι τῶν ὀνομάτων ἠνέσχοντο, οἷγε μὴδὲ τῆς ἑρμηνείας τινῶν καταθαρήσαντες, ὡς ἂν μὴ τὸ ἑναργές τῆς ἐμφάσεως τῷ ἀκαταλλήλῳ τῶν σημαινόμενων ἐκλύσειαν;*
29. Γιά τή σύγχυση πού προκαλοῦσαν συχνά στήν Ἐκκλησία οἱ ἐκλεπτυσμένες γλωσσικές διατυπώσεις καί τή δυσ- πιστία ἀνάμεσα στίς χριστιανικές κοινότητες βλ. λ.χ. Μ. Λεοντσίνη, *Θρησκευτικές πεποιθήσεις καί γλωσσική διατύπωση τόν 7ο αἰῶνα*, στό: *Οἱ σκοτεινοί αἰῶνες τοῦ Βυζαντίου (7ος-9ος αἰ.)*, Ἀθήνα 2001, σσ. 73-87. Κά- ποιοι, κυρίως ἀνθενωτικοί, ἐνοχοποιοῦν τή γλώσσα καί μεταθέτουν στή γλωσσική διαφορὰ τά αἷτια τῆς διά- στασης τῶν Ἐκκλησιῶν, βλ. Νικ. Μεσαρίτης: *Ἐπιτάφιος*, ἐκδ. Heisenberg, ἀρ. Π, I, σελ. 66: «ὡς οὐ διαφορᾶ γνῶμης καί καρδίας στρεβλότητι, ἀλλά γλώττης στενότητι καί ἀνομοιότητι... ἀπ' ἀλλήλων ἐσχίσθημεν».
30. Γιά τίς μεταφράσεις ἔργων τοῦ Ὡριγένη καί τούς μεταφραστικούς προλόγους τοῦ Ρουφίνου καί τοῦ Ἰερωνύ- μου, ὅπου ἐκθέτουν τή μεταφραστική τους προβληματική, βλ. H. Marti, *Übersetzer der Augustin-Zeit. Interpretation von Selbstzeugnissen*, Μόναχο 1974.
31. Ὁ Ἄνθιμος Ἀθηνῶν ἐπισημαίνει ὅτι οἱ Ρωμαῖοι Πατέρες «διά τὸ στενόν...τῆς γλώττης» δέν ἦταν σέ θέση νά διακρίνουν ἐκφραστικά τήν αἰδίο «πρόοδο» καί τήν ἐν χρόνῳ πέμψη καί ἀποστολή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί χρησιμοποιοῦν τὸ ἴδιο ρῆμα *procedere* (=ἐκπορεύεσθαι) γιά τή σχέση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τόσο μέ τόν Πα- τέρα ὅσο καί μέ τόν Υἱό, Ἄνθιμος Ἀθηνῶν: *Περὶ τῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προόδων*, *ΕΕΒΣ* 8, σ. 37, στ. 1-3 καί 9-12, πρβλ. Α. Κόλτσιου-Νικήτα, *Τὸ κῆρος τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Μία ἀνέκδοτη ἐπιστολική πραγ- ματεία*, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 73 κ.ἐξ. Καί ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης σημειώνει ὅτι οἱ μεταφραστές, μὴ ὄντες σέ θέση νά ἀντιληφθοῦν τή διαφορὰ ἀνάμεσα στό «ἐκπορεύεσθαι» καί τίς λέξεις «ἐκφραίνεσθαι», «χορη- γεῖσθαι» καί «προῖεσθαι», ἀπέδωσαν ὅλους τους τύπους αὐτούς μέ τήν ἴδια λέξη, *ἀπερισκέπτως τῇ τοιαύτῃ φωνῇ ἐμπεπτόκασιν*, Γεώργιος Ἀκροπολίτης, ἐκδ. Heisenberg, τ. 2, Στουτγάρδη 1978, σ. 62.
32. Ἄπαντα II 229,11-14.
33. Ἀλλά καί ἓνας δομηνικανός μοναχός († 1300) κατηγοροῦσε τόν Πλανούδη ὅτι *...τὴν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Υἱοῦ πού παραδίδεται στό βιβλίον αὐτό... τὴν ἀποσώπησε καί τὴν ἀπέκρυψε, ἐπιτελώντας ἀσφαλῶς ἔργο πλαστογράφου καί ὄχι μεταφραστῆ (falsarii et non translatoris functus officio)*. Γιά τή σχετική προβληματική βλ. Anna Koltsiou-Nikita, *Traduzioni di opere di S. Agostino in Greco. Motivi e finalità*, στόν τόμο: L. Bianchi (ἐπιμ.), *Sant'Agostino nella tradizione cristiana occidentale e orientale, Atti del XI Simposio Intercristiano, Roma, 3-5 Settembre 2009*, Padova 2011, σελ. 245-259.
34. Τίς ἀρχές καί τά προβλήματα εἰδικά τῆς βιβλικῆς μετάφρασης ἀναπτύσσει ὁ W. Schwartz, *Principles and Problems of Biblical Translation, Some Reformation Controversies and their Background*, Cambridge 1955, ἐστιάζοντας στήν ἀντίθεση ἀνάμεσα σέ μία «φιλολογική» καί μία «προφητική-θεόπνευστη» μετάφραση πού ἐκπροσωποῦν ἀντίστοιχα ὁ Ἰερώνυμος καί ὁ Αὐγουστίνος ἢ ὁ Ἐρασμος καί ὁ Λούθηρος. Γιά τή σχέση ἑρμη- νείας καί γλώσσας καί τὸ κείμενο ὡς «γλωσσικό γεγονός» μίας ἐποχῆς βλ. Σ. Χ. Ἀγουρίδης: *Ἐρμηνευτική τῶν ἱερῶν κειμένων*, Ἀθήνα 2002³, σελ. 23 κ.ἐξ. Ἄλλωστε ὄχι μόνον ὁ μεταφραστής ἀλλὰ καί ὁ ἀποδέκτης μίας με- τάφρασης ἀντιλαμβάνεται καί κατανοεῖ τὴν κάθε λέξη καθὼς καί τὸ περιεχόμενο ἐνός κειμένου ἀνάλογα μέ τίς προσλαμβάνουσες παραστάσεις του, κατὰ τὴ γνωστή θέση τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτη: *Quidquid recipitur, semper ad modum recipientis recipitur (Summa theol. I 75,5 c)*. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ θά ὀδηγήσει στόν ἀντίστοιχο τόπο -πού διατυπώθηκε γιά πρώτη φορά ἀπὸ τὸν Γρηγόριο τὸν Διάλογο (*Moralia in Iob XX, I,1*): *Scriptura sacra... aliquo modo cum legentibus crescit*, βλ. Hans Robert Jauss, *Ἡ θεωρία τῆς πρόσληψης. Τρία μελετήματα* (εἰσαγωγὴ- μετάφραση-ἐπιμέλεια Μ. Πεχλιβάνος), Ἀθήνα 1995, σελ. 112-115.
35. Ἰ. Θ. Κακριδῆς, *Τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα*, Ἀθήνα 1966, σελ. 15, Σ. Χ. Ἀγουρίδης: *Ἡ ὀρθόδοξη ἑρμηνευτι- κὴ καί ἡ μετάφραση τῶν Ἁγίων Γραφῶν*, στό: *Ἡ μετάφραση τῆς Ἁγίας Γραφῆς στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, Εἰσηγήσεις Δ' Σύνταξης Ὀρθοδόξων Βιβλικῶν Θεολόγων*, Θεσσαλονίκη 25-28 Ὀκτωβρίου 1986, σελ. 46 κ.ἐξ.
36. Γιά τίς προϋποθέσεις αὐτές βλ. Γ. Γαλιτή: *Θεολογία τῆς μετάφρασεως*, στό: *Ἡ μετάφραση τῆς Ἁγίας Γραφῆς στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, Εἰσηγήσεις Δ' Σύνταξης Ὀρθοδόξων Βιβλικῶν Θεολόγων*, Θεσσαλονίκη 25-28 Ὀκτωβρίου 1986, σελ. 39 κ.ἐξ.
37. Πρόκειται γιά ἓνα ἐκτενές χωρίο τοῦ Pseudo-Origenes, *In Iob prologus interpretis*, PG 17,371A-B.

38. Για τὸ ρόλο τῶν ἐρημηγῶν στὸ διάλογο ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀξιοπιστία τῶν μεταφράσεων τους βλ. Ἄννας Κόλτσιου-Νικητά: *Ὁ ρόλος τῆς μετάφρασης καὶ τῶν ἐρημηγῶν στὸ θεολογικὸ διάλογο ἑλληνόφωνης Ἀνατολῆς καὶ λατινόφωνης Δύσης*, στὸ: *Φιλία καὶ Κοινωνία, Τιμητικὸς τόμος στὸν καθηγητὴ Γρηγόριο Ζιάκα*, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 300-323.
39. Βλ. Π. Μπρατσιώτης, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην*, Ἀθήνα 1974, σελ. 584.
40. A. Rahlfs, *Ἱστορία τοῦ κειμένου τῶν Ἑβδομήκοντα*, στὸ A. Rahlfs (ἐπισημ. ἐπιμ.) *Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ο΄*, Ἀθήνα 1981, σελ. XIII κ.ἑξ.
41. Ἡ ἀπόλυτα κατὰ λέξη πιστὴ μετάφραση εἶναι γεγονός ὅτι «δὲν μπόρεσε ποτέ νά λειτουργήσῃ μὲ ἱκανοποιητικὸ τρόπο, διότι οἱ λέξεις δὲν καλύπτουν ἀναγκαστικὰ τὴν ἴδια ἐννοιολογικὴ ἐπιφάνεια στίς διάφορες γλώσσες», G. Mounin, *Τὰ θεωρητικὰ προβλήματα τῆς μετάφρασης*, σελ. 33. Ἡ πρώτη περίοδος γιὰ τὴ θεωρία, τὴν πρακτικὴ καὶ τὴν ἱστορία τῆς μετάφρασης ἀρχίζει ἀπὸ τὸν μεταφραστικὸ κανόνα τοῦ Κικέρωνα νά μὴν μεταφράζει κανεὶς *verbum pro verbo* γύρω στὸ 46 π.Χ., ὁ ὁποῖος ἐπαναλαμβάνεται λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὸν Ὁράτιο, βλ. B. Kytzler, *Fidus Interpres. The Theory and Practice of Translation in Classical Antiquity*, *Antichthon* 23 (1989) 44.
42. Γενικά γιὰ τὶς λατινικὲς μεταφράσεις τοῦ ὕμνου καὶ τὶς ἐπιδράσεις πού ἄσκησε στὴ Δύση βλ. G. Meerseman, *Der Hymnos Akathistos im Abendland*, τ. II, Freiburg 1958 (ἔκδοση τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ κειμένου, σελ. 100-127) καὶ M. Huglo, *L'ancienne version latine de l'hymne acathiste*, *Le Muséon* 64 (1951) 27-61, πρβλ. Fr. Prassl, *Die Lateinischen Marienhymnen des Mittelalters und ihr Bezug zu byzantinischen Quellen*, στὸ: P. L. Hofrichter (ἐπιμ.) *Auf der Suche nach der Seele Europas. Marienfrommigkeit in Ost und West (Pro Oriente XXX)*, Innsbruck-Wien 2007, σελ. 110.
Μία ἄλλη μετάφραση τοῦ Ἀζαθίστου ὕμνου στὰ λατινικά ἐκπόνησε στὴν Ἰταλία ὁ Κ. Λάσκαρης, τὴν ὁποία καὶ ἐξέδωσε παράλληλα μὲ τὸ ἑλληνικὸ κείμενο, βλ. G.G. Meerseman, *Der Hymnos Akathistos im Abendland*, σελ. 61 καὶ 65.
43. *Ἐπιστ. Ἀριστέα*, 39.
44. *Ἐπιστ. Ἀριστέα*, 39.
45. *Ἐπιστ. Ἀριστέα*, 310.
46. *Ἐπιστ. Ἀριστέα*, 311.
47. Ἰδιαιτέρως χρήσιμες παραμένουν γιὰ τὴ μελέτη τῶν μεταφράσεων αὐτῶν οἱ σχετικὲς μελέτες τοῦ A. Allgeier, *Zwei griechisch-lateinische Bibehandschriften aus Cues und ihre Bedeutung für die Frage der abendländischen Septuaginta-Überlieferung*, *Oriens Christianus* III/10 (1935) 139-60, *Das Psalmenbuch des Konstanzer Bischofs Salomon III. In Bamberg. Eine Untersuchung zur Frage der mehrspaltigen Psalterien*, Jahresbericht der Görres-Gesellschaft 1938 (Κολωνία 1939) 102-21, *Die Psalmen der Vulgata. Ihre Eigenart, sprachliche Grundlage und geschichtliche Stellung*, Παντερμπουργ 1940.
48. Ἡ νέα αὐτὴ μεταφραστικὴ ἐργασία τοῦ Ἱερωνύμου φαίνεται πὼς δέχθηκε ἐπιδράσεις καὶ ἀπὸ τὴν κλασικὴ παιδεία τοῦ συντάκτη της, βλ. Ch. M. Cooper, *Jerome's 'Hebrew Psalter' and the New Latin Version*, *Journal of Biblical Literature*, 69.3 (1950) 233-244. Γενικά γιὰ τὴν ἐπίδραση αὐτὴ βλ. H. Hagendahl, *Jerome and the Latin Classics*, *VChr* 28.3 (1974) 216-227.
49. *ubicumque sensus idem est, veterum interpretum consuetudinem mutare nolimus, ne nimia novitate lectoris studium terreremus*, *Epist.* 106,12,2 πρβλ. καὶ *Epist.* 30,4, CSEL 55,262,2 κ.ἑξ.
50. Ἡ μετάφραση αὐτὴ τοῦ Ἱερωνύμου ἀπὸ τὸν 9ο αἰῶνα καθιερώθηκε μὲ τὸ ὄνομα *Vulgata* (κοινὴ, λαϊκὴ). Ἡ αὐθεντία της ὁμῶς ἀναγνωρίστηκε οὐσιαστικὰ ἀργότερα, ἀφοῦ ἔγινε ἐπίσημα ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία μόνον στὴ Σύνοδο τῆς Τριδέντου (8 Ἀπριλίου 1546), βλ. E. F. Sutcliffe, *The Council of Trent and the 'Authentia' of the Vulgata*, *JThS* 49 (1948) 35-42. Περισσότερα γιὰ τὴ μετάφραση βλ. S. Rebenich, *Jerome: The 'Vir Trilinguis and the Hebraica veritas'*, *VChr* 47 (1993) 50-57 καὶ W. H. Semple, "St. Jerome as a Biblical Translator", *BRL* 48 (1965) 227-243.
51. Τέτοια ἦταν λ.χ. ἡ ἱστορία τῆς Σωσάννας.
52. *volens post magnum periculum non remanere sine plebe*, Αὐγουστίνος, *Epist.* 71,5 .
53. Αὐγουστίνος, *Epist.* 82,5.
54. Ἐπιπλέον ἡ τελετουργικὴ χρῆση ἑνὸς κειμένου, ὅπως εἶναι οἱ *Ψαλμοί*, ἐπηρεάζει τὴ μετάφραση, καθὼς προϋποθέτει εἰδικὲς ἀποδόσεις στίς ὁποῖες ἀνήκει λ.χ. ἡ συχνότητα ὀρισμένων συντακτικῶν μορφῶν, βλ. Βλ. G. Drettas, «Ἡ μετάφραση (Targum) τῶν Ἑβδομήκοντα» (μετάφρ. Ε. Τσελέντης - Α. Καραναστάσης), στὸ: Α. -

- Φ. Χριστίδης (έπιμ.), *Ιστορία της ελληνικής Γλώσσας. Από τις αρχές ως την Ύστερη Αρχαιότητα*, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 666.
55. W. Berschin, *Ελληνικά γράμματα και λατινικός Μεσαίονας* (μετφρ. Δ. Ζ. Νικήτας), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 43.
56. Τό κείμενο του Παπαδιαμαντή όπως παρατίθεται από τον Στέλιο Ράμφο: *Τέχνη άχειροποίητη, λόγος άμετάφραστος, Σύναξη*, τεύχος 20, Όκτ. - Δεκ. 1986, σελ. 33.
57. *Bibliographie Hellenique* 16ος αϊ. σελ. 31. Πρβλ. και Αϊκ. Χιωτέλλη: *Συγκεκριμένες δυσκολίες στη μετάφραση ποιητικών κειμένων της Άγίας Γραφής, στο Μετάφραση της Άγίας Γραφής στην Όρθόδοξη Έκκλησία, Εισηγήσεις Δ' Συνάξεως Βιβλικών Θεολόγων, Θεσσαλονίκη 25-28 Όκτωβρίου 1986*, σελ. 105-115.
58. Παρουσίαση των χαρακτηριστικών και των ιδιαιτεροτήτων της ένδογλωσσικής μετάφρασης και τά σχετικά «γνήσια και πλαστά διλήμματα» βλ. Δ. Ν. Μαζωνίτης *Intralingual Translation. Genuine and False Dilemmas* στο *Translation and the Classic*, Oxford Un. Press 2008, 367-386.
59. Βλ. περισσότερο Ε. Μελικίδου: *Η δημόδης μετάφραση του βίου του άγιου Φιλαρέτου του Έλεήμονος, συμβολή στην μεταφραστική κίνηση του 16ου και 17ου αιώνα*, (διδ. διατρ.), Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 14 κέξ.
60. Βλ. Ε. Κακουλίδη: *Γιά τή μετάφραση της Καινής Διαθήκης*, Θεσσαλονίκη 1970 και Στ. Μπαϊρακτάρη, *Οί μεταφράσεις της Άγίας Γραφής στην άπλοελληνική κατά τούς χρόνους της Τουρκοκρατίας* Άθήνα 1995, και, του ίδιου, *Τό Ψαλτήριον εις τήν άπλοελληνικήν κατά τούς χρόνους της Τουρκοκρατίας* (Ανατύπ. από τό περιόδ. Ό Έφημέριος (15.7.71) μετά προσθηκών και βελτιώσεων), Άθήνα 1971.
61. Μεταξύ άλλων αναφέρουμε: ό Γαβριήλ Σεβήρος συγγράφει τό έργο *Πραγματεία περι θείας Λειτουργίας* (1600), ό Νεόφυτος Ροδινός τό έργο *Σύντομον περι θείας Λειτουργίας* (1628), ό Νικόλαος Βούλγαρης τό έργο *Έρμηγνεία της θείας Λειτουργίας* (1681) και επίσης ό Νικόδημος Άγιορείτης τό έργο *Περί συγχής μεταλήψεως* (1777).
62. *Bibliographie Hellenique*, 16ος αϊ. σελ. 31.
63. Βλ. Α. Τσελίκας: *Παχώμιος Αϊτωλός, άγνωστος μεταφραστής των Άσκητικών του Μεγάλου Βασιλείου*, *Έπετηρίδα Στερεοελλαδικών Μελετών* 5 (1974-5), 278.
64. Βλ. Δ. Άποστολόπουλος: *Οί πηγές της έμπνευσης ενός έρμηγνευτικού σχήματος. Ό θρησκευτικός ούμανισμός, Έπιστημονική Συνάντηση στη μνήμη του Κ.Θ. Δημαρά*. Κέντρο Νεοελληνικών Έρευνών/Ε.Ι.Ε., Άθήνα 1994, σελ. 71-77.
65. Βλ. Ν. Βαρμάζης: *Η αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία ως πρόβλημα της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 29 κ.έξ.
66. Βλ. Μ. Τριανταφυλλίδης: *Πάλλης*, στο *Άπαντα*, τόμ. 5, 381-439, Θεσσαλονίκη Ίνστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 1963.
67. Βλ. Κ.Θ. Δημαράς: *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Άθήνα 1988 (7η έκδ.), σελ. 49.
68. «Εϊ δέ και δέν δύνεσθε νά καταλάβητε τά έγκείμενα, από μόνην τήν ανάγνωσιν πολύς γίνεται ό άγιασμός: Ό αναγινώσκων ή άκούων του άγιου Εύαγγελίου, κών και δέν κατανοεί τά έγκείμενα, αλλά τά πάθη και ή έγκειμένη εις τό σωμα του ανθρώπου επιθυμία και οί σατανικές προσβολές από μόνην τήν ανάγνωσιν ή άκοήν άπονεκροῦται»: τό κείμενο προέρχεται από τή δίγλωσση έκδοση του Εύαγγελίου εις τήν Έλληνοβλαχικήν (ΒΗ 17ος αϊ., τόμ. 3, σελ. 17.)
69. *ΒΗ*, 15ος αϊ., τ. 2, σελ. 201-205.
70. *Εύαγγέλιο εις τήν Έλληνοβλαχικήν*, ΒΗ 17ος αϊ., τόμ. 1, σελ. 369.
71. Γιώργος Σεφέρης: *Άσμα Άσμάτων*, έκδ. Ίκαρος, 1965
72. Γ. Σεφέρης, *Η Άποκάλυψη του Ιωάννη*, έκδ. Ίκαρος, Άθήνα 1966
73. Όδ. Έλύτης: *Ιωάννης, Η Άποκάλυψη. Μορφή στά Νέα Έλληνικά*, έκδ. Ύψιλον, Άθήνα 1985.
74. Μεταξύ άλλων απαιτείται ή ενημέρωση του κοινού για τά όρια και τούς στόχους μίας μετάφρασης. «Όταν κανείς απορρίπτει σήμερα τήν ανάγνωση ενός μεταφρασμένου κειμένου της Παλαιάς Διαθήκης, πρέπει βέβαια νά γνωρίζει ότι και τό κείμενο του Ησαΐα, τό όποιο αναγινώσκειται τή Μεγάλη Έβδομάδα στην Έκκλησία δέν είναι τό πρωτότυπο, αλλά τό κείμενο της μετάφρασης των Ο'.
75. Η μεταφραστική διαδικασία ήταν βέβαια ήδη γνωστή στη ρωμαϊκή γραμματεία, όχι όμως ως interpretatio αλλά κυρίως ως aemulatio. Για τούς Ρωμαίους ήταν αυτονόητο νά έπεξεργάζονται τά ελληνικά κείμενα και νά τά ανταγωνίζονται. Αυτή ή «κατακτητική» διάθεση της προχριστιανικής μεταφραστικής πράξης, ιδιαίτερα των Ρωμαίων, αποτελεί τήν ειδοποιό διαφορά από τή «χριστιανική» μετάφραση, όπως και τίσ μεταφράσεις γενικά ίερών κειμένων, πού καλούνται άπλά νά ύπηρετήσουν τό πρωτότυπο μέ άπόλυτο σεβασμό και αυστηρή επίγνωση των όρίων τους.

Φιλολογικά σχόλια και μεταφραστικά προβλήματα στή Θεία Λειτουργία

Του Φωτίου Σχοινᾶ, Δρος Φιλοσοφίας

(Εισήγηση στο ΙΓ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, Τήνος, 19-21 Σεπτεμβρίου 2011)

Εἰσαγωγικές παρατηρήσεις

Στὴν παροῦσα ἐργασία θὰ ἀναφερθῶ σὲ συντακτικά, γραμματικά καὶ λεξιλογικά σχόλια στὴ γλῶσσα τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Θὰ προβῶ σὲ ἐρμηνεία, ἐξομάλυνση καὶ διασάφηση τῶν ἀγνώστων ἀπὸ τὸν σύγχρονο Ἑλληνα γλωσσικῶν στοιχείων τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἐπίσης θὰ ἀναφερθῶ καὶ σὲ μεταφραστικά προβλήματα στὴ Θ. Λειτουργία. Τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν περιορίζονται μόνο στὴ γλῶσσα· σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἔχουν σαφῆ θεολογικὴ προέκταση, ὅπως θὰ διαπιστώσει ὁ ἐπαρκῆς ἀναγνώστης. Οἱ μεταφράσεις πού θὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς προβληματισμὸ εἶναι, κυρίως, ἡ μετάφραση τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Πρεβέζης κ. Μελετίου¹ καὶ ἡ μετάφραση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου², δευτερευόντως δέ, ἡ μετάφραση τοῦ μακαριστοῦ καθηγητοῦ Ἀνδρέου Θεοδώρου³. Καὶ οἱ τρεῖς μεταφραστές εἶναι καταξιωμένες ἐκκλησιαστικὲς καὶ θεολογικὲς προσωπικότητες, οἱ ἐπιχειρηθεῖσες μεταφράσεις τῶν ὁποίων θὰ μᾶς παράσχουν γόνιμο ἔδαφος προβληματισμοῦ γιὰ τὴν ἐν γένει μετάφραση καὶ ἐρμηνεία τῆς λειτουργικῆς γλώσσας.

2. Φιλολογικός σχολιασμός καὶ μεταφραστικά προβλήματα στὴ Θεία Λειτουργία

Ἡ θεία Λειτουργία ἀρχίζει μὲ τὴν δοξολογικὴ ἐκφώνηση τῆς Ἁγίας Τριάδος: Εὐλογημένη (=Δοξασμένη) ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νῦν (=τώρα) καὶ ἀεὶ (=πάντοτε) καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Στὴν ἀκολουθοῦσα πρώτη Συναπτή στὴν πρώτη ἐκφώνηση «Ἐπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»

ἄγνωστο στοιχεῖο, καλῶς ὁμως κατανοήσιμο εἶναι ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμός: *ὑπέρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης*. Ὁ σύγχρονος πιστός, ἀλλὰ καὶ τὸ σύγχρονο παιδί, εἶναι καλὰ ἐξοικειωμένοι μὲ τὴν χρῆση τῆς προθέσεως *ὑπέρ*. Π.χ. τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι 2-0 *ὑπέρ* τοῦ Πανιωνίου.

Ἄλλο σχετικῶς ἄγνωστο στοιχεῖο εἶναι ἡ θέση τοῦ ἀντικειμένου σὲ πτώση γενική: *τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*. Ὅμως στὴ σύγχρονη Νεοελληνικὴ κοινὴ, παρ' ὅλο πού τὸ συντακτικὸ τῆς δημοτικῆς τὸ ἀπαγορεύει, πλειστάκις ἔχουμε ἀντικείμενο σὲ πτώση γενική. Π.χ. ὁ Πρόεδρος ἐξέρχεται *τοῦ μεγάρου*, τὸ θέμα στερεῖται *σοβαρότητας*, τὸ θέμα χρήζει *ἐξέτασης*, ὁ Πανιώνιος προηγείται τοῦ Ἄτρομήτου μὲ 1-0. Ἄρα δὲν ἀποτελεῖ ἐντελῶς ἄγνωστο συντακτικὸ σχῆμα στὸ σύγχρονο πιστό - ἀκόμη καὶ στοὺς νέους.

Μᾶλλον ἄγνωστο γλωσσικὸ σχῆμα εἶναι ἡ προτροπικὴ ὑποτακτικὴ *δεηθῶμεν* (=ἄς παρακαλέσουμε).

Οἱ λοιπές ἐκφωνήσεις εἶναι καλῶς κατανοήσιμες ἐκτὸς ἴσως τῆς ἐκφωνήσεως «Ἐπὲρ τοῦ ρυθθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς κινδύνου καὶ ἀνάγκης».

Βασικά τὸ ἄνωστο στοιχεῖο εἶναι ἡ ἐμπρόθετη ἐκφορὰ μὲ ἑναρθρο ἀπαρέμφατο, *ὑπέρ τοῦ ρυθθῆναι ἡμᾶς*. Ὁ τύπος *ρυθθῆναι* εἶναι ἀπαρέμφατο τοῦ ρήματος *ρύομαι*=σώζω, λυτρώνω, γλυτώνω κάποιον ἀπὸ κάτι. Παράβαλε *ρύστης*=σωτήρ, λυτρωτής, *ρῦσις*=ἀπελευθέρωση, ἀπαλλαγὴ (ἐνῶ τὸ *ρῦσις*=ροή ἀπὸ τὸ *ρέω*). Ἐπίσης παράβαλε τὴν ἀρχαία προσωνυμία *ρύσιος* Ἀπόλλων=λυτρωτής, ἐλευθερωτής Ἀπόλλων.

Ὁ τύπος *ρύστης* ἀπαντᾷ στὸ «Ἀγαπήσω σε, Κύριε ἡ ἰσχὺς μου, Κύριος στερέωμά μου, καὶ καταφυγή μου καὶ ρύστης μου (=λυτρωτής μου)».

Ὁ τύπος *ρῦσαι* προστακτική=σῶσε, λύτρωσε ἀπαντὰ ἐπίσης στήν Κυριακή Προσευχή: «Ἄλλά ρῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ».

Στήν ἐκφώνηση «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλεήσον και διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῆ χάριτι» τό *ἀντιλαμβάνομαι*=βοηθῶ, παίρνω τό μέρος κάποιου εἶναι πιό ἰσχυρό ἀπό τό βοηθῶ, ὅπως μεταφράζει ὁ μακαριστός Διονύσιος: «Βοήθησέ μας και σῶσε μας, ἐλέησέ μας και σέ ὅλα διαφύλαξέ μας, Θεέ, μέ τή χάρη σου». Τό ὅτι τό *ἀντιλαμβάνομαι* δέν εἶναι ἀκριβῶς ταυτόσημο μέ τό *βοηθῶ*, ἀλλά πιό ἰσχυρό φαίνεται στήν εὐχή τοῦ Ἀποδείπνου πρὸς τήν Θεοτόκο: «...διά τῆς σῆς ἀντιλήψεως και βοηθείας».

Ὁ ἐπιρρηματικός προσδιορισμός *τῇ σῆ χάριτι* εἶναι δοτική τῆς αἰτίας= ἐξ αἰτίας τῆς χάριτός σου ἢ ὀρθότερα δοτική τοῦ μέσου=διά τῆς χάριτός σου, μέ τή χάρη σου.

Στήν τελευταία ἐκφώνηση «Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης...» Ὁ τύπος *ἄχραντος*=ἀμόλυντος, προέρχεται ἀπό τό ἀ στερ.+ *χραίνω* Τό ρῆμα *χραίνω* σημαίνει ἐγγίζω ἐλαφρῶς, ἀλείφω, χρίω, μαιίνω (=μαγαρίζω), μολύνω.

Τό ρῆμα *χρίω* σημαίνει ἀλείφω, ἐπιχρίω, βάπτω, χρωματίζω. Ἀπό αὐτό τό *χριστός*= ὄν δύναται τις νά ἀλείψῃ ἐπί τινος ἢ χρίσῃ, χρησιμεύων ὡς ἀλοιφήν ἢ μύρον· κεγχρισμένος. Κατά τόν Μέγα Βασίλειο «Ἡ γάρ τοῦ Χριστοῦ προσηγορία, τοῦ παντός ἐστὶν ὁμολογία· δηλοῖ γάρ τόν τε χρίσαντα Θεόν, και τόν χρισθέντα Υἱόν, και τό χρίσμα τό Πνεῦμα»⁴.

Στή Συναπτή μετά τήν καθαγίαση τῶν Τιμίων Δώρων ἢ ἐκφώνηση «Ἐπὲρ τῶν προσκομισθέντων και ἁγιασθέντων Τιμίων Δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὅπως ὁ φιλόθεος Θεός ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτά εἰς τό ἅγιον και ὑπερουράνιον και νοερόν αὐτοῦ θυσιαστήριον, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τήν θείαν χάριν και τήν δωρεάν τοῦ Πνεύματος δεηθῶμεν» ἀποτελεῖ μία νοηματική ἐνότητα μέ μία κυρία πρόταση «Ἐπὲρ τῶν προσκομισθέντων και ἁγιασθέντων Τιμίων Δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» και μία δευτερεύουσα: «Ὅπως ὁ φιλόθεος Θεός ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτά εἰς τό ἅγιον και ὑπερουράνιον και νοερόν αὐτοῦ θυσιαστήριον, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικα-

ταπέμψη ἡμῖν τήν θείαν χάριν και τήν δωρεάν τοῦ Πνεύματος δεηθῶμεν». Ἡ πρόταση «Ὅπως ὁ φιλόθεος Θεός ἡμῶν...» δευτερεύουσα εἶναι τελική πρόταση ἐξαρτωμένη ἀπό τήν κυρία πρόταση. Ὅπως=γιά νά... Τό ἀντικείμενο τῆς δεήσεώς μας δέν εἶναι αὐτά καθεαυτά τά Τιμία Δώρα, δηλ. ὁ Χριστός, ἀλλά ἡ ἁγιαστική ἐπενέργειά τους ἐφ' ἡμᾶς. Μέ τήν πρώτη κυρία πρόταση «Ἐπὲρ τῶν προσκομισθέντων και ἁγιασθέντων Τιμίων Δώρων» δέν προσευχόμαστε γιά τόν Χριστό, πράγμα παράλογο, ἀλλά (μέ τήν κυρία πρόταση μαζί μέ τήν ἀκολουθοῦσα δευτερεύουσα τελική, πού ἀποτελοῦν ἓνα φραστικό σύνολο), γιά μᾶς τούς κοινωνοῦντες τῶν Τιμίων Δώρων, γιά νά μὴ εἶναι αὐτά ἀνενεργά, ἀλλά νά ἀγιάσουν ἐμᾶς.

Στό Ἀντίφωνο «Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς» ὁ πτωτικός προσδιορισμός *Ταῖς πρεσβείαις* εἶναι κατά τόν Κωνσταντῖνο Γανωτῆ⁵ δοτική τῆς αἰτίας=ἐξ αἰτίας τῶν πρεσβειῶν. Νομίζουμε ὅμως ὅτι ὀρθότερα εἶναι δοτική τοῦ μέσου: διά τῶν πρεσβειῶν, μέ τίς πρεσβεῖες. Ἡ πρεσβεία τῆς Θεοτόκου εἶναι τό αἴτιον ἢ τό μέσον, τό ὄργανον τῆς σωτηρίας μας;

Στό δεύτερο Ἀντίφωνο «Σῶσον ἡμᾶς Υἱέ Θεοῦ, ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν...» ὁ ἐνεργητικός⁶ ἢ ὀρθότερα μέσος τύπος *ἀναστάς* δέν εἶναι ταυτόσημος μέ τόν νεότερο παθητικό *ἀναστημένος*. Ὁ τύπος *Ἀναστάς* σημαίνει ὅτι ἐξουσία ἑαυτοῦ ἀνέστη ὁ Χριστός. Σημαίνεται διά τοῦ γραμματικοῦ τύπου *ἀναστάς* τό ὁμοούσιον, ὁμοδύναμον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα, πράγματα πού δέν σημαίνονται μέ τόν τύπο *Ἀναστημένος* = ὁ Χριστός ἀνέστη ἀπό ἄλλη δύναμη ἢ πρόσωπο ἔξω ἀπό αὐτόν τόν ἴδιο. Ἔτσι ἡ μετάφραση τοῦ μακαριστοῦ κυροῦ Διονυσίου «Σῶσε μας, Υἱέ Θεοῦ, ἀναστημένε ἀπό τούς νεκρούς, ὅλους ἐμᾶς πού ψάλλουμε σέ σένα ἀλληλούια» μειώνει δραστικά τήν ἐμβέλεια τῆς σημάνσεως τοῦ πρωτοτύπου.

Στό Σύμβολο τῆς Πίστεως «Φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο...». Οἱ μετοχές, ὅπως και οἱ λοιπές μετοχές τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως - *γεννηθέντα, ποιηθέντα* εἶναι ἐπιθετικές, ἀναφορικές μετοχές= ὁ ὁποῖος γεννήθηκε και δέν κατασκευάστηκε, δέν δημιουργήθηκε.

‘Ο ὄρος ὁμοούσιος εἶναι εἰλημμένος ἀπό τήν ἀρχαία ἑλληνική φιλοσοφία καί συγκεκριμένα ἀπό τόν Πλωτῖνο⁷. ‘Ο ὄρος ὁμοούσιος εἶναι ὁ κρίσιμος, ὁ ἐπίμαχος ὄρος πού ἤγειρε ἔριδες, συζητήσεις καί διχογνωμία μέ τούς Ἀρειανούς καί ὄχι ὁ ὄρος Θεός. Κατά τούς Ἀρειανούς ὁ Χριστός εἶναι ἕτερούσιος τῷ Πατρί, κτίσμα, τρεπτός, ἡργμένος. Κατά τόν Ἄρειο «οὐδέ Θεός ἀληθινός ἐστίν ὁ Λόγος, ἀλλά μετοχή καί αὐτός ἐθεοποιήθη... εἰ δέ καί λέγεται Θεός, ἀλλά οὐκ ἀληθινός ἐστίν, ἀλλά μετοχή καί χάριτι ὡσπερ καί οἱ ἄλλοι πάντες, οὕτω καί αὐτός λέγεται ὀνόματι μόνον Θεός... εἰ δέ καί Θεόν ἀληθινόν λέγουσι τόν Υἱόν, οὐ λυπεῖ ἡμᾶς· γενόμενος γάρ καί ἀληθινός ἐστίν»⁸. Ἐπομένως οἱ Ἀρειανοί δέν ἠρνοῦντο νά ὀνομάσουν τόν Χριστό Θεό ἀληθινό. Αὐτό πού ριζικά ἠρνοῦντο εἶναι τό ὁμοούσιος, τό ὅτι ὁ Λόγος εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα. ‘Ο ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς γράφει ἐπ’ αὐτοῦ: «Ἡ σύγχρονος εὐρωπαϊκή σχετικοκρατία ἀκολουθεῖ τόν ἀρειανισμόν... Δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἀπόλυτον οὔτε ὑπεράνω τοῦ κόσμου ἢ τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε εἰς τόν κόσμον ἢ τόν ἄνθρωπον. Ἀλλά καί ἀπό τόν νεότερον σχετικισμόν, ὅπως καί ἀπό τόν παλαιόν ἀρειανικόν τοιοῦτον σώζει μόνον ἡ πίστις εἰς τήν θεανθρώπιότητα τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, εἰς τό ὁμοούσιόν του μέ τόν Θεόν Πατέρα· σώζει δηλαδή ἡ θαυμαστή λέξις ὁμοούσιος»⁹. Ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νά ἀποδοθεῖ διαφορετικά στή νεοελληνική. Γι’ αὐτό καί ὁ μακαριστός καθηγητής Ἀνδρέας Θεοδώρου δέν τήν μεταφράζει καί τήν παραλείπει¹⁰.

Ἐπίσης στό «δι’ οὗ τά πάντα ἐγένοντο...» τό δι’ οὗ δέν σημαίνει τό ὄργανο ἢ τό μέσον τῆς δημιουργίας, ὅπως πρέσβευαν οἱ Ἀρειανοί, ἀλλά τό ὁμοῦ¹¹. Δηλαδή ὁ Χριστός εἶναι συνδημιουργός μέ τόν Πατέρα.

Τά ρήματα ποιῶ-πράττω δέν εἶναι ταυτόσημα. Γενικά σημαίνουν «κάνω». Τό ποιῶ σημαίνει φτιάχνω, κατασκευάζω, δημιουργῶ καί ἀντιστοιχεῖ στό ἀγγλικό *make*. Τό πράττω σημαίνει βασικά δρῶ καί εἶναι ἀντίστοιχο τοῦ *do* τῆς Ἀγγλικῆς.

Κατά τόν Ἀριστοτέλη οἱ ἐπιστήμες διαιροῦνται σέ τρεῖς ομάδες: τίς θεωρητικές, τίς πρακτικές καί τίς ποιητικές. «Πᾶσα διάνοια ἢ πρακτική ἢ ποιητική ἢ θεωρητική»¹². Μετάφραση Κ. Γεωργούλη:

«πᾶσα διανοητική ἐνέργεια εἶναι ἢ θεωρητική ἢ πρακτική ἢ ποιητική»¹³. Ποίησις σημαίνει τήν παραγωγή ἑνός ἐξωτερικοῦ ἀποτελέσματος. Πράξις σημαίνει τήν παραγωγή ἑνός ἐσωτερικοῦ ἀποτελέσματος, τήν συμπεριφορά¹⁴.

Στήν Εὐχή τοῦ Ἀντιφώνου Γ’ στή μικρά Εἴσοδο τό φραστικό σύνολο «Ποίησον σύν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἀγίων ἀγγέλων γενέσθαι...» ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος μεταφράζει «Κᾶμε καί τώρα, ἐνῶ θά γίνεται ἡ εἴσοδος μας στά ἅγια νά εἰσοδεύσουν καί ἅγιοι ἄγγελοι...» Ὅπως δείξαμε ἀπό τήν μόλις προηγηθεῖσα ἀνάλυση τῆς λέξεως ποιῶ, τό ρῆμα αὐτό ἔχει ἰδιαίτερα δυνατό, ἱστορικά, φιλοσοφικά καί θεολογικά, σημασιολογικό φορτίο· τό *κᾶνε* δέν μπορεῖ νά ἀντικαταστήσει ἱκανοποιητικά τό *ποιήσον*. Ἄλλωστε τό ποιῶ καί οἱ διάφοροι γραμματικοί τύποι του εἶναι καλῶς κατανοήσιμοι ἀπό τό σύγχρονο Ἑλληνα καί δέν ὑπάρχει σοβαρός λόγος ἀντικαταστάσεώς του ἀπό τό *κάνω*. Τοῦναντίον ὑπάρχουν σοβαροί, σοβαρότατοι λόγοι (ἱστορικοί, φιλοσοφικοί, θεολογικοί) διατηρήσεώς του.

Ὅμοιως στήν πρώτη εὐχή τῶν πιστῶν «Ποίησον ἡμᾶς ἀξιους γενέσθαι τοῦ προσφέρειν σοι δεήσεις...» ὁ Πρεβέζης μεταφράζει «Κάνε μας ἀξιους νά προσφέρουμε δεήσεις...» Ὅμοιως στήν εὐχή τοῦ καθαγιασμοῦ «Καί ποιήσον τόν μέν ἄρτον τοῦτον, τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου» μεταφράζει «Καί *κᾶνε* ἐτοῦτον τόν ἄρτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου».

Στήν εὐχή πρό τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου «Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλόνηρωπε Δέσποτα, τό τῆς θεογνωσίας ἀκήρατον φῶς καί τοῦ τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμούς, εἰς τήν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν. Ἐνθες ἡμῖν καί τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον...» Ἡ μετάφραση τοῦ Σεβ. κ. Μελετίου εἶναι: «Δῶσε, φιλόνηρωπε Κύριε, νά λάμψει στίς καρδιές μας τό ἀκτιστο φῶς σου πού βοηθᾷ τόν ἄνθρωπο νά σέ ἀναγνωρίζει καί νά σέ ὁμολογεῖ Θεό του καί ἀνοιξε τά μάτια τοῦ μυαλοῦ μας νά κατανοήσουμε τά λόγια τοῦ εὐαγγελίου σου. Βάλε μέσα μας καί τήν ἀγάπη τῶν ἀγίων ἐντολῶν σου...».

Στήν ἀνωτέρω μετάφραση ἄς προσέξουμε τά πρωτότυπα καί μεταφρασμένα φραστικά σύνολα:

ἀκήρατον φῶς = ἄκτιστο φῶς. Θεογνωσία = πού βοηθᾷ τόν ἄνθρωπο νά σέ ἀναγνωρίζει καί νά σέ ὁμολογεῖ Θεό του. Τούς τῆς διανοίας ὀφθαλμούς = τά μάτια τοῦ μυαλοῦ. Τόν φόβον τῶν ἐντολῶν = τήν ἀγάπη τῶν ἐντολῶν.

Ἡ μετάφραση τοῦ ἐπιθέτου ἀκήρατον μέ τό ἐπίθετο ἄκτιστο εἶναι βέβαια θεολογικά νόμιμη, ὅμως φτωχαίνει δραματικά τή Λειτουργική γλώσσα. Τό ἐπίθετο ἀκήρατος σημαίνει τόν ἀβλαβή, τόν ἀνώλεθρο, τόν σωστικό· συγγ. κηραίνω = βλάπτω, ἡ κήρ, γεν. κηρός = θάνατος. Ἐπίσης κατά δευτέρη ἐκδοχή τό ἐπίθετο ἀκήρατος προέρχεται ἀπό τό ρῆμα κεράννυμι. Ἀκήρατος = ἀμιγῆς, ἀμίαντος, ἀκέρατος, καθαρός, Κεράννυμι = ἀναμειγνύω, ἀνακατεύω. Συγγενικά εἶναι τά ἄκρατος, κράση, εὐκρασία.

Οἱ λέξεις πού σημαίνουν τό ἀνακάτωμα εἶναι:

(Ἄνα)μειγνύω πού σημαίνει τήν ἀνάμειξη δύο ὑγρῶν οὐσιῶν πού δέν ἀνακατεύονται μεταξύ τους, π.χ. λάδι καί νερό.

Φύρω πού σημαίνει τήν ἀνάμειξη ὑγροῦ καί στερεοῦ σώματος, π.χ. αἷμα καί χῶμα, ἐξ οὗ καί αἰμόφυρτος. Ἐξ οὗ καί φυρμός, σύμφυρση. Ὅταν λέγουμε ὅτι οἱ δύο φύσεις, ἡ θεία καί ἡ ἀνθρωπίνη, ἐνώθηκαν στή μία ὑπόσταση / πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ χωρίς φυρμό, χωρίς σύμφυρση, ἐννοοῦμε ὅτι οἱ δύο φύσεις ἐνώθηκαν χωρίς νά ἀνακατευθοῦν μεταξύ τους: ἡ θεία παρέμεινε ἀμιγῶς θεία καί ἡ ἀνθρωπίνη ἀμιγῶς ἀνθρωπίνη χωρίς ἀνακάτωμα μεταξύ τους. Ὅθεν ὁ ἱερός Δαμασκηνός ἀποφαίνεται ὅτι δέν εἶναι θεολογικά νόμιμο τό φραστικό σύνολο «σύνθετος φύση» ἐπί τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἐπρέσβευαν οἱ Μονοφυσῖτες καί, σημειωτέον, πρό εἰκοσαετίας καί πλέον εἶχε ὑποστηρίξει ὁ Σεβ. κ. Μελέτιος μέ ἄρθρο του στόν Ὁρθόδοξο Τύπο.

Κεράννυμι πού σημαίνει τήν ἀνάμειξη δύο ὑγρῶν οὐσιῶν πού ἀνακατεύονται, π.χ. τήν ἀνάμειξη νεροῦ καί οἴνου, ἐξ οὗ καί ἄκρατος οἶνος.

Εἶπαμε ὅτι ἡ μετάφραση τοῦ «ἀκήρατον φῶς» μέ «ἄκτιστο φῶς» εἶναι θεολογικά νόμιμη, ἀλλά φτωχαίνει δραματικά τή Λειτουργική γλώσσα, διότι τό ἄκτιστον φῶς κατά τό Πατερικόν λόγιον εἶναι «κυριώνυμον, ἀνώνυμον καί πολυώνυμον». Ἔτσι λοιπόν ἔχουμε φῶς ἀγέννητον, αἰδιον, ἀναλλοίωτον, ἄπειρον, ἀπρόσιτον, ἀθυπόστατον, ἄυλον, ἐνυπόστατον, ἐπουράνιον, θεοποιόν, θεου-

γκόν, νοερόν, νοητόν, οὐσιῶδες, ὑπερουράνιον, ὑποστατικόν, ἄδυτον, ἀνέσπερον, ἄχρονον, ἀτελεύτητον, ἀναρχον κ.λ. Δέν ὑπάρχει κανείς λόγος νά καταργήσουμε τήν πολυωνυμία τοῦ ἀκτίστου φωτός. Τοῦναντίον ὑπάρχουν πολλοί –καί αὐτόνοητοι– λόγοι νά τή διατηρήσουμε.

Ἐπίσης ἡ μετάφραση τοῦ φραστικοῦ συνόλου «τούς τῆς διανοίας ὀφθαλμούς» μέ «τά μάτια τοῦ μυαλοῦ» εἶναι ἐντελῶς ἀδόκιμη. Κατ' ἀρχήν στίς γνωστικές δυνάμεις τῆς ψυχῆς πού εἶναι ὁ νοῦς, ἡ διάνοια (ὁ λόγος, ἡ λογική), ἡ δόξα, ἡ φαντασία καί οἱ αἰσθήσεις¹⁵ ὑπάρχει σαφής διάκριση νοῦ καί διανοίας. Δέν μένουμε περισσότερο ἐπ' αὐτοῦ διότι θά ἐφεύγαμε πολύ ἀπό τό θέμα μας. Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νά καταφύγει στά βιβλίου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου κ. Ἱεροθέου Βλάχου γιά πλήρη ἐνημέρωση πάνω στό θέμα αὐτό¹⁶. Πολλές φορές ὅμως στήν Πατερική Γραμματεία χρησιμοποιοῦνται οἱ δύο αὐτοί ὄροι νοῦς καί διάνοια ἀδιακρίτως ἢ καί ἐναλλάξ. Ὁ νοῦς λοιπόν εἶναι τό ὀπτικόν τῆς ψυχῆς, ὁ νοερός ὀφθαλμός τῆς ψυχῆς¹⁷. Ἐδῶ χρησιμοποιεῖται ἡ λέξη διάνοια ἀντί τοῦ νοῦ. Ἔτσι λοιπόν εἶναι πλήρης νοήματος τό φραστικό σύνολο «οἱ ὀφθαλμοί τῆς διανοίας», χωρίς κανένα ὅμως νόημα τό φραστικό σύνολο «τά μάτια τοῦ μυαλοῦ». Ἐκτός αὐτοῦ γιατί χρειάζεται μετάφραση τό φραστικό σύνολο «οἱ ὀφθαλμοί τῆς διανοίας»; Εἶναι ἀκατανόητο στόν μέση μορφώσεως πιστό; Βέβαια γιά νά γίνει πλήρως κατανοητό τό ἐν λόγω φραστικό σύνολο χρειάζεται ἐρμηνεῖα καί ἐννοιολογική ἀνάλυση καί ὄχι βεβαίως ψιλή μεταγλώττιση. Τό φραστικό σύνολο «τά μάτια τοῦ μυαλοῦ» δέν λέει ἀπολύτως τίποτε!

Ἡ μετάφραση τῆς λέξεως «θεογνωσία» μέ τό φραστικό σύνολο «πού βοηθᾷ τόν ἄνθρωπο νά σέ ἀναγνωρίζει καί νά σέ ὁμολογεῖ Θεό του» καί ἀδόκιμη καί πρό πάντων ἐντελῶς περιττή. Ἡ λέξη θεογνωσία εἶναι καλῶς κατανοήσιμη ἀπό τόν μέση μορφώσεως πιστό.

Τέλος στή μετάφραση τοῦ φραστικοῦ συνόλου «τόν φόβον τῶν ἐντολῶν» μέ «τήν ἀγάπη τῶν ἐντολῶν» γιατί νά ἀλλάξουμε τήν λέξη «φόβον» μέ τή λέξη «ἀγάπη»; Μήπως γιατί ἡ λέξη «φόβος» ἦχει ἄσχημα στά αὐτιά τοῦ συγχρόνου μετανεωτεροῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἡ λέξη «ἀγάπη» ἦχει καλύ-

τερα; Ἔτσι ὁμως ἀλλοιώνουμε βάνουσα τό πρωτογενές νόημα τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

Στήν εὐχή τοῦ Τρισαγίου «... ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγών τά σύμπαντα...» ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος μεταφράζει ὡς «...Σὺ πού ἐδημιούργησες ἀπὸ τό μηδέν τά σύμπαντα...». Ἐπίσης στήν εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς «...Σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τό εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες...» ὁ μακαριστός κυρός Διονύσιος μεταφράζει ὡς «...Σὺ ἀπὸ τό μηδέν μᾶς ἔδωσες τὴν ὑπαρξή...». Ἡ ἀπόδοση τῆς φράσεως «ἐκ τοῦ μὴ ὄντος» μέ τὴ φράση «ἀπὸ τό μηδέν» εἶναι ἀδόκιμη καὶ θεολογικά μὴ νόμιμη. Ἰσχυρίζομεθα τοῦτο διότι ἡ χριστιανικὴ δημιουργία δέν εἶναι δημιουργία ex nihilo (=ἐκ τοῦ μηδενός), cum nihilo (=μετὰ τοῦ μηδενός), in nihilo (=ἐν τῷ μηδενί), ἀλλὰ δημιουργία ἐκ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ Θεῷ καὶ πρὸς τὸν Θεόν. Χαρακτηριστικά ὁ Σταῦρος Γιαγκάζογλου γράφει: «Τό “μηδέν”, ἀκόμη καὶ ὅταν νοεῖται ὡς ἀπόλυτο, φαντάζει ὡς νὰ συνυπάρχει καὶ νὰ προϋποτίθεται δίπλα στὸν ἀπόλυτο Θεό. Ἡ δημιουργία ἐκ τοῦ μὴ ὄντος καὶ ὄχι ἀπλῶς ex nihilo γιὰ τὴν πατερικὴ θεολογία ἐπισημαίνει πὼς ὅ,τι προϋπάρχει τῆς κτίσεως εἶναι ἀποκλειστικά ἢ ἴδια ἢ ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ. Τό μηδέν, ἔστω καὶ στήν ἀπόλυτη διάστασή του, δέν ἀποτελεῖ πρωτολογικὴ ἔννοια γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ»¹⁸. Ὡσαύτως ὁ ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς γράφει ἐπ’ αὐτοῦ: «Ἐρωτ. Τί ἦν ἐν τῷ κόσμῳ πρὸ τοῦ τόν κόσμον γενέσθαι; Ἀπόκρ. Θεός, ὁ τόν κόσμον ποιήσας. Ἐρωτ. Μήπω ὄντος τοῦ κόσμου πῶς ἦν ἐν τῷ κόσμῳ; Ἀπόκρ. Ὅτι, καὶ προτοῦ γενέσθαι, ἐν τῷ Θεῷ πάντως ὡς γεγονώς ἦν ὁ κόσμος· καθὸ καὶ οἱ μήπω παραχθέντες ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς ἤδη γεγενημένοι εἰσὶ παρὰ τῷ Θεῷ. Συνέστηκε γὰρ ἐν αὐτῷ τά πάντα καὶ τά μήπω κτισθέντα, εἰ καὶ μὴ καταλαμβάνονται παρ’ ἡμῶν»¹⁹.

Ὁ μακαριστός κυρός Διονύσιος τὴν ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἀναπεμπομένη πρὸς τό ἐκκλησίασμα ἐκφώνηση « Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν » μεταφράζει ὡς « Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα, καὶ ἡ ἐνότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἅς εἶναι μέ ὅλους σας ». Ἡ ἀπόδοση τοῦ « ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου

Πνεύματος » μέ τό « ἡ ἐνότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος » εἶναι ἐντελῶς λανθασμένη. Στό ἐννοιολογικό αὐτό πλαίσιο (context) ἡ « κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος » σημαίνει τὴν « μέθεξιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ». Ἐπίσης ἡ λέξις κοινωνία εἶναι ἔντονα θεολογικά φορτισμένη στήν Κ. Διαθήκη καὶ Θ. Λειτουργία, ὥστε νὰ ἀκρῶνεται κάθε λόγος ἀντικαταστάσεώς της μέ ἄλλη λέξις... *Εἶη*: εὐκτική τοῦ ρήμ. εἰμί. *Εἶη*=εἶθε νὰ εἶναι, ἅς εἶναι. Ὁμοίως καὶ στήν ἐκφώνηση τῆς Συναπτῆς μετὰ τὴν καθαγίαση τῶν Τιμίων Δώρων « Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν (=τὴν μέθεξιν) τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... ». Κοινωνία= (ἐδῶ) μέθεξις²⁰.

Ἐπίσης μερικὲς λειτουργικὲς λέξεις εἶναι τόσο δυνατές, ἔχουν τόσο ἐννοιολογικό βάρος ὥστε ἡ μετάφρασή τους τίς ἀπομειώνει δραστικά. Τοῦτο μπορεῖ νὰ διαπιστωθεῖ στὰ κάτωθι δείγματα. Τὴν εὐχή τοῦ Ἀντιφώνου Α « Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὗ τό κράτος ἀνείκαστον καὶ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, οὗ τό ἔλεος ἀμέτρητον καὶ ἡ φιλανθρωπία ἀφατος· αὐτός, Δέσποτα, κατὰ τὴν εὐσπλαγχία σου, ἐπιβλεψὼν ἐφ’ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τόν ἅγιον οἶκον τοῦτον καὶ ποιήσον μεθ’ ἡμῶν καὶ τῶν συνευχομένων ἡμῖν πλοῦσια τά ἐλέη σου καὶ τοὺς οἰκτιρομῶς σου », ὁ μακαριστός κ. Διονύσιος μεταφράζει ὡς « Κύριε, Θεέ μας, πού τὴ δύναμή σου δέν ὑπάρχει τρόπος νὰ φαντασθοῦμε καὶ τὴ δόξα σου δέν μποροῦμε νὰ καταλάβουμε· πού ἡ ἀγάπη σου εἶναι ἀμέτρητη καὶ ἡ φιλανθρωπία σου ἀνέκφραστη· ἐσὺ Δέσποτα, ρίξε τό βλέμμα σου ἐπάνω μας καὶ σέ τοῦτον ἐδῶ τον ἅγιο ναό, καὶ δεῖξε σέ μᾶς καὶ σ’ αὐτούς πού προσεύχονται μαζί μας πλοῦσια τὴν ἀγάπη σου καὶ τὴ συμπόνια σου ». Τό κράτος ἀνείκαστον ἀποδίδεται ὡς δύναμη πού δέν ὑπάρχει τρόπος νὰ φαντασθοῦμε· δύναμη ἀπέραντη. Ὅμως καλὸ εἶναι νὰ μείνει ὡς ἔχει. Ἄλλωστε συγγενεὺς ἐτυμολογικά μέ τὴ λέξις εἰκάζω=ἀπεικονίζω, συγκρίνω, συμπεραίνω, ὑπολογίζω, ὑποθέτω καὶ κυρίως μέ τὴ λέξις εἰκόν (εἰκόνα) πού ἔχει τεράστιο φιλοσοφικό καὶ θεολογικό φορτίο. Ἐπίσης τό ἔλεος ἀμέτρητον ἀποδίδεται ὡς ἀγάπη ἀμέτρητη. Ὡσαύτως ἡ λέξις ἔλεος ἔχει τεράστιο βάρος στήν Ὁρθόδοξη πνευματικότητα καὶ πρέπει νὰ μείνει ὡς ἔχει. Γιὰ τὴ λέξις ποιήσον πού ἀποδίδεται ὡς δεῖξε ἔχουμε ἤδη μιλήσει. Ὡσαύτως καὶ ἡ λέξις συμπόνια δέν νομίζουμε ὅτι μπορεῖ νὰ ἀποδώσει

ἐπαρκῶς τῆ λέξει *οἰκτιρμοί*. Ἡ λέξι οἶκτος εἶναι Ὀμηρικῆ (Ὀδ. Β 81 «οἶκτος δ' ἔλε (=κυρίευσε) λαόν πάντα» καί Ὀδ. Ω 438 «οἶκτός τις ἴσχει κατακτείνειν (=κάποιος οἶκτος τόν ἐμποδίζει ἀπό τόνά σκοτώσει)». Ἡ λέξι αὐτή μέ τά παράγωγά της ἐνοφθαλμίσθηκε στόν Χριστιανισμό καί δέν ὑπάρχει κανεῖς λόγος νά τήν ἀποσκορακίσουμε, ἀφοῦ ἄλλωστε εἶναι καλῶς κατανοήσιμη ἀπό τό σύγχρονο πιστό.

Ἐπίσης στήν εὐχή τῆς Εὐχαριστίας τό λεκτικό σύνολο «Σύ γάρ εἶ (=εἶσαι) Θεός ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος, ἀεί ὦν, ὡσαύτως ὦν...» ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος μεταφράζει ὡς «...Ἀφοῦ ἐσύ εἶσαι Θεός πάνω καί πέρα ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ κάποιος νά ἐκφράσει μέ λόγια (=ἀνέκφραστος), νά συλλάβει μέ τή σκέψη (=ἀπερινόητος), νά δεῖ μέ τά μάτια (=ἀόρατος) ἢ νά καταλάβει μέ τή δύναμη τῆς λογικῆς (=ἀκατάληπτος). Ὑπῆρχες πάντα. Καί θά ὑπάρχεις πάντοτε (=ἀεί ὦν). Καί θά εἶσαι μονίμως ὁ ἴδιος» (=ὡσαύτως ὦν)». Οἱ λειτουργικές λέξεις ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος καί τά φραστικά σύνολα ἀεί ὦν καί ὡσαύτως ὦν καίτοι ἀποδίδονται ὀρθά, ὅμως χάνονται τελείως μέ ἀποτέλεσμα νά ἀπομειώνεται καί νά φτωχαίνει ἡ Λειτουργική γλώσσα. Ἐπίσης χάνονται ὀρισμένα καλλολογικά στοιχεῖα. Οἱ λέξεις ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος ἀρχίζουν - μέ τό (στερητικό) ἀ - καί τελειώνουν - μέ τό τος - μέ τόν ἴδιο τρόπο. Ἐπίσης ἔχουμε περίπου ἰσοσυλλαβία. Χάνεται τό ἰσοδομικόν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ὅπως ἔλεγε ὁ π. Πορφύριος. Ὡσαύτως δέχεται ἰσχυρό πλήγμα ἡ μουσικότητα καί ἐν γένει ἡ αἰσθητική τῆς πρωτότυπης γλώσσας.

Τό ἴδιο παρατηροῦμε καί στήν εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς, ὅπου τό λεκτικό σύνολο «...λαβών ἄρτον ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ καί ἀχράντοις, καί ἀμώμητοις χερσί...» ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος μεταφράζει ὡς «...πῆρε ψωμί στά ἅγια καί ἀμόλυντα καί ἀναμάρτητα χέρια του...». Δηλαδή τόν ἄρτον ἀποδίδει ὡς *ψωμί*, τό ἐπίθετο *ἄχραντα* ὡς *ἀμόλυντα* καί τό ἐπίθετο *ἀμώμητα* ὡς *ἀναμάρτητα*. Ὅμως ἡ λέξι ἄρτος οὐδόλως εἶναι ἀκατανόητη στόν σύγχρονο Ἑλληνα καί ἐπιπλέον προσιδιάζει περισσότερο στή λειτουργική γλώσσα, ἄν θέλετε καί ἐκ συνηθείας αἰώνων. Ἄλλωστε ἔχουμε καί

ἐν χρήσει τῆ λέξει ἀρτοκλασία. Εὐρέως ἀπαντοῦν καί οἱ λέξεις ἀρτοποιεῖον, ἀρτοποιός, ἀρτοσκευάσματα κ.λπ. Λέγουμε ὅτι προσιδιάζει περισσότερο στή Θ. Λειτουργία ὄχι γιατί εἶναι λογιότερη, ἀλλά ἐπειδή εἶναι καθιερωμένη ἐπί αἰῶνες. Ἄλλωστε καί ἡ λέξι ψωμί εἶναι ἀρχαιοτάτη καί οὐδόλως ὑπολείπεται τῆς λέξεως ἄρτος σέ ἀρχαιότητα. Ἡ λέξι ὁ *ψωμός*, τοῦ ψωμοῦ σημαίνει τεμάχιον, κομμάτι ἄρτου καί συνεκδοχικά τροφῆς, μπουκιά. Ἀπαντᾷ ἤδη στόν Ὀμηρο: Ὀδύσεια Ι στιχ. 373-374 «φάρρυγγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος ψωμοί δ' ἀνδρομέοι» Μετάφραση (Ζήσιμου Σιδέρη): «Κι ἔβγαινε ἀπό τά λαρύγγια μπουκιές ἀνθρώπων καί κρασί». Ἐπίσης ὁ Ἀριστοτέλης χρησιμοποιεῖ τῆ λέξι στήν Ρητορική 1047a «ἡ Περικλέους εἰς Σαμίους, εἰοκέναι αὐτούς τοῖς παιδίους ἅ τόν ψωμόν δέχεται μέν, κλαίοντα δέ». Τό ψωμίον ὑποκοροστικό τοῦ ψωμοῦ. Ἡ λέξι ἄχραντος προέρχεται ἀπό τό ἀ στερ. + χραινῶ = ρυπαίνω, ὅπως ἔχουμε ἤδη πει, καί ἡ λέξι ἀμώμητος προέρχεται ἀπό τό ἀ στερ. + μῶμος = μομφή, ψόγος, ψεγάδι, σκῶμμα. Ἐξ οὗ καί ἡ ἐκκλησιαστικωτάτη λέξι πανάμωμος καί παναμώμητος.

Ὡσαύτως στήν εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς τό φραστικό σύνολο «...Ὡστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς...» ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος μεταφράζει ὡς «Ὡστε ἐκεῖνοι πού θά τά μεταλάβουν νά ἀποκτήσουν γαλήνη καί ἐγρήγορη ψυχῆς...». Ἐτσι ὅμως χάνεται ἡ λέξι νῆψις μέ τό ἰσχυρό, ἀναντικατάστατο ἀσκητικό καί πνευματικό φορτίο της. *Νῆψις ψυχῆς* σημαίνει τήν νηφαλιότητα, τήν σωφροσύνη, τήν ἐγρήγορη ψυχῆς. *Νήφω* σημαίνει εἶμαι νηφάλιος, ἀπέχω τοῦ οἴνου, εἶμαι σώφρων. Ἐξ οὗ καί *νηπτικός*, *νηπτικοί Πατέρες*, *νηπτική γραμματεία*, *νηπτική θεολογία*, *νηφάλιος μέθη* κ.λπ.

Ὅμοιως στήν εὐχή γιά τήν προετοιμασία τῆς Θ. Μεταλήψεως τό λεκτικό σύνολο «Σοί παρακαταθέμεθα τήν ζωήν ἡμῶν ἅπασαν καί τήν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλόανθρωπε...» ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος μεταφράζει ὡς «Στά χέρια σου φιλόανθρωπε Κύριε ἀφίνουμε ὅλη μας τή ζωή καί τήν ἐλπίδα...». Ἐτσι ὅμως χάνεται ἡ λέξι *παρακαταθέμεθα*, ἡ ὁποία ἔχει ἐπίσης ἰσχυρό θεολογικό φορτίο. Ἄλλωστε καί ἡ λέξι *ἀφίνουμε* ἀδυνατεῖ νά ἐκφράσει τό σημασιολογικό εὖρος καί βάθος τῆς λέξεως *πα-*

ρακατατιθέμεθα. Παρακατατιθέμεθα τοῦ ρήμ. παρακατατίθεμαι σημαίνει καταθέτω κάτι δικό μου στά χέρια κάποιου πρὸς φύλαξη καὶ ἀξιοποίησι, ἐμπιστεύομαι. Ἐξ οὗ καὶ παρακαταθήκη.

Ὅμοίως στήν αὐτή εὐχή τό φραστικό σύνολο «Καί καταξίωσον ἡμᾶς Δέσποτα μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως...» ὁ μακαριστός κυρός Διονύσιος μεταφράζει ὡς «Καί καταξίωσέ μας, Δέσποτα, μέ θάρρος ἀκατάκριτο...» Καί ἐδῶ ἔχουμε ἀπώλεια τῆς δυνατῆς λέξεως παρρησία, ἡ ὁποία μάλιστα ἦταν ἰσχυρῶς φορτισμένη καί στήν κλασσική ἀρχαιότητα. Παρρησία εἶναι ἡ περί τό λαλεῖν ἐλευθερία, τό ἐκφράζειν ἐλευθέρως τό τί φρονεῖ τις, ἐλευθεροστομία, ἦν οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν ἴδιον δικαίωμα. Εὐριπίδου, Ἴππόλυτος στιχ. 422 «Ἄλλ' ἐλεύθεροι παρρησία θάλλοντες οἰκείην πόλιν κλεινῶν Ἀθηνῶν» Μετάφραση (Ἔφης Φερεντίνου): «Μά στίς Ἀθήνας τή δοξασμένη πόλη, λέφτερα καί δίχως φραγμό στα λόγια τους κανένα, ἄς κατοικοῦνε». Πλάτωνος Πολιτεία 557 ε: «οὐκοῦν πρῶτον μέν δὴ ἐλεύθεροι, καί ἐλευθερίας ἡ πόλις μεστή καί παρρησίας γίνεταί, καί ἐξουσία ἐν αὐτῇ ποιεῖν ὅ,τι τις βούλεται;». Μετάφραση (Κ. Γεωργούλη): «Τό πρώτιστο γεγονός δέν εἶναι ὅτι ζοῦν ἐλεύθεροι, καί δέν βασιλεύει μέσα στήν πόλη ἡ πολιτική ἐλευθερία, ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου καί τό δικαίωμα νά κάνη ὁ καθένας μέσα σ' αὐτή ὅ,τι θέλει;»²¹. Μάλιστα ὁ Ἰωάννης Γρυπάρης τήν ἀφίνει ἀμετάφραστη: «Λοιπόν, πρῶτα ὅλοι τους εἶναι ἐλεύθεροι, καί ἐπικρατεῖ στήν πολιτεία πλήρης ἐλευθερία καί παρρησία καί ἐξουσία νά κάνη ὁ καθένας ὅ,τι θέλει»²². Ἡ λέξη αὐτή ἔρχεται ἀπό τά βᾶθη τῶν αἰώνων, εἶχε ἰσχυρή πολιτική φόρτιση στήν κλασσική ἀρχαιότητα καί μεταπλασμένο τό ἰσχυρό πολιτικό φορτίο τῆς σέ θεολογικό εἰσηλθε στή χριστιανική γραμματεία.

Στήν εὐχή μετὰ τήν καθαγίαση τῶν Τιμίων Δώρων τό λεκτικό σύνολο «Μνήσθητι, Κύριε, τῆς πόλεως... Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὀδοιπορούντων... Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορούντων...» ὁ μακαριστός κ. Διονύσιος μεταφράζει ὡς «Θυμήσου, Κύριε, τήν πόλη... Θυμήσου, Κύριε, ἐκείνους πού ταξιδεύουν στή θάλασσα καί στή στεριά... Θυμήσου, Κύριε...». Μεταφράζει δηλαδή τό μνήσθητι μέ τό θυμήσου. Ὅμως ἡ λέξη θυμήσου ἀπέχει παρασάγγας ἀπό τήν πνευματική, ἀκόμη καί συ-

γκινησιακή, φόρτιση τοῦ μνήσθητι. Νομίζουμε ὅτι πολύ ὀρθῶς ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος τό ἀφήνει ὡς ἔχει στήν δική του μετάφραση.

Τήν εὐχή «Μελίζεται καί διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καί μή διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καί μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλά τούς μετέχοντας ἀγιάζων» ὁ μακαριστός κ. Διονύσιος μεταφράζει ὡς «Τεμαχίζεται καί διαμοιράζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνος πού τεμαχίζεται καί δέν διαιρεῖται, πού πάντα τρώγεται καί δέν σώνεται, ἀλλά ἀγιάζει ἐκείνους πού τόν κοινωνοῦν». Ἡ λέξη τεμαχίζεται ἀντί τῆς λέξεως μελίζεται δημιουργεῖ ἐρμηνευτικό πρόβλημα καθότι εἶναι ἀδιαίρετος καί ὁλόκληρος ὁ Χριστός σέ κάθε μερίδα τοῦ μεταλαμβανομένου Εὐχαριστιακοῦ Ἄρτου. Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, ὅταν προσερχόμεθα ἀξίως, ἐν αἰσθήσει καί ἐν Πνεύματι μεταλαμβάνουμε ἕκαστον μέλος τοῦ Κυριακοῦ σώματος. Μεταλαμβάνουμε τήν κεφαλή, τά ὄτα, τούς ὀφθαλμούς, τό στήθος, τās χεῖρας, τήν κοιλία, τῶν ἐντοσθίων, τῶν κάτω τοῦ Λόγου μερῶν, τῶν μηρῶν, τά γόνατα, τās κνήμας, τούς πόδας, τούς βοστρύχους, τήν ρῖνα, τά χεῖλη, τόν τράχηλον, τούς ὠμους, τούς δακτύλους τοῦ Χριστοῦ, μεταλαμβάνουμε ὁλόκληρο τόν Χριστό σέ κάθε μερίδα τοῦ Κυριακοῦ Σώματος²³.

Στήν ἐκφώνηση τῆς Ἀναφορᾶς «Τά σά ἐκ τῶν σῶν σοί προσφέρωμεν κατά πάντα καί διά πάντα» τόν ἐμπρόθετο προσδιορισμό «κατά πάντα» ὁ μέν Σεβασμιώτατος κ. Μελέτιος ἀποδίδει ὡς «συμφώνως μέ ὅλα ὅσα ὠρίσεις», ὁ δέ μακαριστός κ. Διονύσιος ὡς «σέ κάθε καιρό». Ἐπίσης τόν ἐμπρόθετο προσδιορισμό «διά πάντα» ὁ Σεβ. κ. Μελέτιος ἀποδίδει ὡς «καί γιά ὅλα ὅσα ἔκαμες» ἐνῶ ὁ μακαριστός κ. Διονύσιος ὡς «γιά ὅλες τίς εὐεργεσίες». Τό «κατά πάντα» ἐρμηνεύεται ὡς «Συμφώνως πρὸς τά ὑπό Σοῦ διατεταγμένα, συμφώνως πρὸς τās διατάξεις τās Ἀποστολικᾶς». Ἐπίσης ὁ μακαριστός Π. Τρεμπέλας ἐρμηνεύει ὡς κατά πάντα τόπον καί χρόνον, ἐν παντί τόπω καί χρόνῳ (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τήν συγκεκριμένη-περιορισμένη τοπικά καί χρονικά θυσία τῆς Π. Διαθήκης). Τό «διά πάντα» ἐρμηνεύεται ὡς «δι' ὅσα ἔχεις πράξει ὑπέρ ἡμῶν»²⁴. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι στίς ἀνωτέρω μεταφράσεις ὑπάρχει δραστική

συρρίκνωση τῶν σημαιομένων ἐννοιῶν, ιδιαίτε-
ρη σ' αὐτὴ τοῦ μακαριστοῦ κ. Διονυσίου.

Κατὰ τὸν Σεβασμιώτατο π. Ἰωάννη Ζηζιούλα ἡ Κυριακὴ προσευχὴ ἔχει ιδιαίτερο ἐσχατολογικὸ χαρακτήρα, ὁ ὁποῖος ἐκφαίνεται στό «*Ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου*», «*Γεννηθήτω τό θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπί τῆς γῆς*» καί κυρίως στό «*Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον*»²⁵.

Στήν Κυριακὴ Προσευχὴ «*Ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου*» τό *ἁγιασθήτω*=*δοξασθήτω* κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο²⁶. Ἄς δοξάζεται καί ἄς λατρεύεται παντοῦ στόν κόσμον, ἄς κηρύσσεται καί ἄς ὁμολογεῖται ὡς ἅγιον τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ²⁷. Κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομος «*καταξίωσον... οὕτως ἡμᾶς βιοῦν ὡς δι' ἡμῶν ἅπαντάς σε δοξάζειν*»²⁸.

Τό «*Γεννηθήτω τό θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπί τῆς γῆς*» ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύει «*οὕτω καί ἡμᾶς καταξίωσον μή ἐξ ἡμισεῖας τό θέλημά σου ποιεῖν, ἀλλά πάντα καθάπερ θέλεις πληροῦν... καί πάλιν τήν ὑπέρ τῆς οἰκουμένης πρόνοιαν ἕκαστον ἡμῶν τῶν προσευχομένων ἀναδέχεσθαι ἐπέταξεν. Οὐδέ γάρ εἶπε, γεννηθήτω τό θέλημά σου ἐν ἐμοί, ἢ ἐν ἡμῖν· ἀλλά, πανταχοῦ τῆς γῆς, ὥστε λυθῆναι τήν πλάνην καί φυτευθῆναι τήν ἀλήθειαν καί ἐκβληθῆναι κακίαν ἕπασαν καί ἐπανελθεῖν ἀρετήν, καί μηδέν τοιαύτην διαφέρειν λοιπόν τόν οὐρανόν τῆς γῆς. Εἰ γάρ τοῦτο γένοιτο, φησίν, οὐδέν διοίσει (=καθόλου δέν θά διαφέρουν) τά κάτω τῶν ἄνω, εἰ καί τῆ φύσει διέστηκεν, ἀγγέλοις ἐτέροις τῆς γῆς ἡμῖν ἐπιδεικνυμένοις*»²⁹.

Ὁ ἐσχατολογικός χαρακτήρας τῆς Κυριακῆς προσευχῆς κατὰ τὸν Σεβ. π. Ἰωάννη Ζηζιούλα ἐκφαίνεται στό «*Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον*». *Ἐπιούσιον*: προέρχεται εἴτε ἀπό τό *ἐπεῖναι* ἢ *ἐπουσία* τοῦ *ἐπί+εἰμί*, ὁπότε σημαίνει τόν ἄρτο πού εἶναι ἀπαραίτητος γιά τήν ὑπαρξή μας, τόν συστατικόν τῆς ὑπάρξεώς μας εἴτε ἀπό τό *ἐπιέναι* τοῦ *ἐπί+εἶμι* (=ἔρχομαι), ὁπότε σημαίνει τόν ἄρτον τόν ἐρχόμενον, τόν ἄρτον τῆς ἐρχομένης ἡμέρας, τόν ἄρτον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος³⁰.

Στήν εὐχὴ τῆς εὐχαριστίας γιά τή θεία κοινωνία τό λεκτικὸ σύνολο «*Ὁρθοτόμησον ἡμῶν τήν ὁδόν...*» ὁ Σεβ. κ. Μελέτιος ἀποδίδει ὡς «*Δῶσε νά εἶναι χωρίς ἐμπόδια ἡ πνευματικὴ μας πορεία...*» Ἡ ἀπόδοση αὐτὴ περιστέλλει δραματικά τό περι-

χόμενο τῆς δυνατῆς λέξεως «*ὀρθοτόμησον*». Ὁρθοτομῶ σημαίνει τέμνω κατ' εὐθείαν γραμμὴν, μεταφορικά ὀρθοτομῶ τόν λόγον σημαίνει διδάσκω αὐτόν ὀρθῶς. Νομίζουμε ὅτι περισσότερο ὀρθά ἀποδίδει ὁ μακαριστός κ. Διονύσιος «*Κάμε ἴσιο καί σωστό τό δρόμο μας*». Καί σ' αὐτὴν ὁμως τήν ἀπόδοση χάνεται τό ἰσχυρὸ ρῆμα ὀρθοτομῶ. Σημειωτέον ὅτι τό ὀρθοτόμησον εἶναι προστακτικὴ ἀορίστου τοῦ ὀρθοτομῶ.

Περαιίνοντας τήν περιδιάβασή μας στή θεία Λειτουργία θά ἀναφερθοῦμε στήν σημασιολογικὴ μετεξέλιξη τεσσάρων λέξεων: τῆς ἐκκλησίας, τῆς λειτουργίας, τοῦ νάματος καί τοῦ ναοῦ.

Ἡ λέξη ἐκκλησία, προερχομένη ἀπό τό ρῆμα ἐκαλλῶ = προσκαλῶ, καλῶ σέ συγκέντρωση, εἶναι ἀρχαιοτάτη καί στήν ἀρχαιότητα σήμαινε τή συνέλευση τοῦ λαοῦ γιά λήψη ἀποφάσεων. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Δήμου ἦταν τό κυρίαρχο θεσμικὸ ὄργανο τῆς ἀρχαίας δημοκρατίας. Στόν Χριστιανισμό μετεξελίχθηκε σέ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ λέξη λειτουργία προέρχεται ἀπό τίς λέξεις λειτός=λεῶς=λαός+ἔργον καί σημαίνει ἀκριβῶς τό ἔργον τοῦ λαοῦ. Στήν ἀρχαιότητα σήμαινε τήν διαδικασίαν μέ τήν ὁποία κατασκευάζεται κάτι. Στήν Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία σήμαινε τήν προσφορά χρημάτων ἐκ μέρους τῶν πλουσίων Ἀθηναίων, γιά νά πραγματοποιηθεῖ μιά δημόσια τελετὴ ἢ ἕνα δημόσιο ἔργο. Π.χ. ἡ τριηραρχία ἦταν μιά θεμελιώδης λειτουργία τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας κατὰ τήν ὁποία ἕνας πλούσιος Ἀθηναῖος ἀνελάμβανε τά ἔξοδα γιά τήν κατασκευὴ καί τόν ἐξοπλισμό μιᾶς τριήρους, ἑνὸς πολεμικοῦ πλοίου³¹. Χορηγία ἦταν ἡ λειτουργία κατὰ τήν ὁποία ἕνας πλούσιος Ἀθηναῖος ἀνελάμβανε τά ἔξοδα γιά θεατρικὴ παράσταση. Στόν χριστιανισμό φυσικὰ σημαίνει τὴ Λατρευτικὴ πράξις τῆς Ἐκκλησίας καί κυρίως τήν τελετὴ τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας. Ἐξ οὗ καί λειτουργία=πρόσφορο.

Ἡ λέξη νᾶμα παράγεται ἀπό τό ἀρχαιοελληνικὸ ρῆμα νάω πού σημαίνει ρέω. Νᾶμα σημαίνει τό νερό πού βγαίνει ἀπό μιά πηγὴ καί ρεεῖ. Συνεκδοχικὰ ἡ λέξη νᾶμα σημαίνει τήν πηγὴ τοῦ νεροῦ, τήν βρῦση, τήν κρήνη. Ἡ λέξη νᾶμα πολλές φορές χρησιμοποιεῖται μεταφορικά, ὁπότε σημαίνει τήν

ἀναζωογονητική δύναμη. Ὅποτε μιλοῦμε γιὰ νάματα σοφίας, νάματα ζωῆς, νάματα παιδείας καί θεογνωσίας, νάματα λόγων³². Ὁ Πλάτων στόν Τιμαίο 75 ε λέγει: «Τό δέ λόγων νάμα ἔξω ρέον καί ὑπηρετοῦν φρονήσει κάλλιστον καί ἄριστον πάντων ναμάτων». Μετάφραση (Χρ. Τσολάκη): «Τό νερό τῶν λόγων πού τρέχει/ρέει πρός τά ἔξω καί ὑπηρετεῖ τή φρόνηση εἶναι τό κάλλιστο καί ἄριστο ἀπό ὅλα τά νάματα, ἀπό ὅλα τά τρεχούμενα νερά»³³. Στό τροπάριο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἔχουμε: «Τούς τήν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας».

Μέ τό ρῆμα νάω=ρέω, ὅπως εἶπαμε μόλις ἀνωτέρω, σχετίζεται ἐτυμολογικά καί τό ρῆμα ναίω πού σημαίνει κατοικῶ, διαμένω. Ἀπό τό ναίω παράγεται ἡ λέξη ναός= τό μέρος, στό ὁποῖο κατοικεῖ (ναίει) ὁ Θεός. Συγγενής ἐτυμολογικά καί ἡ λέξη νέω=πλέω ἀπό τήν ὁποία ἡ ναῦς, τῆς νηός=πλοῖο. Ἐπίσης κατά τόν Χρ. Τσολάκη ἡ λέξη νερό συνδέεται μέ τό ρῆμα νάω καί ναίω. Τό νερό ἐτυμολογικά πρέπει νά συσχετισθεῖ μέ τό ναρός=αὐτός πού ρέει, ὁ ρευστός. Ἀπό τό οὐδέτερο ναρόν προέρχεται τό νερό³⁴.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Ἡ συντακτική δομή τῆς ἀρχαιομορφῆς γλώσσας τῆς Θ. Λειτουργίας δίδει τή δυνατότητα πολλαπλῶν ἐννοιολογικῶν ἀποχρώσεων, τίς ὁποῖες θά ἀποσβέσει ἀναγκαστικά ἡ οἰαδήποτε νεοελληνική μεταγλώττισή της. Ἔχει γραφεῖ ὅτι «τά σύμβολα καί οἱ εἰκόνες τῆς Θ. Λειτουργίας... συχνά δέ ἀποκαλύπτουν καί εἰκονίζουν ὄχι μόνο μία ἀλλά καί περισσότερες ἀλήθειες τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ»³⁵. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιὰ τήν Λειτουργική γλώσσα. Ἐπίσης ὀρισμένες λειτουργικές λέξεις ἔχουν ἰδιαίτερο ἐννοιολογικό βάρος, τό ὁποῖο ὡσαύτως ἀπομειώνει δραστικά ἡ οἰαδήποτε ἀπόδοσή τους στή νεοελληνική. Γιὰ τή γλώσσα καί τίς λέξεις τῆς Θ. Λειτουργίας ὁ μακαριστός Βασίλειος Μουστάκης γράφει: «Ἡ λειτουργική, λοιπόν, γλώσσα εἶναι ἐν πανάχραντον σύνολον νοημάτων καί ἡχημάτων, περιέχον καί ἀκτινοβολοῦν τήν ἀλήθειαν καί τό κάλλος τῆς αἰωνίας ζωῆς μέσα ἀπό τόν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου πρός ἀνταπόκρισιν εἰς τήν κλήσιν τῆς θείας ἀγάπης. Αἱ λέξεις αὐτῆς τῆς γλώσσας φέρουν ἐπ' αὐτῶν ἄλλαι τό

φῶς ἐκείνης τῆς ζωῆς καί ἄλλαι τόν φωτεινόν παλμόν τῆς ἀνταποκρίσεώς μας εἰς ἐκείνην τήν ζώην, τήν ὁποῖαν ἤδη κάτω ἐδῶ ζῶμεν διά τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄλλαι ἀπό αὐτάς τάς λέξεις εἶναι ἀντικειμενικῶς θεοφόροι καί ἄλλαι ὑποκειμενικῶς. Αἱ πρῶται ἀντανανκλοῦν τό ἀνέσπερον καί μακάριον φῶς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αἱ δευτέραι σημαίνουν τό τί κάμνομεν ἡμεῖς, ἔχοντες τήν χάριν τοῦ Θεοῦ, διά νά εἰσεέλθωμεν καί μένωμεν εἰς αὐτό τό φῶς. Καί αἱ μέν καί αἱ δέ δέν εἶναι παρά μία ἀπόρροια τῆς Γραφῆς, ὅπου ἐπίσης αἱ δύο αὐταί κατηγορίαι λέξεων ὑπάρχουν (μάλιστα αἱ ἴδιαι λέξεις, κατά ἕν σεβαστόν μέρος, ἀπαντοῦν καί εἰς τήν Γραφήν καί εἰς τήν λειτουργικήν γλῶσσαν)»³⁶. Κρίνουμε ἐπιβλαβές νά θυσιασθεῖ καί νά χαθεῖ ὁ πλοῦτος πού κομίζουν οἱ λέξεις αὐτές. Ἄλλωστε ὀρισμένες ἀπό αὐτές τίς λέξεις ἔχουν ἀρχαιοελληνική προέλευση/χρήση καί μεταποιοιημένες σημασιολογικά ἐνοφθαλμίσθησαν ὀργανικά στόν Χριστιανισμό. Ἐκτός τῶν ἄλλων σ' αὐτές τίς λέξεις φαίνεται καί ἡ προσπάθεια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας νά ἀποδομήσουν τόν ἀρχαῖο εἰδωλολατρικό κόσμον καί νά δομήσουν τόν καινόν κόσμον τοῦ Χριστιανισμοῦ κρατώντας τίς ἴδιες λέξεις (ἐπανασημασιολογούμενες βέβαια μέ καινόν ἐννοιολογικό περιεχόμενον) καί ἐπινοώντας καινούργιες, ὅπου χρειαζόταν.

Ἡ μετάφραση τῆς γλώσσας τῆς Θείας Λειτουργίας συνεπάγεται δραστική συρρίκνωση τοῦ πλοῦτου τῶν σημασιολογικῶν ἐννοιῶν. Ἀκόμη καί ἡ αἰσθητική τῆς γλώσσας πρέπει νά διατηρεῖται σέ ἀνάλογο κάλλος καί νά μή περιστέλλεται ἀπό μεταφραστικές ἀπόπειρες. Στόν Θεόν προσφέρουμε ὅ,τι καλύτερο ἔχουμε. Αὐτό ἰσχύει κατ' ἐξοχήν στήν κορυφαία πράξη τῆς ἀνθρωπότητος, στήν Θεία Λειτουργία. Ἡ ἱερολογία καί ἡ ἱεροπραξία κατά τή Θεία Λειτουργία πρέπει νά εἶναι ὅ,τι ὑψηλότερον καί εὐγενέστερον μπορεῖ νά ἐπιδείξει καί παραγάγει τό ἀνθρώπινο γένος. Ἐπίσης ἡ βραχυλογία, ἡ μουσικότητα καί ὁ ρυθμός τῆς πατροπαράδοτης Λειτουργικῆς γλώσσας χάνονται μέ τή μετάφραση. Ὑψίστης σημασίας νομίζουμε ὅτι εἶναι ἡ ἀκριβολογία, ἡ βραχυλογία καί ἡ ἐννοιολογική πύκνωση τῆς Λειτουργικῆς γλώσσας· ιδιότητες πού χάνονται μέ τή μεταγλώττιση.

Ἄς φέρουμε ἓνα παράδειγμα ἐπ' αὐτοῦ. Τὴν ἐκφώνηση «Τὰς θύρας, τὰς θύρας! Ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν» ὁ μακαριστὸς κ. Διονύσιος μεταφράζει: «Τὶς θύρες! Φυλάγετε καλὰ τὶς θύρες! Ἄς βάλωμε νοῦ κι ἄς προσέξουμε καλὰ». Χάθηκε ὅλη ἡ ἐπιγραμματικὴ σήμανση καὶ ἐννοιολογικὴ πυκνότητα τοῦ πρωτοτύπου λόγου! Εἰδικὰ γιὰ τὴν βραχυλογία τῆς ἀρχαιομορφῆς Ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας ὁ Κωνσταντῖνος Γεωργούλης γράφει: «ἡ βραχυλογία τῶν γραφικῶν περιγραφῶν (θά ἐλέγομεν καὶ τῶν πατερικῶν κειμένων) καὶ ὁ ἐπιβλητικὸς ἐκφραστικὸς τόνος, ἐνεργοῦν, πολὺ πειστικότερα, μέσα στὴν ψυχὴ ἀπὸ κάθε διαλεκτικὴ ἐπιχειρηματολογία»³⁷. Γιὰ δὲ τὴν μουσικότητα τῆς Λειτουργικῆς γλώσσας ὁ π. Πορφύριος λέγει: «Ἡ γλώσσα ἢ ἑλληνικὴ εἶναι μουσικὴ. Αὐτοὶ ποὺ παλαιὰ ξέρανε καλὰ τὴ γλώσσα, μέσα ὅπως τὰ ἔψαλλαν, ὅπως τὰ μιλοῦσαν ὅλα τὰ νοήματά των, ψυχικά, ὅπως τὰ αἰσθάνονταν, τὰ μετέδιδαν ἀκριβῶς μέ τούς τόνους, τὴ βαρεῖα, τὴν ὀξεῖα, τὴν περισπωμένη καὶ, δὲν ξέρω κι ἐγώ, πῶς τὰ λένε»³⁸.

Θεωροῦμε πῶς οἱ ἐπίδοξοι μεταφραστὲς τῆς Λειτουργικῆς γλώσσας, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑποστηρικτὲς τῆς γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεώς της πρέπει νὰ λά-

βουν σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Λειτουργικὴ γλώσσα δὲν λειτουργεῖ μόνο μέ τὰ σημαίνοντα ἀλλὰ καὶ μέ τὰ σημαίνοντα. Ὅρισμένες λέξεις, ὁρισμένοι γραμματικοὶ τύποι, ὁρισμένες συντακτικὲς δομὲς λειτουργοῦν κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε ὁ παραμερισμὸς ἢ ἡ ἀλλοίωσή τους σέ οἰαδήποτε μετάφραση θά προξενήσῃ βλάβη στὴν σημαντικὴ ἀλλὰ καὶ ἐξαγιαστικὴ δύναμη τῆς Λειτουργικῆς γλώσσας. Ὅπως γράφει καὶ ὁ π. Σωφρόνιος Σαχάρωφ: «Ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον χρησιμοποιηθεῖσα καὶ καθγιασθεῖσα γλώσσα τῆς Θείας Λειτουργίας (σημ. ἐννοεῖ τὴν ἑλληνικὴ Λειτουργικὴ γλώσσα), ἥτις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ὡς κατηγορηματικὸ ὀρθοδόξου λατρείας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντικατασταθῇ, ἄνευ οὐσιώδους βλάβης αὐτῆς ταύτης τῆς λατρείας. Διὰ τούς λόγους τούτους εἴμεθα κατηγορηματικῶς πεπεισμένοι ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἢ χρῆσις τῆς παραδεδομένης Λειτουργικῆς γλώσσας ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀκολουθίαις οὐδόλως ὑπάρχει ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς γλώσσας τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς, πρᾶγμα ὅπερ ἀναποφεύκτως θά καταβιβάσῃ τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον καὶ θά προξενήσῃ οὕτως ἀνυπολόγιστον ζημίαν»³⁹.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Θεία Λειτουργία ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Πρέβεζα.
2. Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Τὸ πρωτότυπο κείμενο μέ μετάφραση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου, Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
3. Ἀνδρέα Θεοδώρου: «Τὰ σά ἐκ τῶν σῶν». Ἐρμηνευτικὸ σχόλιο στὴ Θεία Λειτουργία. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2000.
4. Μ. Βασιλείου, *Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, κεφ. 12, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1974, σσ. 348-350.
5. Κωνσταντῖνος Σ. Γανωτῆ: *Μαθήματα Λειτουργικῆς γλώσσας. Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*. Ἐκδόσεις Παρησία, Ἀθήνα 2011, σελ. 13.
6. Ὁ π. Βασίλειος Θεομὸς παρετήρησε σέ παλαιότερο ἄρθρο του στὴ *Σύναξη* ὅτι ὁ γραμματικὸς τύπος ἀναστάς δὲν εἶναι ἐνεργητικὸς, ὅπως τὸν εἶχα χαρακτηρίσει σέ ἄρθρο μου στὴ *Σύναξη*. Θεωρῶ ὀρθὴ τὴν παρατήρηση τοῦ π. Βασιλείου καὶ τὸν εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ὑπόδειξη. Ἐξακολουθῶ ὡστόσο νὰ τὸν χαρακτηρίζω ἐνεργητικὸ, διότι ἐνεργητικὸ χαρακτηρίζει τὸν γραμματικὸν τύπον στάς τόσο ἢ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τοῦ Μιχ. Χ. Οἰκονόμου, ποὺ εἶναι καὶ ἡ σχολικὴ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας, ὅσο καὶ αὐτὴ τοῦ Α. Τζαρτζάνου. Βλ. Μιχ. Χ. Οἰκονόμου: *Γραμματικὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς*, Α' Ἐνιαίου Λυκείου, Ὁργανισμὸς Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων, Ἀθήνα χ.χ., σελ. 220-223 καὶ Ἀχιλλέως Α. Τζαρτζάνου: *Γραμματικὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας*, ἐκδ. Καλοκάθη χ.χ., § 242, σελ. 134-135. Εἶναι χαρακτηριστικὸ πάντως ὅτι ὁ Ἰωάννης Σταματάκος στὴν *Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδοτικὸς οἶκος Πέτρου Δημητράκου Α.Ε., Ἀθήνα 1949 χαρακτηρίζει τὸν τύπον στάς ὡς παθητικὸ (εἰδικότερα ριζικὸ) ἀόριστο, § 103, σελ. 321 ἕως 327.

7. Δέσπω Άθ. Λιάλου: *Ερμηνεία τῶν Δογματικῶν καὶ Συμβολικῶν κειμένων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμος Α, Θεσσαλονίκη 1992, σημ. 5 τῆς σελίδος 33.
8. Ἰωάννου Καμίρη, *Τά Δογματικά καὶ Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, ἔκδοσις Β΄, τόμος 1ος, Ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 61-62.
9. Ἀρχιμανδρίτου Ἰουστίνου Πόποβιτς: *Ἄνθρωπος καὶ Θεάνθρωπος*, μετάφρασις Ἱερομονάχου Ἀθανασίου Γιέβτιτς, Ζ΄ ἔκδοσις, Ἐκδοτικός Οἶκος Ἀστήρ, Ἀθήναι χ.χ. σελ. 142.
10. Ἀνδρέα Θεοδώρου: «*Τά σά ἐκ τῶν σῶν*». *Ερμηνευτικό σχόλιο στή Θεία Λειτουργία*, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2000, σελ. 153.
11. Πρωτοπρεσβυτέρου Χαραλάμπους Π. Χατζοπούλου: *Ερμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας*, Ἀθήναι 1973, σελ. 180
12. Ἀριστοτέλους, *Μετά τά φυσικά* 1025 b 26.
13. Κωνσταντίνου Δ. Γεωργούλη: *Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης*, Ἐκδόσεις ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρείας Χαλκιδικῆς, Θεσσαλονίκη 1962, σελ. 135.
14. Κωνσταντίνου Δ. Γεωργούλη, ἔνθ. ἄν., 136.
15. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, κεφ. λστ 30-31, ἔκδ. Β. Kotter, τόμος II, Βερολίνο 1973, σελ. 88-89: «*Χρή γινώσκειν, ὅτι ἡ ἡμετέρα ψυχὴ διττὰς ἔχει τὰς δυνάμεις, τὰς μὲν γνωστικὰς, τὰς δὲ ζωτικὰς. Καὶ γνωστικαὶ μὲν εἰσὶ νοῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία, αἴσθησις, ζωτικαὶ δὲ ἦγουν ὀρεκτικαὶ βούλησις καὶ προαίρεισις*».
16. Βλ. Ἱεροθέου Βλάχου: *Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία*, ἔκδ. Ἱερά Μονὴ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, Λεβάνεια χ.χ. Ἐπίσης Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀγ. Βλασίου Ἱεροθέου, *Ἐμπειρική Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τίς παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη*, τόμος Β΄, Ἱερά Μονὴ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, Λεβάνεια 2011, σελ. 148 ἕως 172. Ἐπίσης βλ. Φώτη Σχοινᾶ: *Βυζαντινὴ Λογικὴ καὶ Ὀντολογία. Ἡ περὶ κατηγοριῶν διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ*, ἔκδ. Παρουσία, Ἀθήνα 2005, σελ. 187 ἕως 197 καὶ Φωτίου Σχοινᾶ, *Ἑλληνισμός καὶ Χριστιανισμός: ρῆξη ἢ ζεύξη; Στοιχεῖα ὀργανικῆς συνθέσεως ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ πατερικῆς φιλοσοφίας*, Ἀθήνα 2009, σελ. 63 ἕως 75.
17. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, κεφ. κστ΄, 48, ἔκδ. Β. Kotter, τόμος II, Βερολίνο 1973, σελ. 77.
18. Σταύρου Γιαγκάζογλου: *Κοινωνία θεώσεως*, ἔκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2001, σελ 42, σημ. 3.
19. Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν, Διαδόχου Φωτικῆς, *Ἐρωταποκρίσεις 1-2*, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 346.
20. Πρωτοπρεσβυτέρου Χαραλάμπους Π. Χατζοπούλου, ἔνθ. ἄν., σελ. 205: «*Κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σημαίνει τὴν μετάδοσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς πιστοὺς*».
21. Πλάτωνος *Πολιτεία*, εισαγωγή-ἐρμηνεία-σημειώσεις Κ. Δ. Γεωργούλη, τρίτη ἔκδοσις, ἔκδοτικός Οἶκος Ἴ. Σιδέρης, Ἀθήνα χ.χ. σελ. 260.
22. Πλάτωνος *Πολιτεία*, εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια Ἰωάννης Γρυπάρης, τόμος Β΄, Βιβλιοθήκη Ἀρχαίων Συγγραφέων, Ἴ. Ζαχαρόπουλος, Ἀθήνα χ.χ., σελ. 607.
23. Βλέπε στό Νικολάου Λουδοβίκου: *Ἡ εὐχαριστιακὴ ὄντολογία*, ἔκδοσις Δόμος, Ἀθήνα 1992, στίς σελίδες 65 ἕως 67, ὅπου παρατίθεται πλήρως τὸ κείμενο τοῦ ἁγίου Μαξίμου καθὼς καὶ ἡ μετάφρασή του.
24. Βλ. Φώτη Σχοινᾶ: *Λειτουργικὴ γλῶσσα*, ἔκδ. Τῆνος, Ἀθήνα 2006, σελ. 21 ἕως 23, ὅπου καὶ οἱ σχετικὲς παραπομπές στό ἔργο τοῦ Π. Τρεμπέλα καὶ τῶν λοιπῶν ἐρμηνευτῶν.
25. Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου: *Εὐχαριστίας Ἐξαμπλάριον*, ἔκδ. Εὐεργέτις, Μέγαρο 2006, σελ. 160
26. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Ὁμιλία ΙΘ΄, 4, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, ΕΠΕ, τόμος 9ος, Θεσσαλονίκη 1978, σελ. 670.
27. Πρωτοπρεσβυτέρου Χαραλάμπους Π. Χατζοπούλου, ἔνθ. ἄν., σελ. 243.
28. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἔνθ. ἄν., σελ. 672.
29. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἔνθ. ἄν., σελ. 674.
30. Βλ. Φώτη Σχοινᾶ: *Λειτουργικὴ γλῶσσα*, ἔκδ. Τῆνος, Ἀθήνα 2006, σελ. 40 ἕως 42, ὅπου καὶ οἱ σχετικὲς παραπομπές στό ἔργο τοῦ Σεβ. κ. Ἰωάννη Ζηζιούλα.
31. Χρίστου Τσολάκη: *Τῆ γλῶσσα μου ἔδωσαν ἑλληνικὴ*, πρῶτος τόμος, ἔκδ. Νησίδες, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 140-141.
32. Χρίστου Τσολάκη: *Τῆ γλῶσσα μου ἔδωσαν ἑλληνικὴ*, πέμπτος τόμος, ἔκδ. Νησίδες, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 192.

33. Χρίστου Τσολάκη: *Τή γλώσσα μοῦ ἔδωσαν ἑλληνική*, πέμπτος τόμος, ἐκδ. Νησίδες, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 191.
34. Χρίστου Τσολάκη: *Τή γλώσσα μοῦ ἔδωσαν ἑλληνική*, πέμπτος τόμος, ἐκδ. Νησίδες, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 194.
35. Ἀρχιμ. Νικολάου Χ. Ἰωαννίδη: *Μελετήματα πατερικῆς καί ἀντιρρητικῆς θεολογίας*, ἐκδ. Ἑννοια, Ἀθήνα 2011, σελ. 301.
36. Βασ. Μουστάκη: *γλώσσα Λειτουργική*, ἐν Θ.Η.Ε., τόμ. 4, σελ. 572-573.
37. Κωνσταντίνου Γεωργούλη, *ἡ οὐσία καί ἡ διδακτική τῶν θρησκευτικῶν*, ἐκδ. Παπαδήμα, Ἀθήνα 1973, σελ. 240. Παρατίθεται στό Ἀνδρέου Ἰωαν. Φυτράκη: *Ἡ σύγχρονος Ὁρθόδοξος ἀγωγή εἰς τήν χώραν μας καί τά προβλήματατά της*, Ἐν Ἀθήναις 1988, σελ. 55.
38. Εὐαγγέλου Χρ. Καρσάδημου: *Βίος καί πολιτεία τοῦ ὁσίου γέροντος Πορφυρίου*, ἐκδόσεις Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος, Μήλεσι 2011, σελ. 598.
39. Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ: *Ὁψόμεθα τόν Θεόν καθώς ἐστι*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας σσ. 373-376.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Κανονισμός Λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος μέ τήν Ἐπωνυμία: «Γενικό Φιλόπτωχο Ταμεῖο ὁ “Ἅγιος Γεράσιμος”» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΑΞΙΣ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τάς διατάξεις τῶν ἄρθρων 29 παρ. 2 καί 59 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τάς ὑποσχεώσεις τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἐκ τῶν Εὐαγγελικῶν ἐπιταγῶν, τῶν Ἱερῶν Κανόνων καί τῶν Νόμων τοῦ Κράτους πρός τό χριστεπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα.

3. Τάς ὑφισταμένες κοινωνικάς καί πνευματικάς ἀνάγκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας.

4. Τήν ὑπ' ἀριθμ. 189/26.3.2012 Ἀπόφασιν καί τήν ὑπ' ἀριθμ. 295/26.3.2012 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδωνος.

5. Τήν ἀπό 2.4.2012 Γνωμοδότησιν τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἄποφασίζει

Συνιστᾷ εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Κεφαλληνίας Ἐκκλησιαστικόν Ἴδρυμα ὑπό τήν ἐπωνυμίαν: «Γενικό Φιλόπτωχο Ταμεῖο ὁ “Ἅγιος Γεράσιμος” τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας», τό ὁποῖον θά λειτουργῇ κατὰ τās διατάξεις τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ.

Κανονισμός Λειτουργίας
Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος μέ τήν Ἐπωνυμία: «Γενικό
Φιλόπτωχο Ταμεῖο ὁ “Ἅγιος Γεράσιμος”
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας»,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΓΕΝΙΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ἄρθρον 1
Ἐπωνυμία - Μορφή - Σφραγίδα

1. Συνιστᾶται στήν Ἱερά Μητρόπολιν Κεφαλληνίας Κοινωνοφελές Ἐκκλησιαστικό Ἴδρυμα μέ τήν ἐπωνυμία: «Γε-

νικό Φιλόπτωχο Ταμεῖο ὁ “Ἅγιος Γεράσιμος” τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας», Τό Γενικό Φιλόπτωχο Ταμεῖο (στό ἐξῆς ἀναφερόμενο καί μέ τὰ ἀρχικά Γ.Φ.Τ.) θά λειτουργῇ ὡς ἐξηρητημένη Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας (Ν.Π.Δ.Δ.), αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως καί μή κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρα, ὑπό τήν ἐποπτεία καί τόν ἐλεγχον αὐτῆς.

2. Ἡ σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος εἶναι κυκλική φέρουσα στό μέσον αὐτῆς ὡς ἐμβλημα τό μονόγραμμα ΧΡ καί περιμετρικά θά ἀναγράφεται ὁ τίτλος τοῦ Ἰδρύματος ὡς ἐξῆς: στόν ἐξωτερικό κύκλον: «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ», στόν δέ ἐσωτερικό: «ΓΕΝΙΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ».

Ἄρθρον 2
ΕΔΡΑ

Ἔδρα τοῦ Ἰδρύματος εἶναι τό Ἀργαστόλι Κεφαλληνίας καί συγκεκριμένα τά Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας. Παραρτήματα τοῦ Ἰδρύματος τούτου δύνανται νά ἰδρύνονται καί νά λειτουργοῦν σέ κάθε Ἑνορία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, ἐδρεύοντα καί στεγαζόμενα στούς οἰκείου ἐνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦς (Ἑνοριακά Φιλόπτωχα Ταμεῖα).

Ἄρθρον 3
Σκοπός

Σκοπός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φιλοanthρωπικοῦ αὐτοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἡ παροχή πάσης ὑλικῆς, οικονομικῆς, κοινωνικῆς, ψυχικῆς καί πνευματικῆς ὑποστήριξης ἀπόρων καί ἀδυνάμων συνανθρώπων μας.

Εἰδικότερα στούς σκοπούς τοῦ Ἰδρύματος περιλαμβάνονται:

1. Ἡ οικονομική συνδρομή καί ἡ περίθαλψη ἐνδεῶν καί ἀπόρων οικογενειῶν καί ἀτόμων.

2. Ἡ παροχή «Γευμάτων Ἀγάπης» σέ ἀναξιοπαθοῦντες.

3. Ἡ ἱατροφαρμακευτική περίθαλψη ἀσθενῶν.

4. Ἡ χορήγηση βοήθειας σέ ἄπορους μαθητές καί μαθήτριες, σπουδαστές, παιδιά πολυτέκνων καί ἡ βοήθεια γιά τήν οικογενειακή ἀποκατάσταση νέων ζευγαριῶν.

5. Ἡ παροχή οικονομικῆς καί ἄλλης βοήθειας σέ ὄσους βρίσκονται σέ νοσοκομεῖα ἢ σέ ἄλλα θεραπευτήρια καί ἔχουν ἀνάγκη.

6. Η ενίσχυση τών φιланθρωπικών ιδρυμάτων, τών ένοριακών κέντρων, τών κατηχητικών σχολείων, καθώς και τών πνευματικών - πολιτιστικών κέντρων τής 'Ιερās Μητροπόλεως.

7. Η ενίσχυση τών κατασκηνώσεων τής 'Ιερās Μητροπόλεως Κεφαλληνίας.

8. Η ύποστήριξη τών πολιτιστικών και πνευματικών έργων και έκδηλώσεων τής 'Ιερās Μητροπόλεως, οι όποιες άποσκοπούν στην ενίσχυση του φιλανθρωπικού και προνοιακού έργου αυτής.

9. Η προμήθεια και ή διανομή έντύπων, εικόνων, βιβλίων, δώρων, ρουχισμού, τροφίμων, γλυκισμάτων κ.ά. σέ σχολεία, (κρατητήρια ή φυλακές), ιδρύματα για άτομα μέ ειδικές ανάγκες, νοσοκομεία, καταυλισμούς άθιγγάνων, προσφύγων, μεταναστών, σεισμοπλήκτων και πλημμυροπαθών.

10. Η οικονομική ενίσχυση τών Ένοριακών Φιλοπτωχων Ταμείων, έφόσον παρίσταται ανάγκη.

11. Η παροχή έπιχορηγήσεων σέ άναγνωρισμένα φιλανθρωπικά ιδρύματα ή σωματεία.

12. Η έκδοση έντύπων και περιοδικού σχετικού μέ τις δραστηριότητες του Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου.

13. Η διοργάνωση έκδρομών για τους μαθητές τών κατηχητικών σχολείων, τεχνικών σχολών, εργαζομένων νέων, γερόντων, ιερέων καθώς και ή διοργάνωση έορτών, έκδηλώσεων, έκθέσεων, άλλων πολιτιστικών έκδηλώσεων και σεμιναρίων για τόν καθαρισμό τών πιστών.

14. Η ενίσχυση αντίστοιχων κοινωφελών προσπαθειών, μη κερδοσκοπικών, καθώς και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και σωματείων.

15. Η παντοειδής συνδρομή σέ πληγέντες από έκτακτα φυσικά φαινόμενα (πλημμυροπαθείς, σεισμόπληκτοι κ.λπ.)

16. Η καταβολή έξόδων για τήν άποφυλάκιση ατόμων πού βρίσκονται στις φυλακές για διάφορες αιτίες.

17. Η οικονομική ενίσχυση και πνευματική συμπαράσταση σέ πρόσφυγες, μετανάστες και άτομα πού χρειάζονται άπεξάρτηση από έθισμό σέ ναρκωτικές ουσίες.

18. Η κάλυψη τής δαπάνης συστάσεως και λειτουργίας ύπηρεσιών - γραφείων του Γ.Φ.Τ. και ή μισθοδοσία τών άπαραίτητων συνεργατών, οι όποιοι εργάζονται για τήν ύλοποίηση τών σκοπών του Γ.Φ.Τ.

Άρθρον 4

Πόροι του Γ.Φ.Τ.

Πόροι του ιδρύματος είναι:

α) Τά άναγραφόμενα στους προϋπολογισμούς τών 'Ιερών Μονών, τών Ένοριακών 'Ιερών Ναών και τών 'Ιερών Προσκυνημάτων τής 'Ιερās Μητροπόλεως σχετικά έτήσια κονδύλια καθώς έπίσης και τά έσοδα πού προέρχονται από κληρονομίες, κληροδοσίες, δωρεές και άφιέρωματα τρίτων προς τό 'Ιδρυμα.

β) Ποσοστό 5% από τις μηνιαίες εισπράξεις σέ χρήμα τών Ένοριακών Φιλόπτωχων Ταμείων (Ε.Φ.Τ.), τά όποια είναι παραρτήματα του 'Ιδρύματος.

γ) Τό προϊόν από τήν περιφορά Δίσκου στους 'Ιερούς Ναούς τής 'Ιερās Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, δυνάμει έγκυκλίου αυτής.

δ) Ποσοστό 40% από τις εισπράξεις του έτήσιου γενικού έράνου τής «'Ημέρας τής 'Αγάπης» τών ένοριακών ναών.

ε) Οι πάσης φύσεως έπιδοτήσεις, έπιχορηγήσεις, προσφορές, δωρεές και τυχόν κληροδοσίες προερχόμενες από Έθνικούς Πόρους, Πόρους τής Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικά κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, Υπουργείο, Δήμος, Περιφέρειες, Δημόσιο.

στ) Οι τυχόν τόκοι από καταθέσεις, όπως και κάθε νόμιμη πρόσδοδος άποβλέπουσα στους σκοπούς του 'Ιδρύματος, μη κατονομαζόμενη ρητά στον παρόντα Κανονισμό αλλά συνάδουσα στα έκκλησιαστικά ήθη.

ζ) Κάθε άλλο έσοδο προερχόμενο από νόμιμη πηγή.

Άρθρον 5

Διάθεση Πόρων Γ.Φ.Τ.

Οι πόροι του Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου διατίθενται άποκλειστικά για τήν έπίτευξη τών σκοπών πού αναφέρονται στο άρθρο 3 του παρόντος Κανονισμού. Η διάθεση τών πόρων σέ σκοπούς διαφορετικούς από τους αναφερόμενους στον παρόντα Κανονισμό δέν έπιτρέπεται.

Άρθρον 6

Διοίκηση και Έκπροσώπηση του Γ.Φ.Τ.

1. Τό Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο διοικείται από έννεαμελές (9) Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) τό όποίο άποτελείται από:

α) Τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κεφαλληνίας, ως Πρόεδρο.

β) Τόν έκάστοτε Πρωτοσύγκελλο, ως Άντιπρόεδρο και γ) Έπτά (7) μέλη από τά όποια δύο (2) κληρικοί και πέντε (5) λαϊκοί, προερχόμενοι και από τά δύο φύλα, μέ τους αντίστοιχους άναπληρωτές τους.

2. Τά μέλη αυτά επιλέγονται από τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη και διορίζονται μέ σχετική άπόφασή του.

3. Η θητεία του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τριετής (3) και τά μέλη του είναι έπανεκλέξιμα.

4. Παραιτούμενα και έκλείποντα για όποιοδήποτε λόγο μέλη του Δ.Σ. ως και μέλη πού άπουσιάζουν άδικαιολόγητα έπί τρεις (3) συνεχείς συνεδριάσεις του Δ.Σ. ή πού παραβαίνουν τό καθήκον τής έχεμύθειας και τής προστασίας τών προσωπικών δεδομένων τών εύρισκομένων σέ ένδεια, νόσο ή πένια κ.ά., αντικαθίστανται από τόν Μητροπολίτη, κατόπιν προηγουμένης αιτιολογημένης άποφάσεως του Δ.Σ.

5. Μέ εισήγηση του Προέδρου και έγκριση του Δ.Σ. δύναται νά αντικαθίσταται μέλος αυτού και πρό της λήξεως της θητείας του, έφ' όσον συντρέχουν λόγιοι σοβαροί ως άνωτέρω.

6. Τό Δ.Σ. συνέρχεται, κατόπιν προσκλήσεως του Προέδρου, σέ τακτική συνεδρίαση υποχρεωτικώς μία φορά τό δίμηνο και έκτάκτως, έφ' όσον παρίσταται ανάγκη, πάλη με πρόσκληση του Προέδρου ή με αίτηση τεσσάρων (4) τουλάχιστον μελών, αναγράφοντας στην αίτηση τους τό θέμα συγκλήσεως.

7. Τό Δ.Σ. βρίσκεται σέ άπαρτία και άποφασίζει έγκυρα, έφόσον είναι παρόντα πέντε (5) τουλάχιστον από τά έννέα (9) συνοδικά μέλη του.

8. Οι άποφάσεις λαμβάνονται κατά πλειοψηφία. Σέ περίπτωση ίσοψηφίας υπερισχύει ή ψηφος του Προέδρου.

Άρθρον 7

1. Τό Δ.Σ. στην πρώτη συνεδρίασή του, συγκροτείται σέ σώμα και με φανερή ψηφοφορία εκλέγει τόν Γραμματέα και τόν Ταμία.

2. Ό Προεδρος όρίζει δύο (2) οικονομικούς έλεγκτές, εκτός των μελών του Δ.Σ., από άτομα καταλληλα για τό σκοπό αυτό, με αντίστοιχη κατάρτιση και έμπειρία, ή όποια άπαιτείται για την εκτέλεση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τό άρθρο 13 του παρόντος Κανονισμού.

Άρθρον 8

Άρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου

Τό Διοικητικό Συμβούλιο:

α) Άποφασίζει για κάθε θέμα που έχει σχέση με την πραγματοποίηση των σκοπών του Γ.Φ.Τ.

β) Μελετά και άποφασίζει για την παροχή διακονίας, όπως είναι τά συσσίτια προς τούς άπόρους και άναξιοπαθούντες, και κάθε οργανωμένης προνοιακής δραστηριότητας ή διακονίας, σύμφωνα με τούς σκοπούς του Γ.Φ.Τ. (άρθρο 3 του παρόντος), με την επιφύλαξη των διατάξεων του Ν.590/77, και με άποφάσεις του ρυθμίζει την λειτουργία αυτών, τίς όποιες υποβάλλει για έγκριση στό Μητροπολιτικό Συμβούλιο.

γ) Καταρτίζει και ψηφίζει τόν έτήσιο προϋπολογισμό και άπολογισμό έσόδων και έξόδων του Γ.Φ.Τ., τούς όποιους υποβάλλει προς έγκριση στό Μητροπολιτικό Συμβούλιο.

δ) Μελετά τρόπους για την εξεύρεση πόρων για την καλύτερη επίτευξη των σκοπών του Ίδρύματος.

ε) Άποφασίζει για την πρόσληψη και την μισθοδοσία των απαραίτητων κοινωνικών λειτουργών και των υπολοίπων υπαλλήλων ή συνεργατών του Ίδρύματος, σύμφωνα με τίς κείμενες διατάξεις.

στ) Άσκει διά του Προέδρου αυτού την έποπτεία της λειτουργίας του Γ.Φ.Τ. και των κατά ένορίες παραρτημάτων αυτού (Ε.Φ.Τ.).

ζ) Άσκει τόν έλεγχο των παραρτημάτων (Ε.Φ.Τ.) και όρίζει τά πρόσωπα που θά τόν διενεργούν, σέ τακτική βάση ή σέ έκτακτες περιπτώσεις.

Άρθρον 9 Καθήκοντα Προέδρου

Ό Προεδρος:

α) Έχει την άνώτατη κανονική και διοικητική έποπτεία του Ίδρύματος. Είναι αρμόδιος νά άποφασίζει περί πάσης φύσεως υποθέσεως που άφορά στην όργάνωση και λειτουργία του Γ.Φ.Τ. και των Ε.Φ.Τ., πλην των περιπτώσεων για τίς όποιες όρίζει διαφορετικά ή ισχύουσα νομοθεσία ή ό παρών Κανονισμός.

β) Έκπροσωπεί τό Γ.Φ.Τ. και τά παραρτήματα του σέ όλες τίς έννομες σχέσεις τους και έναντι κάθε άρχης, δικαστικής, διοικητικής ή εκκλησιαστικής και συμβάλλεται έξ όνόματος αυτού.

γ) Συγκαλεί τό Δ.Σ. τακτικά ανά δίμηνο ή έκτακτα, έφ' όσον παρίσταται ανάγκη, και καταρτίζει τόν κατάλογο των προς συζήτηση θεμάτων σέ συνεργασία με τόν Γραμματέα.

δ) Προεδρεύει των Συνεδριάσεων του Δ.Σ., εισηγείται τά θέματα της Ήμερησίας Διατάξεως και υπογράφει την άλληλογραφία του Γ.Φ.Τ.

Άρθρον 10 Καθήκοντα Άντιπροέδρου

Ό Άντιπρόεδρος αντικαθιστά τόν Πρόεδρο στά καθήκοντά του, όταν άπουσιάζει ή έχει κάποιο κώλυμα. Δύνεται επίσης, μετά από σχετική άπόφαση του Δ.Σ., νά υπογράφει την άλληλογραφία του Γ.Φ.Τ.

Άρθρον 11 Τηρούμενα Βιβλία και Στοιχεία

1. Στο Γ.Φ.Τ. τηρούνται τά ακόλουθα βιβλία και στοιχεία με την συμβατική τους μορφή ή με την μορφή ηλεκτρονικού άρχείου:

α) Βιβλίο πρακτικών Διοικητικού Συμβουλίου.

β) Βιβλίο Ταμείου.

γ) Βιβλίο δωρητών

δ) Βιβλίο άπόρων και γενικότερα βοηθούμενων άτόμων από τό Γ.Φ.Τ.

ε) Βιβλίο κινητής και άκίνητης περιουσίας.

στ) Πρωτόκολλο άλληλογραφίας

ζ) Στελέχη διπλοτύπων γραμματίων εισπράξεων.

η) Στελέχη διπλοτύπων ένταλημάτων πληρωμών.

Τά υπό στοιχεία β', ζ' και η' βιβλία θεωρούνται αρμοδίως υπό της Ίερās Μητροπόλεως Κεφαλληνίας.

2. Όλα τά βιβλία τηρούνται από τόν Γραμματέα εκτός από τό βιβλίο του Ταμείου, τά γραμμάτια εισπράξεων και τά έντάληματα πληρωμών, τά όποια τηρεί ό Ταμίας.

3. Ό Γραμματέας διεξάγει την άλληλογραφία και φυλάσσει τό Άρχείο και την σφραγίδα του Ίδρύματος.

Άρθρον 12 Καθήκοντα Ταμία

1. Ο Ταμίας εισπράττει τὰ πάσης φύσεως ἔσοδα τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἐνεργεῖ ὁμοίως τὶς πληρωμές, σύμφωνα μὲ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Δ.Σ. καὶ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Σεβασμιώτατου Προέδρου ἢ Ἀντιπροέδρου.

2. Καταθέτει σὲ τραπεζικὸ λογαριασμὸ, ἀνελλιπῶς, τὶς ἐνεργούμενες εἰσπράξεις, κρατώντας στὰ χέρια του μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν χιλίων (1000) εὐρώ γιὰ τὴν κάλυψη τῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἰδρύματος.

3. Ο Ταμίας ἐκδίδει μὲ ἐντολὴ τοῦ Σεβασμιώτατου Προέδρου τὰ γραμμάτια εἰσπραξῆς καὶ ἐντάλματα πληρωμῶν καὶ τὰ καταχωρίζει στὸ οἰκεῖο Βιβλίον Ταμείου. Ταῖς ἐσοδα καὶ τὰ ἔξοδα προσδιορίζονται ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸ καὶ τὸν ἀπολογισμὸ πού ἔχουν καταρτισθεῖ καὶ υποβάλλονται πρὸς ἔλεγχο στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο.

Άρθρον 13 Καθήκοντα ἐλεγκτῶν

1. Οἱ ἐλεγκτές, στὸ τέλος κάθε ἑξαμήνου, ἐνεργοῦν τακτικὸ ἔλεγχο στὰ τηρούμενα βιβλία καὶ στοιχεῖα καὶ υποβάλλουν ἔκθεση στὸ Δ.Σ. μὲ τὶς παρατηρήσεις τους γιὰ τὴν κανονικὴ τήρηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ., τὴν σωστὴ διάθεση τῶν πόρων τοῦ Γ.Φ.Τ., τὴν κανονικὴ τήρηση τοῦ βιβλίου Ταμείου καὶ τὴν κάλυψη τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων μὲ νόμιμα παραστατικά. Ἐπίσης εἰσηγοῦνται στὸ Δ.Σ. τρόπους γιὰ τὴν βελτίωση τοῦ συστήματος διαχείρισης τοῦ Γ.Φ.Τ.

2. Οἱ ἐλεγκτές εἶναι δυνατόν νὰ ἐνεργοῦν καὶ ἑκτακτους ἐλέγχους, ἔπειτα ἀπὸ ἔγγραφη ἐντολὴ τοῦ Προέδρου.

Άρθρον 14

1. Ἡ χρηματικὴ περιουσία τοῦ Γ.Φ.Τ. ἐφόσον ὑπερβαίνει τὰ δύο χιλιάδες (2000) εὐρώ κατατίθεται σὲ λογαριασμὸ ἀναγνωρισμένης Τράπεζας στὴν Ἑλλάδα ἢ ἀλλοῦ Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος στὸ ὄνομα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ὁ λογαριασμὸς θὰ ἐξυπηρετεῖ ἀποκλειστικῶς τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς συναλλαγές τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου.

2. Γιὰ τὴν ἀνάληψη ὁποιοῦδήποτε ποσοῦ ἀπὸ τὸν λογαριασμὸ, ἀπαιτεῖται ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. ὑπογεγραμμένη ἀπὸ τὸν Πρόεδρο καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέλη, στὴν ὁποία θὰ ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Ταμίας γιὰ τὴν ἀνάληψη. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ θὰ καταχωρίζεται στὸ βιβλίον Πρακτικῶν καὶ ἀντίγραφο τοῦ σχετικοῦ ἀποσπάσματος, ὑπογεγραμμένο ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Πρόεδρο, θὰ προσκομίζεται στὴν Τράπεζα γιὰ τὴν ἀνάληψη.

Άρθρον 15

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο μὲ ἀπόφασή του δύναται νὰ ἐξουσιοδοτεῖ τὸν Πρόεδρο γιὰ τὴν παροχὴ οικονομικῶν

ἐνισχύσεων μέχρι συνολικοῦ ποσοῦ χιλίων εὐρώ (1.000) ἀνά μῆνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΦΙΛΟΠΤΩΧΑ ΤΑΜΕΙΑ

Άρθρον 16

Πρὸς καλύτερη ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος, συνιστᾶται σὲ κάθε Ἑνορία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας παράρτημα τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμία: «ΕΝΟΡΙΑΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ (Ε.Φ.Τ.)». Γιὰ τὸν διορισμὸ τῆς πρώτης Διοικούσας Ἐπιτροπῆς τοῦ Ε.Φ.Τ. εἶναι ἀπαραίτητη σχετικὴ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. τοῦ Γ.Φ.Τ., ἔπειτα ἀπὸ πρόταση τοῦ ἀρμόδιου Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, ἡ ὁποία ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

Άρθρον 17 Μέλη - συνδρομητές

Μέλη - συνδρομητές κάθε Ε.Φ.Τ.μποροῦν νὰ ἐγγραφοῦν ὅλοι οἱ ἐνήλικες ἐνορίτες, Ἑλληνας ὑπήκοοι καὶ ἀπὸ τὰ δύο φύλα, οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τὴν Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ θὰ ἐνεργοῦν ἀπὸ κοινοῦ γιὰ τοὺς σκοπούς του.

Άρθρον 18 Διοίκηση

1. Κάθε Ε.Φ.Τ. διοικεῖται ἀπὸ πενταμελῆ (5) Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους τῆς ἐνορίας ὡς Πρόεδρο, τέσσερα (4) τακτικὰ καὶ τέσσερα (4) ἀναπληρωματικὰ μέλη. Ἡ θητεία τῶν μελῶν τῆς Διοικούσας Ἐπιτροπῆς τοῦ Ε.Φ.Τ. εἶναι τριετής καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀνανεώνεται.

2. Τὰ τακτικὰ καὶ ἀναπληρωματικὰ μέλη προτείνονται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ Ε.Φ.Τ. καὶ διορίζονται ἀπὸ τὸ Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Προέδρου τοῦ Γ.Φ.Τ. Σὲ περίπτωση ἀποχώρησης ἑνὸς ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Διοικούσας Ἐπιτροπῆς, τὴν θέση του καταλαμβάνει ὁ πρῶτος ἀναπληρωματικός.

3. Ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Ε.Φ.Τ. εἶναι δυνατόν νὰ ἀντικατασταθοῦν καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας τους, ἐφ' ὅσον συντρέχουν ἀποχωρῶντες λόγοι γι' αὐτό.

4. Μέλη τῆς Δ.Ε. τοῦ Ε.Φ.Τ. τὰ ὁποῖα ἀπουσιάζουν ἀδικοιολόγητα ἐπὶ δύο συνεχεῖς συνεδριάσεις αὐτῆς, θεωροῦνται αὐτοδικαίως παραιτηθέντα.

Άρθρον 19

1. Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ συνεδριάζει κατόπιν προηγούμενης πρόσκλησης τοῦ Προέδρου ἢ μετὰ ἀπὸ αἴτηση δύο (2) τουλάχιστον μελῶν τῆς.

2. Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν πρώτη συνεδριάσῃ τῆς ἐκλέγει τὸν Γραμματέα καὶ Ταμία.

3. Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ βρῖσκεται σὲ ἀπαρτία καὶ ἀποφασίζει ἐγκύρως, ἐφ' ὅσον εἶναι παρόντα τουλάχιστον

στον τρία (3) μέλη. Εάν μετά από νόμιμη πρόσκληση ή Έπιτροπή δέν βρεθεί σέ άπαρτία, τότε ή συνεδρίαση αναβάλλεται καί έπαναλαμβάνεται, μέ τά ίδια θέματα, μετά από δύο (2) ήμέρες.

Άρθρον 20

Η Διοικούσα Έπιτροπή, γιά νά διευκολύνει τήν εκτέλεση του έργου της, μπορεί νά καταρτίζει έπικουρικές έπιτροπές φιλόπτωχου από τόν κατάλογο τών ένοριτών, στίς όποιες αναθέτει συγκεκριμένα, κατά περίπτωση, καθήκοντα.

Άρθρον 21

Όλα τά Ε.Φ.Τ. έποπτεύονται από τό Δ.Σ. του Γ.Φ.Τ. καί τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο, τά όποια διενεργούν τόν σχετικό έλεγχο κατά τήν κρίση τους ή έφ' όσον προκύψει θέμα.

Άρθρον 22

Πόροι

Πόροι κάθε Ένοριακού Φιλόπτωχου Ταμείου είναι:

α) Εισπράξεις από κουτιά υπέρ τών πτωχών καί από τήν περιφορά δίσκων στους Έιρους Ναούς τής ένορίας, ή όποια έγινε μετά από άδεια του Μητροπολίτη καί μέ σκοπό τήν ενίσχυση του Φιλόπτωχου Ταμείου.

β) Προαιρετικές εισφορές, δωρεές ή κληροδοτήματα.

γ) Εισπράξεις από διάφορες κληρώσεις, από έράνουσ καί από άλλες φιλανθρωπικές εκδηλώσεις.

δ) Τυχόν εκτακτες οικονομικές ενισχύσεις από τήν Έιρά Μητρόπολη ή από τό Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο.

ε) Ποσοστό 60% από τόν γενικό έρανο τής «Ημέρας τής Αγάπης» τόν όποιο διεξάγει ή Ένορία.

στ) Έπιχορηγήσεις του Δημοσίου, Δήμων ή Όργανισμών ή Συλλόγων καί κάθε άλλη προσφορά, ή όποια προέρχεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, πού αποβλέπει στους σκοπούς του Ε.Φ.Τ., δέν κατονομάζεται ρητά στο παρόντα Κανονισμό, αλλά συνάδει πρός τά εκκλησιαστικά ήθη.

Άρθρον 23

Διάθεση Πόρων

1. Οι πόροι του Ε.Φ.Τ. διατίθενται γιά τήν ανακούφιση τών ενδεών καί αναξιοπαθούντων ένοριτών καί συγκεκριμένα:

α) Ός τακτικό ή εκτακτο οικονομικό βοήθημα σέ χρήμα ή σέ είδη ρουχισμού καί ιματισμού ή σέ είδη τροφίμων.

β) Γιά Ιατρική, φαρμακευτική ή νοσοκομειακή περίθαλψη καί γιά εισαγωγή σέ διάφορα θεραπευτήρια.

γ) Γιά ύποτροφίες καί σπουδαστικά έπιδόματα.

δ) Γιά ενίσχυση τών Φιλανθρωπικών σκοπών τής Έιρας Μητρόπολης.

ε) Σέ κάθε άλλο φιλανθρωπικό σκοπό πού δέν αναφέρεται ρητά στο παρόν.

2. Η εξακρίβωση τής ένδειας κάθε άτομου γίνεται μέ μέριμνα καί αποκλειστική ευθύνη τής Διοικούσας Έπιτροπής, ή όποια τηρεί ειδικό βιβλίο, όπου καταχωρούνται τά στοιχεία του βοηθούμενου, τό είδος καί τό ποσό τής ενίσχυσης τό όποιο του παρέχεται.

Άρθρον 24

Τηρούμενα Βιβλία

1. Η Διοικούσα Έπιτροπή τηρεί τά ακόλουθα βιβλία καί στοιχεία:

α) Βιβλίο πρακτικών Διοικούσας Έπιτροπής

β) Βιβλίο Ταμείου

γ) Βιβλίο ενδεών καί έμπεριστάτων ατόμων

δ) Βιβλίο πρωτοκόλλου

ε) Βιβλίο κινητής καί άκίνητης περιουσίας

στ) Διπλότυπα γραμμάτια εισπράξεων

ζ) Διπλότυπα έντάλματα πληρωμών.

Τά υπό στοιχεία β', σ' καί ζ' Βιβλία, θεωρούνται ύποχρεωτικώς από τήν Έιρά Μητρόπολη Κεφαλληνίας.

2. Τά βιβλία πρακτικών, ενδεών, πρωτοκόλλου, κινητής καί άκίνητης περιουσίας τηρεί ό Γραμματέας τής Έπιτροπής ένώ τό βιβλίο ταμείου, τά έντάλματα καί τά γραμμάτια τηρεί ό Ταμίας.

3. Γιά κάθε εισπραξη ή πληρωμή ό Ταμίας εκδίδει γραμμάτιο ή ένταλμα άντιστοιχως, τά αντίγραφα τών όποιων παραμένουν στο στέλεχος.

Άρθρον 25

1. Η χρηματική περιουσία κάθε Ε.Φ.Τ. έφόσον υπερβαίνει τό ποσό των πεντακοσίων (500) ευρώ, κατατίθεται σέ λογαριασμό άναγνωρισμένης Τράπεζας στήν Έλλάδα ή άλλου Πιστωτικού Ίδρύματος στο όνομα τής Ένορίας του Ε.Φ.Τ. Ό λογαριασμός αυτός θά έξυπηρετεί αποκλειστικά τίς ανάγκες καί τίς συναλλαγές του Ε.Φ.Τ.

2. Γιά τήν άνάληψη όποιοδήποτε ποσού από τόν λογαριασμό, απαιτείται άπόφαση τής Διοικούσας Έπιτροπής του Ε.Φ.Τ., ύπογεγραμμένη από τόν Πρόεδρο καί τά ύπολοιπα μέλη τής Έπιτροπής, καθώς καί ή έξουσιοδότηση του Ταμιά γιά τήν άνάληψη. Η άπόφαση αυτή θά καταχωρείται στο Βιβλίο Πράξεων μέ αύξοντα άριθμό. Άκριβές αντίγραφο της, ύπογεγραμμένο από τόν Πρόεδρο, θά προσκομίζεται από τόν Ταμιά στήν Τράπεζα γιά τήν άνάληψη του σχετικού ποσού.

Άρθρον 26

Ό Ταμίας, ύστερα από άπόφαση τής Έπιτροπής πού θά καταχωρισθεί στο βιβλίο Πράξεων, μπορεί νά έχει προχειρα στήν διάθεση του Ένοριακού Φιλοπτώχου Ταμείου, ποσό μέχρι διακόσια (200) ευρώ γιά τήν αντιμετώπιση εκτακτων περιστατικών άπορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄
ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ - ΙΣΧΥΣ

Άρθρον 27

Κάθε θέμα πού ανακύπτει κατά την εφαρμογή του παρόντος Κανονισμού, καί δέν προβλέπεται ρητά από αυτόν, ρυθμίζεται μέ απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου καί πάντοτε σύμφωνα μέ τους Ίερούς Κανόνες της Όρθόδοξης Έκκλησίας, τόν Καταστατικό Χάρτη της Έκκλησίας της Ελλάδος, τίς διατάξεις καί τους νόμους πού διέπουν την Όρθόδοξη Έκκλησία στην Έλληνική Έπικράτεια, καθώς επίσης μέ τό Σύνταγμα της Έλληνικής Δημοκρατίας, τόν Άστικό Κώδικα καί γενικότερα τους νόμους του Κράτους.

Άρθρον 28

1. Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από την καταχώρησή του στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως καί στό επίσημο Δελτίο της Έκκλησίας της Ελλάδας «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

2. Ο Κανονισμός αυτός μπορεί νά τροποποιηθεί μετά από αιτιολογημένη πρόταση - απόφαση του Διοικητικού

Συμβουλίου του Γ.Φ.Τ., ή όποία υποβάλλεται αρμοδίως στην Διαρκή Ίερά Σύνοδο προς έγκριση καί έκδοση σχετικής απόφασης. Οί τροποποιήσεις αυτές έχουν ισχύ μετά την δημοσίευση τους στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως καί στό επίσημο Δελτίο της Έκκλησίας της Ελλάδας «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» .

Άρθρον 29

Κάλυψη δαπάνης

Μέ τόν παρόντα Κανονισμό ούδεμία δαπάνη προκαλείται σέ βάρος του προϋπολογισμού του Νομικού Προσώπου της Ίερας Μητροπόλεως Κεφαλληνίας. Τυχόν δαπάνη, λόγω έκτακτης επιχορήγησης, θά αναφερθεί στην αντίστοιχη απόφαση του Μητροπολιτικού Συμβουλίου καί θά προβληφθεί στον οικείο Προϋπολογισμό.

Άθήναι, 4 Άπριλίου 2012

† Ο Άθηνών ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ο Άρχιγραμματεΐς
Ο Διαυλείας Γαβριήλ

Κανονισμός περί τροποποιήσεως τοῦ Κανονισμοῦ Συστάσεως καί Λειτουργίας τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου (Γ.Φ.Τ.) τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΑΞΙΣ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τάς διατάξεις τῶν ἄρθρων 29 παρ. 2 καί 59 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τάς ὑποχρεώσεις τῆς Ποιμανούσης Ἐκκλησίας πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπὸ τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐπιταγὰς, τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καί τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.

3. Τάς ὑφισταμένας κοινωνικὰς καί πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως.

4. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1/20.1.2012 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως.

5. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 31/2012 Ἀπόφασιν καί τὴν ὑπ' ἀριθμ. 211/21.3.2012 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβα.

5. Τὴν ἀπὸ 2.4.2012 Γνωμοδότησιν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Νομικοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀποφασίζει

Τὴν τροποποίησιν τοῦ Κανονισμοῦ συστάσεως καί λειτουργίας τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου (Γ.Φ.Τ.) τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως, σύμφωνα μὲ τὰς διατάξεις τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ:

Κανονισμός
περί τροποποιήσεως τοῦ κανονισμοῦ
Συστάσεως καί Λειτουργίας
τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου (Γ.Φ.Τ.)
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως
καί Σταυρουπόλεως

Ἄρθρον 1

Ὁ Κανονισμός τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς

Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως (Φ.Ε.Κ. 2185/Β/1999) τροποποιεῖται ὡς ἑξῆς:

1. Τὸ ἄρθρο 2 ἀντικαθίσταται ὡς ἑξῆς:

« Ἄρθρον 2
Σκοποὶ τοῦ Ἰδρύματος

1) Ἡ περίθαλψις τῶν ἀπόρων καί ἐνδεῶν ἀτόμων, τῶν ὀρφανῶν, τῶν ἀποδεδειγμένων ἀπόρων οἰκογενειῶν.

2) Ἡ καταβολὴ ἐξόδων δι' ἀποφυλάκισιν ἀτόμων εὐρισκομένων εἰς φυλακὰς, ὡς καί ἡ προστασία τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

3) Ἡ ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψις ἀσθενῶν καί ἡ καταβολὴ ἐξόδων μεταβάσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν δι' ἱατροφαρμακευτικούς λόγους, καθὼς καί ἡ ἀγορὰ καυσίμων καί τροφίμων διὰ τοὺς ἐνδεῖς καί τὰς ἀπόρους οἰκογενεῖας, ὡς καί ἡ ἐξόφλησις λογαριασμῶν ΔΕΚΟ καί ἐνοικίων.

4) Ἡ ἐνίσχυσις φιλοanthρωπικῶν καί εὐαγῶν Ἰδρυμάτων καί συλλόγων (π.χ. ἀτόμων μὲ κινητικὰ προβλήματα, νεφροπαθῶν, κωφῶν κ.λπ.).

5) Ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις ἀπόρων μαθητῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Γυμνασίου καί Λυκείου Νεαπόλεως καί ἄλλων σχολείων τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφέρειας, καθὼς καί σπουδαστῶν, φοιτητῶν καί παιδιῶν πολυτέκνων οἰκογενειῶν.

6) Ἡ ἠθικὴ καί ὑλικὴ συμπαράστασις εἰς τοὺς Ὀρθόδοξους Πλοῦς ἀλλων χωρῶν, εἰς ἑλληνας πρόσφυγας καί εἰς Βορειοηπειρώτας.

7) Ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καί τῶν Κατασκηνώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

8) Ἡ λειτουργία Καταστήματος Ρουχισμοῦ «Ο ΧΙΤΩΝ», Κοινωνικοῦ Παντοπωλείου, Κοινωνικῶν Ἱατρειῶν καί ἄλλων κοινωνικῶν δομῶν, προνοιακοῦ χαρακτῆρος».

2. Τὸ ἄρθρο 11 ἀντικαθίσταται ὡς ἑξῆς:

« Ἄρθρον 11

Οἱ πόροι τοῦ Ε.Φ.Τ. διατίθενται:

1) Διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν ἀποδεδειγμένως ἀπόρων οἰκογενειῶν, ἐνδεῶν καί ἀστέγων ἐνοριτῶν.

2) Διὰ τὴν ἀποφυλάκισιν φυλακισμένων ἐνοριτῶν.

3) Διὰ τὴν ἀγορὰν φαρμάκων καί διὰ δαπάνας ἱατρικῆς περιθάλψεως ἀσθενῶν ἀπόρων ἐνοριτῶν, ὡς καί δι'

ἀγοράν καυσίμων κατά τήν περίοδον τοῦ χειμῶνος καί ἐξόφλησιν λογαριασμῶν ΔΕΚΟ.

4) Διά τήν χορήγησιν γαμηλίου βοηθήματος εἰς ἀπόρους μελλοσύμφοις τῆς Ἑνορίας.

5) Διά τήν ἀγοράν καί διανομήν βιβλίων καί σχολικῶν εἰδῶν καί διδάκτρων φροντιστηριακῶν μαθημάτων ἀπόρων μαθητῶν καί σπουδαστῶν τῆς Ἑνορίας.

6) Διά τήν οικονομικήν ἐνίσχυσιν Ἱερῶν Μονῶν καί τῶν Κατασκηνώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

7) Διά τὰς δαπάνας κατασκευῆς, συντηρήσεως καί ἀγορᾶς ἐξοπλισμοῦ τῶν Ἑνοριακῶν Συσσιτίων».

3. Τό χρηματικό ποσό τοῦ τελευταίου ἔδαφιου τοῦ ἀρθροῦ 13 ὀρίζεται σέ τριακόσια (300) εὐρώ. Ἐπίσης, στό τέλος τοῦ ἰδίου ἀρθροῦ προστίθενται τά ἑξῆς: «Μέ ἀπόφασιν τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ε.Φ.Τ., ἡ ὁποία λαμβάνεται κατά τὰς ἀρχάς Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Πρόεδρος νά δίδει χρηματικήν ἐνίσχυσιν εἰς ἔχοντας ἀνάγκην, μέχρι τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν τριακοσίων (300) εὐρώ μηνιαίως. Διά ποσόν μεγαλύτερον τῶν 300 εὐρώ ἀπαιτεῖται ἔγκρισις τοῦ Γ.Φ.Τ.».

4. Τό ἀρθρο 26 ἀντικαθίσταται ὡς ἑξῆς:

« Ἄρθρον 26

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Γ.Φ.Τ. δύναται ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ

Δ.Σ. νά παρέχει χρηματικήν ἐνίσχυσιν εἰς Φιλανθρωπικά Ἰδρύματα, Σωματεῖα καί Ἰδιώτας μέχρι τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν (1.000) εὐρώ κατά μήνα, ὁ δέ Ταμίης τοῦ Γ.Φ.Τ. εἰς ἰδιώτας μέχρι τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν (300) εὐρώ κατά μήνα».

Ἄρθρο 2

1. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀρχίζει ἀπό τήν δημοσίευσή του στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

2. Ὁ παρών Κανονισμός δημοσιεύεται ἐπίσης στό Ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἄρθρο 3

Μέ τόν παρόντα Κανονισμό δέν προκαλεῖται πρόσθετη δαπάνη σέ βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως.

Ἀθήναι, 4 Ἀπριλίου 2012

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ὁ Διαυθείας Γαβριήλ

Κανονιστική Απόφασις περί μετονομασίας, ὡς «Ἱερά Μητρόπολις Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου»,

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Φ.Ε.Κ. 146/Α/31.5.1977).
2. Τοὺς Ἱεροῦς Κανόνας ἠδ' τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων, ἰζ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἠη' τῆς Πενθέκτης Συνόδου, σί' τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, νσ', ρθ' τῆς ἐν Καρθαγένη Συνόδου,
3. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 215/13.7.2011 Πρότασιν - Εἰσήγησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λήμνου κ. Ἱεροθέου πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
4. Τὴν ἀπό 7.9.2011 Ἐγκριτικὴν Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.
5. Τὴν ἀπό 7.10.2011 Ἐγκριτικὴν Ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

6. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 255/27.3.2012 Πατριαρχικὴν καί Συνοδικὴν Πράξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἀποφασίζει

1. Ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 11 παρ. 1 ὑποπαρ. Β' στοιχ. ἠν' τοῦ Ν. 590/1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», «Ἱερά Μητρόπολις Λήμνου» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου, μετονομάζεται, ὡς «Ἱερά Μητρόπολις Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου», ἐντεῦθεν δέ διὰ τοῦ φερωνύμου ἱστορικοῦ τίτλου «Μητροπολίτης Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου» μνημονεύεται καί ὑπογράφεται ὁ ἐπικώριος Μητροπολίτης Λήμνου.
2. Ἡ παροῦσα νά δημοσιευθῇ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ Ἐπισήμου Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».
3. Ἐκ τῆς παρούσης Ἀποφάσεως δέν προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου ἢ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου.

Ἐν Ἀθῆναις, τῇ 8ῃ Μαΐου 2012

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώλυμος, Πρόεδρος

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καί Βάρης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, Γ) τοῦ Ν. 673/1977, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Εἰσοδίων Θεοτόκου Τερψιθέας Γλυφάδας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καί Ἐφημερίων» προβληπόμενα κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Βούλῃ τῇ 22α Φεβρουαρίου 2012

† Ὁ Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας,
Βουλιαγμένης καί Βάρης ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀθμωπίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καί Ἐφημερίων», προκειμένου νά πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Βρυττῶν,
Ἁγίων Ἀρχαγγέλων Μαργαρίτας,

Ἁγίου Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου
Γαρεφείου,

Ζωοδόχου Πηγῆς Μοναστηρακίου,
Ἁγίου Νικοδήμου Λεπτοκαρυᾶς,
Ἁγίου Γεωργίου Ραχώνης,
Ἁγίου Γεωργίου Γιαννιτσῶν,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἐδέσῃ τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 2012

† Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀθμωπίας
ΙΩΗΛ

Ἱερά Μητρόπολις Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀθμωπίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, Γ) τοῦ Ν. 673/1977, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς

Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης Γιαννιτσῶν,
Γενέσεως τοῦ Σωτῆρος Κρύας Βρύσης,

Ἁγίων Πάντων Ἐδέσσης,
Ἁγίου Νεκταρίου Ἐδέσσης,

Ἁγίων Νικάνδρου καί Ἰωαννικίου Ἀριδαίας,
Ἁγίου Ἀντωνίου Ἀριδαίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καί Ἐφημερίων», προβληπόμενα κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἐδέσῃ τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 2012

† Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀθμωπίας
ΙΩΗΛ

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καί Ἐφημερίων», προκειμένου νά πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίας Βαρβάρας Λαμίας (β' Ἐφημέριος)
Ἁγίου Νικολάου Λαμίας,
Ἁγίου Γεωργίου Ὑπάτης,

Ἁγίου Νικολάου Μεληταίας Δομοκοῦ,
Κοιμήσεως Θεοτόκου Νέας Εὐρυτανίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 7ῃ Μαΐου 2012

† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 2.5.2012

Συνήλθε τήν Τετάρτη, 2 Μαΐου 2012, στήν πρώτη Συνεδρία Της γιά τόν μήνα Μάιο ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατά τήν σημερινή Συνεδρία:

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ἐπικύρωσε τά Πρακτικά τῆς Ἐξουσιοδοτήσεως.

Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐνημέρωσε τά Μέλη τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου γιά τήν ἐπίσκεψή του στήν Θεσσαλονίκη, στίς ἐγκαταστάσεις τοῦ Τηλεοπτικοῦ Σταθμοῦ 4E. Μετέφερε τό καλό κλίμα καί τήν διάθεση γιά συνεργασία τῶν ὑπευθύνων τοῦ Τηλεοπτικοῦ Σταθμοῦ μέ τήν Ἐκκλησία. Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ἀνέθεσε στούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Σεργῶν καί Νιγρίτης κ. Θεολόγο, Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας κ. Ἰωήλ, Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβα καί Πατρῶν κ. Χρυσόστομο, τήν ἐκπόνηση μελέτης γιά τήν συνεργασία τοῦ Τηλεοπτικοῦ Σταθμοῦ 4E μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Στήν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο ἀνεγνώσθη τό ἀπό 16.3.2012 ἔγγραφο τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου.

Ἐπίσης ἀνεγνώσθη ἔγγραφο τῶν τεσσάρων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς Θράκης, τό ὁποῖον ἀπευθύνεται πρὸς τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καί τόν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ ζητήματος τῆς τροπολογίας τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Ὑπουργοῦ Περιβάλλοντος, Ἐνεργείας καί Κλιματικῆς Ἀλλαγῆς, διά τῆς ὁποίας τά αὐθαίρετα περιουσιακά στοιχεῖα τῆς μουσουλμανικῆς μειονότητας δέχονται μείωση ἐπί τοῦ ἐπιβαλλομένου προστίμου σέ ποσοστό ὀγδόντα τοῖς ἑκατό (80%). Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ἀποφάσισε νά ἀποσταλεῖ ἔγγραφο στό ἀρμόδιο Ὑπουργεῖο ζητώντας νά μὴν ὑφίσταται διάκριση στήν

μεταχείριση Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων.

Τέλος ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ὄρισε τήν 20ῆ Μαΐου 2012 ὡς ἡμερομηνία λήξεως τῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἐνέκρινε τήν διοργάνωση τῆς ΚΔ' Πανορθοδόξου Συνδιασκέψεως Ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί Ἱερῶν Μητροπόλεων διά θέματα Αἰρέσεων καί Παραθρησκείας καί συζήτησε καί ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικά μέ τρέχοντα ὑπηρεσιακά ζητήματα.

Ἐκ τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου.

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 3.5.2012

Συνήλθε τήν Πέμπτη, 3 Μαΐου 2012, στήν δευτέρα Συνεδρία Της ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατά τήν σημερινή Συνεδρία:

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ἐπικύρωσε τά Πρακτικά τῆς Ἐξουσιοδοτήσεως.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος θά πραγματοποιήσει Εἰρηνική Ἐπίσκεψη στήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, κατόπιν τῆς προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας κ. Κυρίλλου, ἀπό 23 ἕως 30 Μαΐου 2012. Τόν Μακαριώτατο θά συνοδεύσουν Συνοδικοί Ἱεράρχες καί ὑπηρεσιακά πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μακαριώτατος καί ἡ Συνοδεία του θά ἐπισκεφθοῦν τήν Μόσχα καί τήν Ἁγία Πετρούπολη, θά συλλειτουργήσῃ μέ τόν Μακαριώτατο Πατριάρχη καί τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, καί θά ἐπισκεφθεῖ Ἱερές Μονές καί Καθιδρόματα τῆς Ρωσίας.

Στήν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο ἀνεγνώσθη ἔγγραφο τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀποστολῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως γιά τό κράτος δικαίου στό Κοσσυφοπέδιο, μέ τήν ὁποία εὐχαριστεῖ τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἐπιστολή τῆς Ἱεράς Συνόδου, μέ τήν ὁποία ἀπνύθυνε ἔκκληση γιά τήν πρόληψη τῆς περαιτέρω βίας καί ἐξέφρασε τήν ἀνυσυχία Της

γιά τήν δυνατότητα τῆς ἐπικράτησης τῆς εἰρήνης, τῆς ἀνεκτικότητας καί τῆς δικαιοσύνης στήν περιοχή αὐτή. Ὁ Ἀρχηγός τῆς Ἀποστολῆς, στήν ἀπαντητική ἐπιστολή του, τονίζει τίς προσπάθειες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀποστολῆς γιά τήν ἐπικράτηση τοῦ κράτους δικαίου, τήν προαγωγή τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν καθώς καί τήν περιφρούρηση καί διαφύλαξη ὄλων τῶν ἱστορικῶν καί πολιτισμικῶν παραδόσεων στό Κοσσυφοπέδιο.

Τέλος ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος, ἐνέκρινε ἀποσπάσεις Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σέ Ἱερές Μητροπόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικά μέ τρέχοντα ὑπηρεσιακά ζητήματα.

Ἐκ τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου.

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 4.5.2012

Συνῆλθε τήν Παρασκευή, 4 Μαΐου 2012, στήν τρίτη Συνεδρία Της ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατά τήν σημερινή Συνεδρία:

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἐπικύρωσε τά Πρακτικά τῆς προηγούμενης Συνεδρίας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθιμος ἀνέγνωσε τήν εἰσήγησή του σχετικά μέ τό «Υπόμνημα γιά τό νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν στά Θρησκευτικά Δημοτικό καί Γυμνασίου» τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐμπειρογνωμόνων γιά τήν ἐκπόνηση τοῦ νέου Προγράμματος.

Ἀκολούθησε ἡ συνάντηση μέ τοὺς Σχολικούς Συμβούλους καί τά μέλη τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων. Στήν συνάντηση δόθηκε ἡ δυνατότητα νά τοποθετηθοῦν οἱ Σχολικοί Σύμβουλοι καί οἱ Θεολόγοι γιά τά θέματα πού προκύπτουν κατά τήν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν σύμφωνα μέ τό νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν.

Στήν συζήτηση ἀκούσθηκαν καί οἱ ἀπόψεις τῶν Σεβασμιωτάτων Μελῶν τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου. Ὁ Μακαριωτάτος ἔκλεισε τόν πρῶτο αὐτό διάλογο τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας μέ τοὺς Διδάσκοντες τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἐκφράζοντας τίς εὐχαριστίες του καί τονίζοντας ὅτι «αὐτή ἡ συνάντηση εἶναι ἕνα πρῶτο βῆμα, πο-

λύ χρήσιμο· ὅλα αὐτά τά ὁποῖα ἀκούσθηκαν, καταγράφηκαν καί θά ἀξιοποιηθοῦν κωδικοποιώντας τα, καί ὅταν θά ξανασυναντηθοῦμε, θά ἔχουμε ἕνα κείμενο πάνω στό ὁποῖο θά μπορούμε νά συνεργαστοῦμε. Σᾶς εὐχαριστῶ».

Ἐκ τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου

Ἐπίσκεψις στήν Περιφερειακή Ἐκκλησιαστική Ἑστία τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων

Ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος τῆς «Ἑστίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης», Μητροπολίτης Σύρου κ. Δωρόθεος, καί ἡ Διευθύντρια, Καθηγήτρια κα Καλή Ἀλυσανδράτου, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ., τήν Πέμπτη, 17 Μαΐου, ἐπισκέφθηκαν τήν «Περιφερειακή Ἐκκλησιαστική Ἑστία» (Π.Ε.Ε.) τοῦ Ἱερατικοῦ Σχολείου Δεύτερης Ἐκκαιρίας καί τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ΙΕΚ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων.

Στα προπύλαια τῆς Σχολῆς τόν Σεβασμιώτατο κ. Δωρόθεο καί τήν Διευθύντρια ὑπεδέχθησαν ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ρεντίνης κ. Σεραφεῖμ, ὁ Διευθυντής τῆς Σχολῆς Καθηγητής Θεολόγος κ. Κωνσταντῖνος Παπαευθυμίου, ὁ Διευθυντής τῆς Ἑστίας Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. Γ. Στάμος, οἱ Καθηγητές καί οἱ Ἱεροσπουδαστές, Κληρικοί καί ἐργαζόμενοι στό Ἐκκλησιαστικό αὐτό Ἐκπαιδευτικό Ἴδρυμα.

Ὁ Σεβασμιώτατος ξεναγήθηκε στοὺς χώρους τῆς Σχολῆς καί τῆς Ἑστίας, πού βρίσκεται σέ ἕνα θαυμάσιο τοπίο, στό ὁποῖο κυριαρχεῖ ὁ Ἱ. Ναός τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, θαύμασε τήν ἐπικρατοῦσα τάξη καί καθαριότητα, τήν καλή συντήρηση τοῦ κτιρίου, καθώς καί τήν ὑποδειγματική λειτουργία τῆς Ἑστίας, πού ὀφείλονται στήν ἄοκνη προσπάθεια τοῦ Σεβ. κ. Κυρίλλου, τοῦ Θεοφιλ. κ. Σεραφεῖμ καί ὄλων τῶν ἐργαζομένων στό ΙΣΔΕ καί τήν Ἑστία.

Ὁ Σεβ. κ. Δωρόθεος στήν τοποθέτησή του ἀναφέρθηκε στήν προσφορά τοῦ ΙΣΔΕ καί τοῦ ΙΕΚ στήν περιοχή, μετέφερε τίς εὐχές καί τίς εὐλογίες τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, εὐχαρίστησε γιά τήν φιλόφρονα ὑποδοχή καί τά ὅσα μέ πολλή πατρική ἀγάπη ὁ Σεβ. κ. Κύριλλος προσφέρει πρὸς τό Σχολεῖο καί τόνισε τήν σημασία πού ἔχουν οἱ

Ἐκκλησιαστικές Σχολές γιά τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, καί τό ἐνδιαφέρον καί τῆς Πολιτείας καί τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν Περιφερειακῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἑστιῶν, παρὰ τὰ αὐξημένα οἰκονομικά προβλήματα. Στὴν συνέχεια ὁ Σεβ. κ. Δωρόθεος ἐδῆθηκε στοὺς Καθηγητές τοὺς ἱεροσπουδαστές γιά τὴν ἀναστάσιμη περίοδο καί διένειμε σέ ὅλους τίς εἰκόνες πού ἔχει φιλοτεχνήσει τό Δ.Σ. τῆς Ε.Ε.Ε., ὡς εὐλογία καί ἀνάμνηση τῆς ἐπισκέψεως.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ ἀποστολή παρακάθησε σέ γεῦμα στὴν τράπεζα τοῦ σχολείου, κατὰ τό ὅποιο ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις καί εὐχές καί ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλιῶτιδος κ. Κύριλλος ἀπένευσε στόν Σεβασμιώτατο κ. Δωρόθεο τόν χρυσό Σταυρό τοῦ Ἁγίου Σεραφεῖμ, Ἐπισκόπου Φαναρίου, «σέ ἀναγνώριση», ὅπως εἶπε, «τῶν ὑπηρεσιῶν πού προσφέρει στήν Ἐκκλησιαστική Ἐκπαίδευση».

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

*Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου
γιά τοὺς μαθητές καί τίς μαθήτριες
πού συμμετέχουν στίς σχολικές ἐξετάσεις*

Μήνυμα πρὸς τοὺς μαθητές καί τίς μαθήτριες πού συμμετέχουν στίς σχολικές ἐξετάσεις ἀπύθνησε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος. Τό μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἀγαπητά μου παιδιά,
Χριστός Ἀνέστη!

Κάποτε ἕνας μαθητής λίγο πρὶν τίς ἐξετάσεις ἐκμυστηρεύτηκε: «Νιώθω νά τρίζει ἡ καρέκλα κάτω ἀπό τὰ πόδια μου. Δέν φοβᾶμαι τόσο τίς ἐξετάσεις ἀλλά ἔχω ἀγωνία γιά τό τί θά γίνει μετὰ. Ἄν ἄξιζε τόσος κόπος. Θέλω νά ἀπαντήσω σέ πολλά ἐρωτήματα πού γεννήθηκαν στή διάρκεια τῆς προετοιμασίας στά ὅποια δέν βρῆκα ἀπαντήσεις καί ἀφοροῦν ἐμένα. Ποιός εἶμαι».

Μοῦ θύμισε τόν ποιητή: «Σάν νά μὴν κάτεχα ὁ ἀγράμματος, πὼς εἶναι ἐκεῖ ἀκριβῶς μέσα στὴν ἄκρα σιγαλιά, πού ἀκούγονται οἱ πιό ἀποτρόπαιοι κρότοι».

Αὐτές οἱ σκέψεις δέν διατυπώθηκαν μόνο ἀπὸ ἕνα μαθητή. Ἀκούγονται συχνά καί ἀπὸ πολλοὺς καί ἀξίζει νά σταθοῦμε σέ αὐτόν τόν προβληματι-

σμό μιά καί οἱ ἐξετάσεις καί τό ἀποτέλεσμά τους εἶναι μονάχα ἕνας σταθμός, ὁ ὁποῖος εἶναι σημαντικός ἀλλὰ καθόλου κρίσιμος.

Χρήσιμα καί κρίσιμα εἶναι τὰ ἐρωτήματα πού σᾶς ἀπασχολοῦν. Τό μέλλον καί τό νόημα ζωῆς. Ἡ στάση σας ἀπέναντι στίς προκλήσεις πού ἀντιμετωπίζετε.

Τό σημαντικό εἶναι νά κρατήσετε τὴ δίψα σας, ὥστε ὅ,τι κυοφορεῖται στὴν καρδιά σας νά μὴ μείνει «ἀποκρουστικός κρότος» ἀλλὰ νά γίνει σπόρος πού γεννᾷ ζωή.

Ὁ Κύριος διδάσκοντας εἶπε: «Ὅποιος διψάει, νά ῥθεῖ σ' ἐμένα καί νά πιεῖ. Μέσα ἀπὸ ἐκεῖνον πού πιστεύει σ' ἐμένα ποτάμια ζωντανό νερό θά τρέξουν» (Ἰωάν. 7. 37-38).

Αὐτός πού θά διατηρήσει αὐτὴ τὴ δίψα καί θά ξεδιψᾷ ἀπὸ τὴ συν-ζωή μὲ τό Χριστό θά μπορέσει νά φωτίσει τό μέλλον του ἀλλὰ καί τό νόημα ὧν συμβαίνουν καί θά συμβοῦν στὴν πορεία του, τὰ ὅποια συχνά μοιάζουν νά βρίσκονται στό σκοτάδι.

Προσεύχομαι, παιδιά μου, ὅλα ὅσα ζεῖτε νά γίνων ἀφορμὴ ταξιδιῶν. Νά προχωρήσετε τὸν προβληματισμό σας, νά ἀσκηθεῖτε στὰ ἐρωτήματά σας. Νά συμπιλωθεῖτε μὲ τὴν ὕπαρξή τους γιά νά συναντηθεῖτε μὲ τίς ἀπαντήσεις τους. Ἡ πορεία αὐτὴ ἀξίζει κάθε κόπο, ἀκόμα καί ἂν γεννήθηκε στό ἡμίφως τῶν ἐξετάσεων.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

*Δημιουργία Κοινωνικοῦ Ἰατροῦ
σὴ Λαμία*

Μετά τὴν ραγδαία ἐπιδείνωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ δημιουργήθηκαν ἀνάγκες ἐπισιτιστικῆς ἐπιβίωσης σέ πολλοὺς συνανθρώπους μας.

Ἐπιπλέον ἡ ἀδυναμία πληρωμῆς τῶν ασφαλιστικῶν φορέων ἄφησε χωρὶς ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη ἑκατοντάδες χιλιάδες Ἕλληνες πού ἀδυνατοῦν νά ἐπισκεφτοῦν γιαιτρό καί νά πάρουν τὰ φάρμακά τους.

Μέ σκοπό τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων αὐτῶν τὴν Πέμπτη 26 Ἀπριλίου ὁ Πρόεδρος τοῦ ἱατρικοῦ Συλλόγου Φθιώτιδος κ. Λεωνίδας Ἀνα-

γνωστόπουλος επισκέφτηκε τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ. Νικόλαο, συζήτησε μαζί του τό πρόβλημα τῆς περιθάλψεως τῶν ὡς ἄνω συνανθρώπων μας καί τοῦ πρότεινε τήν δημιουργία κοινωνικοῦ Ἱατρείου στήν Λαμία.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἐξέφρασε τήν χαρά του γιά τήν πρωτοβουλία αὐτή, ἐνημέρωσε τόν κ. Πρόεδρο γιά τόν τρόπο δράσεως τῆς φιλανθρωπίας σέ ὅλη τήν ἔκταση τῆς Φθιώτιδος καί διεξοδικά συζήτησε μαζί του γιά τήν ὀργάνωση τοῦ Ἱατρείου, πρότεινε δέ ὡς χῶρο Ἱατρείου τό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἑνορίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Λαμίας, τό ὁποῖο βρίσκεται σέ κεντρική καί προσβάσιμη θέση. Κατά τήν σύσκεψη ὁ κ. Πρόεδρος ἐνημέρωσε τόν Σεβασμιώτατο, ὅτι καί ὁ Δήμαρχος Λαμιέων κ. Γεώργιος Κοτρωνιάς ἐξέφρασε τήν πρόθεσή του γιά ἀμέριστη συμπαράσταση.

Ἱερά Μητρόπολις Θηβῶν καί Λεβαδείας

*Ἀποστολή μέ τόν Μητροπολίτη Θηβῶν
καί Λεβαδείας κ. Γεώργιο
στό Κατάστημα Κράτησης στόν Ἐλαιῶνα*

Τό κατάστημα κράτησης γυναικῶν στόν Ἐλαιῶνα Θηβῶν ἐπισκέφθηκε μετά ἀπό πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερώνυμου ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θηβῶν καί Λεβαδείας κ. Γεώργιος τήν περασμένη Πέμπτη, συνοδευόμενος ἀπό τόν Γενικό Διευθυντή τῆς Μ.Κ. «Ἀποστολή» τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνο Δήμητρα.

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἡ «Ἀποστολή» στηρίζει καί μεριμνᾷ γιά τίς 250 κρατούμενες στίς φυλακές τοῦ Ἐλαιῶνα. Ἡ Διευθύντρια τοῦ Σωφρονιστικοῦ Καταστήματος κυρία Χαρά Κουτσομικᾶλη ὑποδέχθηκε τόν Σεβασμιώτατο καί τόν Διευθυντή τῆς «Ἀποστολῆς» καί τοὺς ἐνημέρωσε γιά τίς συνεχεῖς ἀνάγκες καί ἐλλείψεις πού ἀντιμετωπίζει τό Κατάστημα.

Στή συνέχεια ἐπισκέφθηκαν ὅλες τίς πτέρυγες καί διένειμαν περίπου 4.000 προϊόντα ἀτομικῆς ὑγιεινῆς καί φροντίδας πού ἐπιμελήθηκαν ἄνθρωποι τῆς «Ἀποστολῆς».

Ἡ Διεύθυνση τῶν Φυλακῶν εὐχαρίστησε τόν Σεβασμιώτατο κ. Γεώργιο καί τόν κ. Δήμητρα γιά τή συνεχή μερίμνα καί ὑποστήριξη πού παρέχει ἡ

Ἐκκλησία, διαθέτοντας χιλιάδες δῶρα ἀγάπης πού καλύπτουν σημαντικές ἀνάγκες τῆς καθημερινότητας τῶν κρατουμένων.

Ἱερά Μητρόπολις Γλυφάδας

Πραγματοποιήθηκε ἡ Ἱερατική Σύναξη

Στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Βούλας πραγματοποιήθηκε στίς 10.5.2012 ἡ Ἱερατική Σύναξη τῶν κληρικῶν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καί Βάρης ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Παύλου. Ὁ Σεβασμιώτατος καί ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἀρχιμ. Ἀλέξιος Ψωίνος καλωσόρισαν τοὺς τρεῖς νέους κληρικούς καί συγκεκριμένα: Τόν Πρεσβύτερο π. Εὐάγγελο Σπανό καί τοὺς Διακόνους π. Μάριο Χανόπουλο καί Ἰωάννη Θύλιζα. Ὅπως ἀνέφερόθη τό σύνολο τῶν χειροτονιῶν κατά τά δέκα χρόνια Ἀρχιερατείας τοῦ Σεβ. κ. Παύλου ἀνέρχεται στίς 37. Ὁ Πανοσιολογιώτατος Πρωτοσύγκελλος πληροφόρησε τοὺς κληρικούς ὅτι μέ ἀπόφαση τῆς Μητροπόλεως θά μνημονεύονται σέ ὅλες τίς Ἱερέες Ἀκολουθίες οἱ ἅγιοι Κωνσταντῖνος καί Ἐλένη ἀπό τόν Κλῆρο τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Γλυφάδας. Ἀνεγνώσθη ἐπίσης κείμενο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορέας κ. Ἀμβροσίου γιά τό ζήτημα τῆς Καύσεως τῶν Νεκρῶν. Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Γλυφάδας θά ἐκδώσει συντόμως Ἐγκύκλιο, μέ τήν ὁποία θά ἐξηγεῖ τά θεολογικά ἐπιχειρήματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατά τῆς Καύσεως τῶν Νεκρῶν.

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στήν Σκόπελο

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου στίς 19.5.2012 ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἐπισκέφθηκε τήν Σκόπελο τῶν Βορείων Σποράδων. Συνοδευόταν ἀπό τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο, Θηβῶν κ. Γεώργιο καί Κορίνθου κ. Διονύσιο. Ἡ ἐπίσκεψη πραγματοποιήθηκε μέ ἀφορμή τίς ἐκδηλώσεις πού διοργανώνουν ἐφέτος ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος καί ὁ Δῆμος Σκοπέλου γιά τή συμπλήρωση 1650 ἀπό τό μαρτύ-

ριο του Ἁγίου Ρηγίνου, πολιούχου τῆς Σκοπέλου, 400 ἐτῶν ἀπό τὴν ἴδρυση τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου καὶ 300 ἐτῶν ἀπό τὴν ἴδρυση τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Τὴν Κυριακὴ 20 Μαΐου ὁ Μακαριώτατος καὶ ἡ συνοδεία του ἐτέλεσαν τὴ Θεία Λειτουργία στὸ καθολικὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ρηγίνου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κερκύρας

Ἐκδήλωση γιὰ τὸν Διονύσιο Σολωμό

Ἡ Ἑνωσιὴ Χριστιανῶν Ἐπιστημόνων καὶ ἡ Ἑνωσιὴ Θεολόγων Ν. Κερκύρας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, πραγματοποιοῦσαν ἐκδήλωση τὴν Τετάρτη 23 Μαΐου τὸ βράδυ στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως (Ἀκαδημίας 2), μὲ ὁμιλητὴ τὸν καθηγητὴ τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου κ. Γιώργο Κεντρωτῆ, μὲ θέμα «Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ὡς θεμελιωτὴς τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας».

Ἱερὰ Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Ἡ ἐτήσια Σύναξη

στελεχῶν τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου

Τὴν Τρίτη 15η Μαΐου ἐ.ε πραγματοποιήθηκε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὸν συνεδριακὸ χῶρο τοῦ μεγάλου καὶ περικαλλοῦς Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου ὑπὸ τὴν προεδριάν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Ἐφραίμ ἡ ἐτήσια σύναξη στελεχῶν τοῦ Φιλανθρωπικοῦ, προνοιακοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Μετά τὴν τέλεση τῆς Ἀρχιερατικῆς Θ. Λειτουργίας στὸ καθολικὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος (Ἁγίου Νεκταρίου) –τόν Θ. Λόγον κήρυξε ὁ Πρωτ. π. Ἰωάννης Βλάχος- ἄρχισαν οἱ ἐργασίες τῆς συνάξεως, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ περὶ τὰ 200 στελέχη τοῦ ἐνοριακοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

Ὁ εἰδικὸς ἀπολογισμὸς τῶν ἰδρυμάτων τῆς Μητροπόλεως ἔχει ὡς ἑξῆς:

- *Κατασκηνώσεις Πόρου καὶ Αἰγίνης.* Φιλοξενοῦνται περὶ τοὺς 800 νέους καὶ νέες ἀπὸ ἡλικίας 10-18 ἐτῶν καὶ Διακονοῦν περὶ τὰ 150 στελέχη, ὅλοι ἐπιστήμονες καὶ φοιτητές.
- *Πνευματικὰ κέντρα, Ὑδρας, Σπετσῶν, Κρανιδίου, Ἐρμιόνης, Πόρου καὶ Αἰγίνης.* Ὅλα λει-

τουργοῦν ὑπὸ τὴν εὐθύνη τῶν Ἱερέων Νεόπτος καὶ τῶν Ἱεροκηρύκων καὶ ἀπασχολοῦν ἑκατοντάδες παιδιὰ σχολικῆς ἡλικίας δημιουργικὰ καὶ εὐχάριστα.

- *Στέγη Ἀγάπης Ἐρμιόνης, Σπετσῶν, Ὑδρας καὶ Αἰγίνης.* Εὐρίσκουν στέγη, τροφή καὶ περίθαλψη ἄτομα μοναχικά καὶ ἄπορα. Προσφέρονται ἡμερησίως περὶ τὶς 100 μερίδες φαγητοῦ. Πολλές δὲ ἐνορίες παραθέτουν τὶς ἅγιες ἡμέρες Τράπεζα Ἀγάπης γιὰ ἡλικιωμένα ἄτομα καὶ οικονομικοὺς μετανάστες. Ὡσαύτως στὴν στέγη ἀγάπης Ἐρμιόνης προσεφέρθησαν τὸ 2011 350 μερίδες φαγητοῦ σὲ συντοπίτες καὶ ἄλλοδαπούς.
 - *Ταμεῖον Πολυτέκνων.* Ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς πολυτέκνες οἰκογένειες καὶ ἐπιδοτεῖται κάθε τρίτο παιδί μὲ ἐφ' ἅπαξ βοήθημα 400 Εὐρώ. Κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 2011 ἐπιχορηγήθηκαν 39 οἰκογένειες (11.550 Εὐρώ) οἱ ὁποῖες ἀπέκτησαν τρίτον τέκνον. Συμμετοχὴ στὸ πρόγραμμα τῆς Ἱ. Συνόδου γιὰ τὸ γ' παιδί τῆς Θράκης 4.320 €
 - *Προσκύνημα Παναγία Μυρτιδιώτισσα.* Καλύπτει τὰ προγράμματα νεόπτος τῆς Νήσου Αἰγίνης.
 - *Χρηματικὰ Βραβεῖα μαθητῶν.* Ἡ Ἱ. Μονὴ Ἁγίου Νεκταρίου καὶ ὁ Ἱ. Καθεδρικός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου κατ' ἔτος χορηγοῦν χρηματικὰ ποσὰ (ἕκαστος 1.000 εὐρώ) στοὺς ἀριστούχους μαθητὰς τῆς Γ' Γυμνασίου καὶ Γ' Λυκείου ὡς καὶ στοὺς εἰσαχθέντες στά Α.Ε.Ι καὶ Τ.Ε.Ι
 - *Ἐκκλησιαστικὰ Νοσοκομεῖα Ὑδρας καὶ Αἰγίνης.* Σπουδαῖο καὶ λίαν σημαντικό ἔργο προσφέρουν τὰ δύο Νοσοκομεῖα Ὑδρας καὶ Αἰγίνης, μοναδικὰ στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν καὶ εὐθύνην τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποτελοῦν τὴν Ναυαρχίδα τοῦ προνοιακοῦ ἔργου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.
- Στὴν Ὑδρα στὸ Νοσοκομεῖο Ἀθανασίου καὶ Βέρας Κουλούρα «Παναγία ἡ Φανερωμένη» λειτουργοῦν τὰ ἑξῆς τμήματα: Ἀκτινοδιαγνωστικὸ, Ὑπερήχων, Μικροβιολογικὸ, Παθολογικὸ, Καρδιολογικὸ, Μαιευτικὸ, Χειρουργικὸ, Παιδιατρικὸ μὲ μόνιμον παιδίατρο, Γυναικολογικὸ. Ἐξωτερικὰ Ἱατρεῖα ἄριστα ἐξοπλισμένα μὲ ἰα-

τρικά μηχανήματα. Ένοσπλεύθησαν τό 2011 25 άσθενείς και έξετάσθησαν 12.738.

Στήν Αίγινα στό Νοσοκομείο «Ό Άγιος Διονύσιος» λειτουργούν τό παθολογικό τμήμα μέ δύναμη 28 κλινών και άκτινοδιαγνωστικό τμήμα μέ τά τελειότερα και σύγχρονα μηχανήματα. (Ύπέροχοι σώματος, Triplex Άγγείων, Μαστογραφίας, Μέτρηση όστικής πυκνότητας). Λειτουργεί σύγχρονος Άξονικός Τομογράφος. Ένοσπλεύθησαν 551 άσθενείς και άπό τά έργαστήρια έξετάσθησαν 17.595 άσθενείς.

Στά διάφορα τμήματα παρουσιάστηκε ή έξής κίνηση: 1) Άκτινολογικό: 6481. 2) Ύπερήχων: 3085. 3) Μαστογράφος: 334. 4) Όστεοπυκνόμετρο: 513. 5) Ούρολογικό: 265. 6) Όρθοπεδικό: 223. 7) Ω.Ρ.Λ: 141. 8) Χειρουργικό: 62. 9) Άξονικός Τομογράφος: 242. 10) Μικροβιολογικό: 98.636 αίματολογικές και βιοχημικές έξετάσεις.

Ίδιαίτερα μέριμνα καταβάλλεται για τήν εδαισθητοποίηση στό θέμα τής Αίμοδοσίας. Ήδη στην ένορίαν Κοιλάδος έπραγματοποιήθη Αίμοληψία πού απέδωσε 100 φιάλες αίματος.

- *Όδρμα Διακονίας Νεότητας.* Καλύπτει όλες τις άνάγκες των προγραμμάτων Νεότητας και συμπαρίσταται σέ άπόρους μαθητές, φοιτητές και ύποψηφίους κληρικούς, σέ συλλόγους μαθητών κ.ά.
- *Τό Γ.Φ.Τ και Ε.Φ.Τ.* Συμπαράσταση σέ άναξιοπαθόντες, άπόρους, άσθενείς κ.λπ. Πέραν τούτου άνεφέρθη ό Σεβ. Μητροπολίτης και εις τό λοιπό πνευματικόν-ποιμαντικό έργον τής Έρεās Μητροπόλεως. Λειτουργούν μέ έπιτυχία Σχολές Γονέων στις Σπέτσες, στην Έρμόνη, στον Πόρο, και στην Αίγινα, μνηιαία σύναξη στελεχών νεανικού έργου στην Αίγινα, Σχολή Βυζαντινής Μουσικής, μέριμνα δι' ύποψηφίους κληρικούς, και στην Ύδρα, έργαστήριο πληροφορικής μέ μαθητές όλων των ηλικιών. Μαθητική χορωδία στην Αίγινα.

Γιά όλα τά ως άνω κατά τό έτος 2011 ό οικονομικός άπολογισμός έχει ως άκόλουθος:

Έσοδα: 3.893.944,30 €

Έξοδα: 2.838.140,66 €

Ύπόλοιπο: 1.055.803,64 €

Έρεās Μητρόπολις Φθιώτιδος

*Ό Μακαριώτατος στό νέα Γραφεία
τής Μητροπόλεως*

Στίς 15 Μαΐου ό Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Έλλάδος κ. Έρώνυμος διερχόμενος άπό τή Λαμία έπισκέφθηκε τον Σεβ. Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ. Νικόλαο στό νέα Γραφεία τής Έρεās Μητροπόλεως. Ό Μακαριώτατος ξεναγήθηκε στό νέα Γραφεία, τά όποια άρχισαν νά λειτουργούν πρό όλίγων ήμερών. Στο νέο κτήριο έκτάσεως 4000 τ.μ. θά στεγασθούν ό Ραδιοφωνικός Σταθμός, οί Σχολές Βυζαντινής Μουσικής, Παραδοσιακών Χορών και Άγιογραφίας, ξενώνας για φοιτητές και όλες οί διοικητικές και πνευματικές δραστηριότητες τής Έ. Μητροπόλεως.

Έρεās Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Έγκαινιάσθηκε τό Κοινωνικό Παντοπωλεϊο

Μέ τήν έπωνυμία ΑΓΑΠΗ λειτουργεί ήδη τό Κοινωνικό Παντοπωλεϊο τής Έ. Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως επί τής όδοϋ Λαγκαδά 55, στην Ξηροκρήνη. Τά έγκαινία τέλεσε στις 5.5.2012 ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Βαρνάβας, ό όποιος ευχαρίστησε για τή συμβολή τους τήν Έκκλησία τής Κύπρου, τό Ύπουργείο Ύγείας και Κοινωνικής Άλληλεγγύης, τή Γενική Γραμματεία Μακεδονίας και Θράκης καθώς και τά καταστήματα τροφίμων τής περιοχής. Ό Σεβασμιώτατος ύπενθύμισε ότι τά συσσίτια και οί Τράπεζες Τροφίμων τής Μητροπόλεως καλύπτουν καθημερινώς τις άνάγκες 3400 άναξιοπαθόντων συνανθρώπων μας.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ

Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον

Ἀνακοινωθέν τῆς 28.3.2012

Ἀνακοινοῦται, ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν συνεδριάν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερῶς Συνόδου, ἐπὶ εἰσηγήσει τῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατόπιν ἐκτενοῦς συζητήσεως, ἐπεβλήθη ὁμοφώνως ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσον κανονικὰ παραπτώματα, εἰς τοὺς Μητροπολίτην Τυάων Παῖσιον καὶ Ἐπίσκοπον Ἀπαμείας Βικέντιον, πρόφην Ἡγούμενον καὶ ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ, ἀντιστοίχως, τῆς ἐν Ἀστορίᾳ Νέας Ὑόρκης Ἱερῶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ὁσίας Εἰρήνης Χρυσοβαλάντου, οἵτινες καὶ ἐπανήχθησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν μοναχῶν.

Ἐξ αὐτῶν, ὁ πρῶτος παρέστη καὶ ἀπελογήθη ἐνώπιον τοῦ Ἱεροῦ Σώματος, ἐνῶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας, εὐρισκόμενος ἐν Ἀμερικῇ, ἐδήλωσεν ἀδυναμίαν ἀναποκρίσεως εἰς τὴν κλῆσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμφανίσεως ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερῶς Συνόδου.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις,

τῆ 28ῃ Μαρτίου 2012

Ἐκ τῆς Ἀρχιεραγματείας
τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερῶς Συνόδου

Ὁ καθαγιασμός τοῦ Ἁγίου Μύρου

Ἡ τελετὴ καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Μύρου ἐγίνε τὴν Μ. Πέμπτη 12 Ἀπριλίου τ.ε. κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Πολυαρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Ἱερό Ναὸ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μὲ τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖο συνελειτούργησαν ἐκπρόσωποι πολλῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Στὴ συνέχεια τὸ Ἅγιον Μύρον μεταφέρθηκε στὸ Μεγάλον Μυροφυλάκιο γιὰ φύλαξιν καὶ διανομή. Τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκπροσώπησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος, ἐνῶ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρέστη ὁ Ὑφυπουργός

Ἰερωσίων κ. Δημήτριος Δόλλης καὶ ὁ Πρόξενός μας στὴν Κωνσταντινούπολιν κ. Βίκτωρ Μαλιγκοῦδης.

Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον Ἱερά Μητρόπολις Ἱταλίας

Τὸ Διεθνὲς Ἐπιστημονικόν Συμπόσιον

Μὲ μεγάλη ἐπιτυχία ὁλοκληρώθηκε τὴν παρασκευὴ 4 Μαΐου τὸ Διεθνὲς Συμπόσιον τῆς Ὁρθοδόξου Μητροπόλεως Ἱταλίας καὶ Μελίτης, μὲ θέμα «Συμβολὴ καὶ ρόλος τοῦ Ὁρθοδόξου Μοναχισμοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν», τὸ ὁποῖον ξεκίνησε τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας 30 Ἀπριλίου εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴ Ἁγίας Βαρβάρας Μοντανέρο Ἱταλίας, μὲ ὁμιλητὰς καὶ συνέδρους ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἱταλίας, τῆς Ἑλλάδας, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν Φιλανδία, τὴν Γερμανία, τὴν Ρουμανία, τὴν Σεργίαν καὶ ἄλλου.

Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὄρους

Ἀνακοινωθέν τῆς 15.5.2012

περὶ τῶν φορολογικῶν μέτρων

Συνῆλθε σήμερον στὶς Καρτές τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἡ Ἑκτακτος Διπλὴ Ἱερά Σύναξις τῶν Ἀντιπροσώπων καὶ Προϊσταμένων τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω μὲ θέμα τίς συνέπειες στὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν τῶν τελευταίων φορολογικῶν μέτρων καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀνακοινώσῃ ὑπεύθυνα καὶ ἀντικειμενικὰ τὰ ἑξῆς:

Ἐπειδὴ τελευταῖα εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀνεύθυνες φημολογίες περὶ διακοπῆς τῶν σχέσεων τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία, λόγῳ τοῦ ἀνωτέρω θέματος, εἶναι ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ πρὸς πᾶσα κατεύθυνσιν ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ γιὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκάστοτε προβλημάτων του προσπαθεῖ νὰ συνεργάζεται

ἐποικοδομικά καί γόνιμα μέ τούς ἐκπροσώπους του.

Ἄλγοῦμε καί ἐμεῖς καί συμπάσχουμε μέ τόν Ἑλληνικό Λαό μέσα στήν παροῦσα γενικώτερη πνευματική καί οικονομική κρίσι. Ἄλλωστε χάρι στήν ἀδιάκοπη μέχρι σήμερα φιλοξενία τῶν προσκυνητῶν γινόμαστε καθημερινά κοινωνοί τῆς ἀγωνίας τους καί συμμετοχοί τῶν προβλημάτων τους.

Παράλληλα ἐπιθυμοῦμε νά ὑπενθυμίσουμε καί νά ἀποσαφηνίσουμε τά κατωτέρω:

Τό Ἅγιον Ὅρος ἀποτελεῖ μία χιλιόχρονη πνευματική ὄντοτητα, τήν ὁποία οἱ ἐκάστοτε κτίτορες τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἐπροίκισαν μέ ἀγροτικά μετόχια ἐκτός τῶν ὁρίων του, ὥστε αὐτό νά μπορεῖ νά ἐπιβιώσῃ καί νά ἐπιτελέσῃ τήν ἱστορική καί πνευματική ἀποστολή του. Ἔτσι τό Ἅγιον Ὅρος κατόρθωσε στίς ἱστορικές περιπέτειες τοῦ Ἔθνους καί στούς ἀγῶνες τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας νά συμμετάσχῃ καί συμπαρασταθῇ μέ αὐτοθυσία, προσφέροντας μοναχοῦς, ἐφόδια, καί ἀνεκτίμητα κειμήλια. Ἐπί πλέον τό 1924 παρεχώρησε περίπου 1.200.000 στρέματα γεωργικῶν ἐκτάσεων γιά τήν ἀποκατάστασι τῶν προσφύγων τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς.

Μετά τήν ἀπελευθέρωσι τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἀπό τόν Ὄθωμανικό ζυγό ἡ Ἑλληνική Πολιτεία ἀνεγνώρισε ὅλα τά ἀνωτέρω καί κατωχώρασε τό ἀρχαῖο αὐτοδιοικητο καθεστῶς του, μέ εἰδικό ἄρθρο στό Ἑλληνικό Σύνταγμα καί μέ τήν Κοινή Δήλωσι στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση. Στό νομικό αὐτό καθεστῶς προβλέπεται ἡ διατήρησι εἰδικοῦ φορολογικοῦ καθεστῶς.

Αὐτή ἡ εἰδική θεσμική μεταχείρισις ἀνετράπη τελευταῖα μέ τήν ψήφισι νέων νομοθετημάτων πού ἐπιβάλλουν δυσβάστακτι φορολόγησι τῶν ἐκτός Ἁγίου Ὅρους ἀκινήτων, ἐνῶ τά ἔσοδα ἐξ αὐτῶν μόλις ἐπαρκοῦν γιά τήν στοιχειώδη συντήρησι (ὄχι τήν ἀνασύλωσι) τῶν κτιρίων, τήν διαβίωσι τῶν μοναχῶν καί τήν φιλοξενία τῶν προσκυνητῶν.

Ἐπειδή τό ζήτημα δέν εἶναι μόνο ζωτικῆς σημασίας, ἀλλά ἤδη καί ἐπιβιώσεως γιά τίς περισσότερες Ἱερές Μονές, ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἔχει ζητήσει ἀπό τίς πρόσφατες Κυβερνήσεις τήν διατήρησι τοῦ προϋπάρχοντος φορο-

λογικοῦ καθεστῶτος τοῦ Ἁγίου Ὅρους, πράγμα τό ὁποῖο ἔχει γίνει κατανοητό ἀπό τήν πολιτική ἡγεσία καί εὐελπιστοῦμε γιά τήν νομοθετική διευθέτησή του.

Μαζί μέ τόν Ὁρθόδοξο λαό μας ἐκτενῶς προσευχόμεθα στόν Πανοικτίρμονα Θεόν, διά πρεσβειῶν τῆς Παναγίας μας, Κυρίας καί Ἐφόρου τοῦ Ἁγίου Ὅρους, νά χαρίσῃ μετάνοια, πνευματική δύναμη καί ὑπομονή σέ ὅλους τούς εὐσεβεῖς Χριστιανούς, νά ἀποσοβῆσῃ τούς πνευματικούς καί ὑλικούς κινδύνους καί νά φωτίσῃ τούς πολιτικούς ἡγέτες τῆς Ἑλλάδος νά ἐξεύρουν τήν καλύτερη λύσι γιά τήν Πατρίδα μας καί τό Ἅγιον Ὅρος.

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ Ἐκτάτῳ Διπλῇ Ἱεράῳ Συνάξει Ἄντιπρόσωποι καί Προϊστάμενοι Τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν καί Εὐαγῶν Μονῶν Τοῦ Ἁγίου Ὅρους Ἄθω

Ἄθωνιάς Ἐκκλησιαστική Ἀκαδημία Ἅγιον Ὅρος

*Πρόσκλησι ἐκδήλωσις ἐνδιαφέροντος
γιά ὑποψηφίους μαθητές στήν Ἀθωνιάδα
Ἐκκλησιαστική Ἀκαδημία Ἁγίου Ὅρους*

Προσκαλοῦμε νά φοιτήσουν στήν Σχολή μας μαθητές στίς τάξεις Λυκείου καί Γυμνασίου γιά τό σχολικό ἔτος 2012-2013. Ἡ φοίτησι παρέχει δωρεάν διαμονή καί διατροφή. Στήν Ἀθωνιάδα οἱ μαθητές ἐπιπλέον διδάσκονται τήν τέχνη τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καί βυζαντινῆς ἀγιογραφίας.

Ὁ Διευθυντής
Καθ. Παναγόπουλος Ἀλέξιος
Δρ Θ., Δρ., ν/πολ. ἐπιστ.

Ἄθωνιάς Ἐκκλησιαστική Ἀκαδημία Ἅγιον Ὅρος

*Πρόσκλησι ἐκδήλωσις ἐνδιαφέροντος
γιά ἐκπαιδευτικούς μέ ἀπόσπασι
στήν Ἀθωνιάδα Ἐκκλησιαστική
Ἀκαδημία Ἁγίου Ὅρους*

Προσκαλοῦμε νά διδάξουν στήν Σχολή μας οἱ ἐνδιαφερόμενοι μόνιμοι ἐκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας καί δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσις, στίς

τάξεις Λυκείου καί Γυμνασίου γιά τό σχολικό έτος 2012-2013. Ἡ Σχολή παρέχει δωρεάν διαμονή καί διατροφή σέ μαθητές καί διδάσκοντες. Παρακαλοῦμε οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐντός προθεσμίας νά καταθέσουν αίτηση σύμφωνα μέ τό «έντυπο ἀποσπάσεων ἐκπαιδευτικῶν σέ Ἐκκλησιαστικά Σχολεῖα κατά τό σχολικό έτος 2012-2013» πού ἔχει ἀναρτηθεῖ στό διαδίκτυο καί στίς κατά τόπους Διεθύνσεις Ἐκπαίδευσης.

Ὁ Διευθυντής
Καθ. Παναγόπουλος Ἀλέξιος
Δρ. Θ., Δρ. ν/πολ. ἐπιστ.

Ἐκκλησία τῆς Σερβίας

*Συμπαράσταση στόν φυλακισμένο
Ἀρχιεπίσκοπο Ἀχρίδος κ. Ἰωάννη*

Δικαστήριο τῶν Σκοπίων ἀπεφάσισε στίς ἀρχές Μαΐου τήν ἐκ νέου φυλάκιση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου

που Ἀχρίδος κ. Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος εἶναι Διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καί ἔχει ἐκλεγεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ὡς ὁ κανονικός καί νόμιμος ποιμενάρχης τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν τῆς ΠΓΔΜ. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας μέ ἀνακοίνωσή της στίς 14.5.2102 καταδικάζει τήν ἀπόφαση, ἡ ὁποία στηρίχθηκε σέ ψευδές καί κατασκευασμένο κατηγορητήριο καί ἦλθε ὡς συνέχεια μακροχρονίων διώξεων καί φυλακίσεων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀπόφαση ὑποκρύπτει πολιτικά κίνητρα καί ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοπούς τῆς σχισματικῆς καί ὑπό κρατικό ἔλεγχο «Μακεδονικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας». Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας καλεῖ σέ συμπαράσταση τίς Αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, τίς ἄλλες Χριστιανικές Ὁμολογίες καί τοὺς Διεθνεῖς Ὁργανισμούς ὥστε νά ἀποφυλακισθεῖ τό συντομότερο δυνατόν ὁ Σεβασμιώτατος κ. Ἰωάννης.